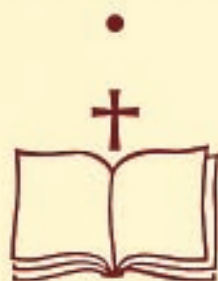

Kongregacija za bogoslužje
in disciplino zakramentov

•
SPLOŠNA UREDITEV
RIMSKEGA MISALA

Cerkveni dokumenti
94

Kongregacija za bogoslužje
in disciplino zakramentov

**SPLOŠNA UREDITEV
RIMSKEGA MISALA**

3. izdaja

Družina
Ljubljana
2002

CERKVENI DOKUMENTI 94

Naslov izvirnika: Sacra Congregatio de Cultu Divino et disciplina Sacramentorum, INSTITUTIO GENERALIS MISSALIS ROMANI, Libreria Vaticana, Città del Vaticano, 2000. Prevedel: Marijan Smolik. Redakcija: Rafko Valenčič. Oprema: Lucijan Bratuš.

Zbirko CERKVENI DOKUMENTI izdaja Družina d. o. o. Urednik: Rafko Valenčič. Uredništvo: Trubarjeva 80, 1000 Ljubljana. Uprava: Družina d. o. o., Krekov trg 1, 1000 Ljubljana, SLO. Za založbo: dr. Janez Gril.

Tisk: Tiskarna Ljubljana d. d., januarja 2002.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

264.02-06

SPLOŠNA ureditev rimskega misala : 3. izdaja / [pripravila]
Kongregacija za bogoslužje in disciplino zakramentov ; [prevedel
Marijan Smolik]. - Ljubljana : Družina, 2002. - (Cerkveni
dokumenti, ISSN 1318-1262 ; 94)

Prevod dela: Institutio Generalis Missalis Romani

ISBN 961-222-388-2

I. Sacra Congregatio de Cultu Divino et disciplina Sacramentorum
(Roma). - I. Kongregacija za bogoslužje in disciplino zakramentov
(Roma) glej Sacra Congregatio de Cultu Divino et disciplina
Sacramentorum (Roma)

116146176

TRETJA IZDAJA RIMSKEGA MISALA

Prenovljeni mašni obred, kakor ga je leta 1963 naročil pripraviti zbor škofov s papežem Pavlom VI. na 2. vatikanskem koncilu (B 21, 50, 51, 58), je bil objavljen 6. aprila 1969 in je začel veljati 30. novembra 1969 na prvo adventno nedeljo.

Slovenski duhovniki smo ga spoznali ob branju knjižice Sveta maša. Navodila za maševanje in mašne molitve, ki jo je avgusta 1969 pripravil Slovenski medškofijski liturgični svet, založil pa Nadškofijski ordinariat v Ljubljani. Knjižica s svetlozelenim ovitkom, v kateri so bila uradnemu besedilu dodana še opozorila na spremembe, na katere naj bi bili posebej pozorni, nam je starejšim še v spominu.

Ker so se celo v rimskih kardinalskih krogih pojavili pomisleki ob novostih, je besedilo Splošne ureditve rimskega misala, kakor se ta dokument uradno imenuje, kmalu doživelo nekaj sprememb, dodatkov in popravkov. Takšna Splošna ureditev je bila natisnjena v izdaji prenovljenega latinskega rimskega misala leta 1970 in v ponatisu ponovno spremenjena leta 1973. V slovenskem Rimskem misalu leta 1975 je bilo natisnjeno popravljeno besedilo v začetku oltarne mašne knjige na straneh, označenih z zvezdico. Za študijske namene so bila navodila odtisnjena tudi posebej. Pouk liturgike na teološki fakulteti, na pastoralno katehetski šoli in orglarski šoli se je opiral na to izdajo.

Isto leto 1975 pa je v Rimu izšla 2. tipična izdaja latinskega misala, v kateri je bilo spet nekaj sprememb. Slovenski medškofijski liturgični svet je nanje opozoril v priročniku Prenovljeno bogoslužje. Zbirka navodil (Ljub-

ljana 1981, str. 107–109), v katerem so prevedena ali vsaj povzeta še druga navodila rimskih uradov. Ko je leta 1992 izšla nova izdaja slovenske mašne knjige, je seveda v njej na prvih 46 straneh (z zvezdico) natisnjeno tudi takrat in doslej veljavno besedilo Splošne ureditve rimskega misala.

Bogoslužje pa seveda ni vklenjeno v nespremenljive predpise, zato pripravljajo tretjo latinsko tipično (osnovno) izdajo Rimskega misala. Podobno kot so leta 1969 vnaprej izdali opis obreda, je spomladi 2000 posebej izšlo tudi novo besedilo Splošne ureditve. Seveda je jedro ostalo nespremenjeno, vsebuje pa precej novosti, na katere naj bi se polagoma navadili. Tako željo izraža kongregacija za bogoslužje in disciplino zakramentov v soglasju s papežem Janezom Pavlom II. ob izdaji tega latinskega priročnika, ki obsega 113 strani. Kot zanimivost naj bo omenjeno, da v glasilu kongregacije *Notitiae* v letu 2000 novo besedilo ni bilo objavljeno, niti napovedano (zadnji snopič št. 412–413 je izšel maja 2001 in je v njem objavljeno še novejše Navodilo [5.] za izvajanje konstitucije o svetem bogoslužju, ki vsebuje pravila za prevajanje latinske liturgije v domače jezike.) Dosedanja praksa kongregacije daje slutiti, da bo dokončno besedilo prenovljene Splošne ureditve vključilo tudi to 5. navodilo in morda še kak popravek ali dopolnilo – šele tisto besedilo bo uradno veljavno.

Slovenski liturgični svet pa je spomladi 2001 sklenil izdati prevod prenovljenega besedila spet v priročni obliki za študij in izboljšanje našega maševanja. Ne moremo namreč čakati na tretjo izdajo slovenske mašne knjige, ker še latinska doslej ni bila objavljena. Priročna knjižica bo morda tudi lažje dosegla svoj namen, saj skušnja kaže, da besedila pred molitvenimi deli misala, obrednikov in molitvenega bogoslužja le redkokdaj in malo ljudi bere. V »ročni« izdaji Rimskega misala pa Splošna ureditev sploh ni bila ponatisnjena.

Predstavitev sprememb

1. Dosedanje izdaje Splošne ureditve (v Sloveniji uporabljamo priročno kratico RMu, drugod pa kratice latinškega besedila IGMR – Institutio Generalis Missalis Romani) so ohranjale prvotno oštevilčenje odstavkov: posebej prvotno besedilo, posebej poznejši Predgovor. Nova, tretja izdaja je uvedla enotno tekoče oštevilčenje, vseh je zdaj 399, razvrščenih v 10 poglavij (v prejšnjih jih je bilo 341 v 8 poglavjih). Posledica tega bo, da bomo morali pri navajanju novega besedila poleg kratice RMu dodajati še letnico izida: npr. RMu 2000, 215.

2. Škofovo odgovornost glede euharistije obširneje razlagajo št. 21–26 (prej samo št. 6), pravice glede prilaganja pa so podrobneje razložene v novih št. 386–399.

3. Kdaj in kako je dovoljeno prilagoditi mašno besedilo, je naštet v št. 31 (prej 11).

4. Podrobnejša so navodila glede kretenj in drže telesa (št. 42–44, prej 20–22). Nova je spodbuda, naj bi za tihoto poskrbeli že pred začetkom maše (v št. 45) in poseben odstavek o tihoti pri maši (št. 56).

5. Nov je poudarek, da skupno kesanje v začetku maše nima učinka zakramenta sprave (v št. 51). Prav tam je tudi spodbuda, naj bi blagoslov vode in kropljenje z njo večkrat vključili v začetni obred.

6. Nova je prepoved (v št. 53), da bi Slavo nadomestili z drugim besedilom (pesmijo). Ob tem bo potrebno premisliti, kako je z dovoljenjem, ki smo ga nekoč (po nemškem zgledu) uradno dobili tudi Slovenci, da pojemo pesmi tudi namesto stalnih mašnih spevov, kar je bilo splošno že doslej prepovedano. Treba se bo spomniti na načelo, da je za prepovedane stvari mogoče dobiti izjemna dovoljenja.

7. Zelo je v št. 62 (deloma stara 37) poudarjena vrednost aleluje pred evangelijem, med katero že vsi stojijo (ponovno še v št. 131, stari 92). V sprevedu naj

bi s spremstvom ministrantov nesli knjigo evangelijev na ambon (št. 133, več kot stara 94).

8. Za obred miru in sprave je na več mestih (št. 82, 154, prej 112) opozorilo, naj to delamo umirjeno in naj mašnik pri tem ne hodi zunaj prezbiterija.

V št. 107 (prej 70) je izpuščena omemba žensk (bravk, ministrantk), škof naj to uredi za svojo škofijo.

9. Močno je v novi št. 108 poudarjeno, da tisti, ki predseduje maši, to dela ves čas obreda (npr. pri somaševanju), nižja opravila pa si lahko razdelijo, če je več sodelavcev (št. 109 bolje kot prej št. 71).

10. Opis maše z ljudstvom (št. 115–198, prej 77–152) ne pozna več izraza osnovna oblika (prej št. 82). Najprej je podrobno opisan obred, kadar mašuje mašnik brez diakona, potem kadar so na voljo diakon, mašni pomočnik in bravec. Vse podrobnosti so bolj natančno opisane. Natančno je npr. zapisano, da mora biti mašni križ z Jezusovo podobo (torej razpelo, ne samo prekrizan les) in da ga mašnik pokadi najprej, če je na oltarju, in da sme biti oltarni križ samo eden (št. 122). Jasno je npr. določeno, da sklepni slavospev »Po Kristusu« moli samo mašnik, ne ljudstvo (št. 151). Podrobna so navodila glede delitve in prejemanja obhajila št. 160–162), glede izrednih delivcev in obhajila pod obema podobama (št. 162, 284–287). Opis diakonove službe odpravlja marsikak dvom (št. 171–186), prav tako odstavki o mašnem pomočniku in bravcu (št. 187–198).

11. Obred somaševanja (št. 199–251, doslej 153–208) je doživel sorazmerno malo sprememb, vendar je v št. 204 (prej 158) med dnevi, ko je dovoljeno večkrat maševati ali somaševati, prvič v novejšem času omenjen dan vseh vernih rajnih (2. november). Pri tem se seveda sklicuje na Benedikta XV., ki je to dovolil leta 1915 zaradi množic padlih vojakov v prvi svetovni vojni. Glede prejemanja obhajila sta črtani prejšnji št. 202–203, ker ni več obhajanja po cevki in z žličko, najbrž

pa je pomotoma to ostalo še v št. 245 (stara 200), zelo verjetno bo to popravljeno v dokončni izdaji.

12. Maša brez ljudstva (prej 209–231) se odslej (št. 252–272) imenuje maša z enim samim strežnikom.

13. V oddelku splošnih smernic (št. 273–287, prej 232–252) je zdaj tudi razloženo, kaj pomeni npr. priklon, poklek, pokaditev. Obred obhajila pod obema podobama je zdaj opisan na preprostejši način, vendar bolj uporabno. Izpuščeni so odstavki o obhajanju z žličko in po cevki, ki najbrž nikjer nista bili uporabljeni. Krajše je naštevanje primerov, kdaj je mogoče obhajati pod obema podobama.

14. Bogatejši je oddelek o urejanju in opremi cerkve (št. 288–318, prej 253–280), kar bo zelo dobrodošlo in vredno študija. Nove so razlage, kaj pomeni to in ono (prezbiterij, oltar, sedeži), povsod so tudi opozorila na blagoslavljanje teh predmetov v knjigi Blagoslovi, kadar so novi ali prenovljeni. Oltarje v novih ali preurejenih cerkvah urejajo št. 296–308, (prej 259–270), ki so zelo izpopolnjene. Zelo drugače sta predstavljena ambon (št. 309, prej 272) in sedež za mašnika (št. 310, prej 271) – že zaporedje je spremenjeno: ker je ambon pomembnejši od sedeža, je tudi prej opisan. Jasno je zapisano, da je ob mašnikovem sedežu samo sedež za diakona, ne pa kar trije enakovredni (to je celo v novih cerkvah dediščina nekdanjega obreda slovesne maše, ko sta bila ob mašniku diakon in subdiakon). Ob opisu orgel (št. 313, prej 275) je tudi navedeno, kdaj in kako jih uporabljamo v cerkvenem letu (advent, post). Zelo so dopolnjena navodila glede tabernaklja (št. 314–317, prej 276–277) in svetih podob, namenjenih češčenju (št. 318, prej 278).

15. Poglavje, ki našteva in opisuje stvari, potrebne za maševanje, je ostalo skoraj nespremenjeno (št. 319–351, prej 281–312), le svete posode so bolj predstavljene. Nova so navodila glede liturgičnih knjig, ki naj bodo res lepe (št. 349), ko je bilo to prej samo omenjeno.

Zlasti velja to za evangelijsko knjigo. Predpisi glede oltarnega križa so v št. 350. V zakristiji naj bo v zemlji sakrarij, kamor izlivamo vodo, s katero smo čistili svete posode in prali mašne tkanine. Odpadla pa je št. 309, v kateri je bila dovoljena lepša obleka za slovesnosti, čeprav ni bila v pravi liturgični barvi.

16. Poglavji o izbiranju maše in njenih delov (št. 352–367, prej 313–324) in o mašah za različne pobožnosti in za rajne (št. 368–385, prej 326–341) sta le dopolnjeni, brez večjih sprememb. V odstavku o neobveznih godovih (št. 355, prej 316) skoraj ni sprememb, ugotoviti pa moram, da sta v drugi slovenski izdaji misala pomotoma izpadla odstavka b) in c) o adventnih in navadnih delavnikih. Podrobnejša pa so navodila glede izbiranja beril (št. 357–362, prej 318–320), ki sicer ne naročajo kaj novega, ampak jasneje utemeljujejo dosedanjo prakso. V navodilih glede petja je nova št. 366, ki prepoveduje peti pesem namesto Jagnje božje. To sodi med vprašanje nadomeščanja stalnih mašnih spevov s pesmimi, kar je bilo omenjeno v naši opombi št. 6 glede petja Slave. Podrobna je razlaga (št. 375), da ne smemo kot mašo za različne pobožnosti vzeti mašnih molitev, ki so določene za praznike Jezusovega in Marijinega življenja. To je sicer star predpis, vendar prej v RMu ni bil povzet.

17. Popolnoma novo je zadnje (9.) poglavje o pravicah in dolžnostih škofov ter škofovskih konferenc glede prilagajanja rimskega obreda. Tvarina sicer ni nova, vse je bilo že doslej določeno, kakor je razvidno iz navedenih dokumentov, le združeno je na enem mestu in vključeno v opis mašnega obreda. Kakor že omenjeno, bo morda to še dopolnjeno z najnovejšim 5. navodilom za izvajanje konstitucije.

Opozorilo na spremerjena mesta v Splošni ureditvi seveda ne sme nadomestiti osebnega študija, saj sicer ne bo dosežen namen, da bi maševanje in udeležba vernikov pri mašnem opravilu postala boljša in bolj smiselna.

Marijan Smolik

Kongregacija za bogoslužje in disciplino zakramentov

SPLOŠNA UREDITEV RIMSKEGA MISALA

PREDGOVOR

1. Ko je Kristus Gospod z učenci želel obhajati veliko-nočno večerjo, pri kateri je postavil daritev svojega Telesa in Krvi, je naročil pripraviti veliko opremljeno obednico (Lk 22,12). Cerkev je bila vedno prepričana, da to naročilo velja tudi njej; zato je določala, kar je glede dušne priprave vernikov, glede krajev, obredov in besedil potrebno za sveto evharistično opravilo. Tudi sedanja določila, skladna z voljo 2. vatikanskega vesoljnega cerkvenega zbora, kakor tudi novi misal, ki ga bo Cerkev rimskega obreda odslej uporabljala pri maševanju, so ponovni izraz zavestne odgovornosti Cerkve, njene vere in nespremenjene ljubezni do vélike evharistične skrivnosti ter izpričujejo njeno neprekinjeno in stalno izročilo, čeprav so uvedene nekatere novosti.

Uvodna opomba: Papež Janez Pavel II. je 11. januarja 2000 odobril novo izdajo rimskega misala, ki ga je Kongregacija za bogoslužje in disciplino zakramentov dne 20. aprila razglasila za tipično (osnovno) in poskrbela za njegov natis. Da bi prenovljeno besedilo Splošne ureditve, ki je del tega misala, bolj splošno spoznali in da bi škofovske konference na primeren način pripravile prevode v domače jezike, ki jih bo nato potrdil apostolski sedež, posebej objavljamo naslednje strani kot izvleček iz tretje tipične izdaje, ki je izšla brez številke uradnega protokola, izdala pa Vatikanska knjigarna (založba) (Copyright) in ISBN 88-209-7012-0. Naša izdaja je študijskega značaja M. S.

Priča nespremenjene vere

2. Daritveni značaj maše je v skladu s celotnim izročilom Cerkve slovesno potrdil že tridentinski cerkveni zbor (22. seja, dne 17. 9. 1562: Denzinger-Schönmetzer (DS) 1738–1759). Isto je znova izpovedal 2. vatikanski cerkveni zbor, ki je glede maše izrekel naslednje pomenljive besede: »Naš Odrešenik je pri zadnji večerji postavil evharistično daritev svojega telesa in svoje krvi, da bi s tem daritev na križu mogla trajati skozi vse čase, dokler ne pride, in da bi tako Cerkvi, svoji ljubljeni nevesti, zaupal spomin svoje smrti in svojega vstajenja« (B 47; prim. C 3, 28; D 2, 4, 5).

Kar cerkveni zbor tako uči, stalno izražajo mašna besedila. Nauk, ki ga strnjeno izraža star zakramentar, splošno imenovan Leonov, v stavku: »Kolikorkrat obhajamo spomin te daritve, se izvršuje delo našega odrešenja« (Prošnja nad darovi večerne maše velikega četrtka, prim. Sacramentarium Veronense, ed. Mohlberg, št. 93.), jasno in skrbno razvijajo evharistične molitve. Ko v njih mašnik moli anamnezo, se tudi v imenu vsega ljudstva obrača k Bogu, se mu zahvaljuje in mu daruje živo in sveto daritev, namreč darovanje Cerkve in dar, čigar daritev na križu je Bog sam sprejel v spravo (prim. 3. evharistična molitev), in moli, naj bosta Kristusovo telo in kri Očetu v prijetno in za ves svet zveličavno daritev (prim. 4. evharistična molitev).

Tako je v novem misalu vodilo molitve Cerkve [lex orandi] v skladu s stalnim vodilom verovanja [lex credendi]. To vodilo nas opozarja, da je daritev na križu, če izvzamemo način darovanja, prav ista kakor njeno zakramentalno obnavljanje pri maši, ki jo je Kristus Gospod pri zadnji večerji postavil in apostolom naročil, naj jo opravljamo v njegov spomin; torej je maša hkrati hvalna, zahvalna, prosilna in zadostilna daritev.

3. Tudi čudovito skrivnost Kristusove resnične navzočnosti pod evharističnima podobama so 2. vatikanski

cerkveni zbor (B 7, 47; D 5, 18) in druge izjave cerkvenega učiteljstva (prim. Pij XII., okr. »Humani Generis«, 12. 8. 1950; Pavel VI., okr. "Mysterium Fidei", 3. 9. 1965; Slovesna izpoved vere, 30. 6. 1968; Es 3f, 9) potrdile v prav istem pomenu in smislu, kakor je to predložil v verovanje tridentinski cerkveni zbor (prim. 13. seja, dne 11. 10. 1551: DS 1635–1661). To skrivnost osvetljujejo v mašnem opravilu ne le posvetilne besede, po katerih je Kristus po transsubstanciaciji navzoč, ampak tudi notranje in zunanje izražanje najglobljega spoštovanja in češčenja med opravljanjem evharističnega bogoslužja. Iz istega vzroka je krščanskemu ljudstvu dano navodilo, naj na veliki četrtek in na praznik sv. Rešnjega telesa in Rešnje krvi na poseben način počasti ta čudoviti zakrament.

4. Tudi dostojanstvo službenega duhovništva, svojsko mašniku, ki kot Kristusov namestnik in v njegovem imenu daruje daritev in vodi zbrano sveto ljudstvo, se jasno kaže v samih obredih, odličnejšem mašnikovem mestu in opravilih. Vidike teh opravil jasno in podrobneje navaja hvalospev krizmene maše na veliki četrtek, ko obhajamo spomin ustanovitve duhovništva. Ta hvalospev omenja, kako se izroči duhovniška oblast s polaganjem rok, naštevanje posameznih opravil pa opisuje to oblast, ki je nadaljevanje oblasti Kristusa, velikega duhovnika nove zaveze.

5. Ta narava službenega duhovništva pa postavlja v pravo luč tudi drugo, zelo važno dejstvo, namreč kraljevo, (skupno) duhovništvo vernikov. Njihova duhovna daritev se po službi duhovnikov dopolnjuje v zvezi z daritvijo edinega srednika Kristusa (prim. D 2). Obhajanje evharistije je namreč opravilo celotne Cerkve, pri tem pa naj dela vsak samo tisto in vse tisto, kar mu gre glede na njegovo mesto v božjem ljudstvu. Posledica tega načela je, da smo bolj pozorni na nekatere vidike svetega opravila, ki so bili v prejšnjih stoletjih včasih manj upoštevani. To ljudstvo je namreč božje ljudstvo, ki ga zbira Gospod,

ga hrani s svojo besedo in je poklicano, da k Bogu dviga molitve vse človeške družine; ljudstvo, ki v zedinjenju s Kristusom opravlja zahvalo za skrivnost odrešenja, ko daruje njegovo daritev; ljudstvo, ki po prejemanju Kristusovega telesa in njegove krvi raste v enoto. Čeprav je to ljudstvo po svojem izvoru sveto, vendar v svetosti stalno raste, ko se zavestno, dejavno in plodovito udeležuje evharistične skrivnosti (prim. B 11).

Priča nepretrganega izročila

6. Ko je 2. vatikanski koncil razložil, po kakšnih načelih je treba preurediti mašni obred, je med drugim tudi naročil, »naj se po starodavnem pravilu svetih očetov obnovijo« nekateri obredi (B 50). Pri tem je uporabil iste besede, ki jih je sv. Pij V. zapisal v apostolski konstituciji »Quo primum«, s katero je l. 1570 razglasil tridentinski misal. Zaradi primernosti teh besed [za oba misala] lahko opozorimo, kako se ravната po podobnem in enakem izročilu oba rimska misala, čeprav ju ločijo štiri stoletja. Ob tehtanju notranjih osnov tega izročila pa tudi razumemo, kako lepo in srečno drugi misal dopolnjuje prvega.

7. V zares težkih časih, ko je bila katoliška vera postavljena v nevarnost glede daritvenega značaja maše, službenega duhovništva, resnične in trajne Kristusove navzočnosti pod evharističnima podobama, je bila naloga sv. Pija V. zlasti v tem, da ohrani bližnje, po krivici napadeno novejše izročilo, in da uvede le malenkostne spremembe v svetem obredu. V resnici se misal iz l. 1570 le zelo malo razlikuje od prvega tiskanega misala iz l. 1474, ta pa je bil spet veren posnetek misala iz časa papeža Inocenca III. Rokopisi vatikanske knjižnice so sicer omogočili izboljšati nekatere izraze, niso pa dopustili, da bi raziskovanje »starih in preskušanih avtorjev« prišlo dalj kot do srednjeveških razlag liturgije.

8. Nasprotno pa je danes »pravilo svetih očetov«, ki so si zanj prizadevali popravljalci misala sv. Pija V., obogateno z neštevilnimi preučevanji strokovnjakov. Že 1571 je bil prvič izdan Gregorjev zakramentar, pozneje pa so večkrat v tisku objavili kritične izdaje rimskih in ambrozijanskih zakramentarjev ter starodavnih španskih in galikanskih liturgičnih knjig. S tem smo dobili na voljo številne, duhovno zelo bogate molitve, ki so bile dotlej neznane.

Prav tako danes zaradi najdbe številnih liturgičnih spisov bolje poznamo izročilo prvih stoletij, še preden so se izoblikovali vzhodni in zahodni obredi.

Napredek patristične znanosti je povzročil, da teologijo evharistične skrivnosti lahko osvetlimo z naukom najodličnejših starih cerkvenih očetov, npr. sv. Ireneja, Ambroža, Cirila Jeruzalemskega, Janeza Krizostoma.

9. »Pravilo svetih očetov« zato ne terjaja samo, da ohranimo tisto, kar so nam izročili naši najbližji predniki, ampak tudi, da sprejmemo in presodimo vse pretekle čase Cerkve in vse različne načine, na katere se je izražala ista vera v med seboj tako različnih oblikah svetne človeške kulture, kakor so bile v veljavi med Semiti, Grki in Latinci. Tako širše obzorje nam omogoča spoznati, kako Sveti Duh daje božjemu ljudstvu čudovito zvestobo pri ohranjanju nespremenljivega zaklada vere v tako zelo različnih molitvah in obredih.

Prilagoditev novim razmeram

10. Novi misal, ki je priča za vodilo molitve v rimski Cerkvi in varuje zaklad vere, ki so ga izročili novejši koncili, pa pomeni tudi pomemben korak v liturgičnem izročilu.

Ko so očetje 2. vatikanskega cerkvenega zbora ponovili dogmatične trditve tridentinskega koncila, so govorili v zelo drugačnem času življenja sveta, zato so glede pasto-

ralnega dela mogli predlagati in svetovati stvari, ki jih pred štirimi stoletji nikakor ne bi mogli predvideti.

11. Že tridentinski koncil je priznal, da ima mašno opravilo veliko katehetično vrednost, ni pa mogel iz tega narediti vseh praktičnih posledic. Mnogi so namreč izrazili željo, naj bi bilo pri evharistični daritvi dovoljeno uporabljati domači jezik. Upošteva je tedanje razmere je glede take zahteve koncil sodil, da mora ponovno poudariti stari nauk, ki pravi, da je evharistična daritev predvsem delo Kristusa samega in da zato njena učinkovitost ni odvisna od načina, kako se je verniki udeležujejo. Zato je trdno a vendar preudarno določil: »Čeprav je maša zelo pomembna za poučevanje vernega ljudstva, se koncilskim očetom ni zdelo primerno, da bi jo splošno opravljali v domačem jeziku« (22. seja, Nauk o daritvi sv. maše, pogl. 8, DS 1749). Izjavil je, da je obsodbe vredentisti, ki bi menil, »da je treba zametati obred rimske Cerkve, po katerem mašnik tiho moli del kánona in posvetilne besede; ali ki meni, da je treba obhajati mašo samo v domačem jeziku« (prav tam, pogl. 9, DS 1759). Vendar je kljub prepovedi uporabe domačega jezika pri maši tridentinski koncil ukazal, naj dušni pastirji namesto tega na primerno mesto vpletajo katehezo: »Da Kristusove ovce ne bodo stradale ..., naroča sveti zbor pastirjem in vsem, ki skrbijo za duše, da pogosto med mašnim opravilom sami ali drugi namesto njih razložijo kaj tistega, kar se bere pri maši, in da med drugim kaj pojasnijo o skrivnosti te presvete daritve, zlasti ob nedeljah in praznikih« (prav tam, pogl. 8, DS 1749).

12. Ker se je 2. vatikanski cerkveni zbor zbral zato, da bi Cerkev prilagodil razmeram, v katerih mora v našem času apostolsko delovati, so zato, kakor na tridentinskem, tudi na tem koncilu temeljito pretehtali, kakšen je poučni in pastoralni značaj svetega bogoslužja (prim. B 33). Ker ni bilo med katoličani nikogar, ki bi tajil, da je v latinščini opravljeni sveti obred veljaven in

učinkovit, je lahko tudi priznal: »Uporaba domačega jezika more biti za ljudi neredko zelo koristna« in ga je dovolil uporabljati (B 36). Vidna vnema, s katero so to navodilo povsod sprejeli, je kajpada povzročila, da je pod vodstvom škofov in apostolskega sedeža dovoljeno vsa bogoslužna opravila, ki se jih ljudstvo udeležuje, opravljati v domačem jeziku, da ljudje bolje razumejo skrivnost, ki jo obhajajo.

13. Ker pa je uporaba domačega jezika v bogoslužju le sredstvo, čeprav zelo pomembno, da lahko izrazimo razlago skrivnosti, ki jo sveto opravilo vsebuje, je razen tega 2. vatikanski cerkveni zbor opomnil, da je treba uresničiti nekatera določila tridentinskega koncila, ki jih niso povsod izvajali, npr. da je treba imeti homilijo vse nedelje in praznike (B 52), in da imamo lahko med svetimi obredi tudi nekaj vmesnih opozoril (B 35, 3).

Predvsem pa je 2. vatikanski cerkveni zbor priporočil »tisto popolnejše sodelovanje pri maši, ki je v tem, da verniki po duhovnikovem obhajilu iz iste daritve prejmejo Gospodovo telo« (B 55). Zato je spodbudil, naj bi uresnčili željo tridentinskih očetov, ko naj bi namreč zaradi popolnejše udeležbe pri sveti evharistiji »pri vsaki maši navzoči verniki prejeli sveto evharistijo ne le na duhovni način, ampak tudi z zakramentalnim obhajilom« (22. seja: Nauk o daritvi sv. maše, pogl. 6, DS 1747).

14. V istem duhu in zaradi pastoralnih razlogov je 2. vatikanski cerkveni zbor lahko tudi nanovo pretresel tridentinsko določbo glede obhajila pod obema podobama. Ker namreč danes ni oporekanja glede nauka, da je tudi obhajilo samo pod podobo kruha v polnosti učinkovito, je koncil dovolil, da včasih delimo obhajilo tudi pod obema podobama. Tako je namreč zaradi jasnejše oblike zakramentalnega znamenja dana posebna priložnost, da se lahko popolneje poglobimo v skrivnost, ki se je verniki udeležujejo (prim. B 55).

15. Tako ostaja Cerkev zvesta svoji nalogi, da je učiteljica resnice, ko čuva »staro«, to je zaklad izročila, pa tudi spolnjuje dolžnost, da presoja in modro uporablja »novo« (prim. Mt 13,52).

En del novega misala namreč jasneje povezuje molitev Cerkve s sedanjimi razmerami; take so zlasti obredne maše in maše za različne priložnosti, kjer se izročilo in novost skladno dopolnjujeta. Medtem ko so številne molitve ostale v celoti take, kakor so že v najstarejšem cerkvenem izročilu in so bile znane iz ponovnih izdaj rimskega misala, in medtem ko so bile mnoge druge prirejene sedanjim zahtevam in razmeram, pa so druge sestavljene docela na novo. Take so npr. prošnje za Cerkev, za laike, za posvetitev človekovega dela, za celotno človeško družbo, za nekatere potrebe, ki so lastne našemu času. Misli in celo izrazi zanje so pogostoma vzeti iz najnovejših koncilskih besedil.

Spričo zavesti o novem položaju današnjega sveta se tudi glede uporabe besedil iz najstarejšega izročila ni zdelo, da bi delali kakršno koli krivico tako častitljivemu zakladu, če so bili nekateri stavki spremenjeni. S tem je bil njihov slog bolj usklajen z govorico sedanje teologije, pa tudi bolje ustreza resničnim pogojem sedanjega reda v Cerkvi. Iz tega razloga so spremenjeni nekateri izrazi, ki se tičejo presoje in uporabe zemeljskih dobrin, in nekateri, ki so bili povezani z neko zunanjo spokorno prakso, lastno prejšnjim časom Cerkve.

Na ta način so liturgične določbe tridentinskega koncila na več mestih dopolnjene in dovršene z določbami 2. vatikanskega cerkvenega zbora, ki je uveljavil prizadevanja, da bi bilo sveto bogoslužje bolj približano vernikom, prizadevanja zadnjih štirih stoletij in zlasti novejšje dobe zaradi liturgične gorečnosti, ki so jo tako močno spodbujali sv. Pij X. in njegovi nasledniki.

Prvo poglavje

POMEN IN VZVIŠENOST OBHAJANJA EVHARISTIJE

16. Sveta maša, opravilo Kristusa in po stopnjah [hierarhično] urejenega božjega ljudstva, je središče vsega krščanskega življenja za vesoljno in krajevno Cerkev in za vsakega posameznega vernika (prim. B 41; C 11; D 2, 5, 6; Š 30; E 15; Es 3e, 6). V njej dosega svoj vrh delo, s katerim Bog v Kristusu posvečuje svet, in češčenje, ki ga ljudje izkazujejo Očetu po božjem Sinu Kristusu (prim. B 10). V maši tudi obhajamo skrivnosti odrešenja v teku leta tako, da na neki način postanejo navzoče (prim. B 102). Druga sveta opravila in vsa dela krščanskega življenja pa so z njo povezana, iz nje izhajajo in k njej vodijo (prim. D 5; B 10).

17. Zato je zelo potrebno urediti obhajanje maše ali Gospodove večerje tako, da bodo duhovniki in njihovi pomočniki ter verniki, ki se ga vsak po svoji stopnji udeležujejo, v čimvečji polnosti iz tega zajemali sadove (prim. B 14, 19, 26, 28, 30). Za prejem teh sadov je Kristus Gospod postavil evharistično daritev svojega telesa in svoje krvi ter jo zaupal Cerkvi, svoji ljubljeni nevesti, kot živ spomin svojega trpljenja in vstajenja (prim. B 47).

18. To bomo dosegli, če bomo upoštevali značaj in druge okoliščine vsakega bogoslužnega občestva in celotno obhajanje tako uredili, da bo vodilo k zavestnemu, dejavnemu in polnemu sodelovanju vernikov, k sodelovanju telesa in duha v goreči veri, upanju in ljubezni. To namreč želi Cerkev in zahteva bistvo tega opravila, kr-

ščansko ljudstvo pa ima do tega na temelju krsta pravico in dolžnost (prim. B 14).

19. Čeprav včasih ni mogoče doseči, da bi bili verniki navzoči in da bi dejavno sodelovali, kar jasneje razodeva cerkvenostni značaj tega opravila (prim. B 41), je vendar obhajanje evharistije vedno učinkovito in dostojanstveno, ker je opravilo Kristusa in Cerkve in v njem duhovnik deluje vedno za zveličanje ljudstva. Zato mu je priporočeno, naj evharistično opravilo, če je le mogoče, obhaja vsak dan (prim. D 13; ZCP, kan. 904).

20. Ker obhajanje evharistije prav tako kakor celotno bogoslužje opravljamo v čutnih znamenjih, ki vero hranijo, krepijo in izražajo (prim. B 59), je treba kar najbolj poskrbeti, da bomo izmed oblik in sestavin, od Cerkve predloženih, izbrali in skladno uredili tiste, ki bodo v danih osebnih in krajevnih okoliščinah najmočneje pospeševale dejavno in polno sodelovanje ter boljše ustrezale duhovni koristi vernikov.

21. Ta »Ureditev« hoče zato podati glavne obrise, po katerih naj bo obhajanje evharistije primerno urejeno, in razložiti pravila, ki naj urejajo posamezne oblike tega opravila. (Za posebna mašna opravila, se je potrebno ravnati po določbah, npr. za maše posebnih skupnosti, prim. Navodilo dne 15. 6. 1969; za maše z otroki Pravilnik dne 1. 11. 1973; glede združevanja molitvenih ur z mašo pa Splošno ureditev molitvenega bogoslužja št. 93–98; glede vključevanja v mašo nekaterih blagoslovov in kronanja podobe Device Marije: Rimski obrednik, Blagoslovi (Ljubljana 1989), Splošna navodila št. 28; obred kronanja podobe Device Marije, št. 10 in 14 [slov. prevod ni objavljen]).

22. Zelo pomembno je obhajanje evharistije v krajevni Cerkvi. Krajevni škof, prvi delivec božjih skrivnosti v krajevni Cerkvi, ki mu je izročena, je voditelj, pospeševatelj in varuh celotnega bogoslužnega življenja (prim. Š 15; B

41). Pri opravilih, ki jim predseduje, zlasti pa v evharestičnem opravilu, ki ga sam opravlja ob udeležbi duhovnikov, diakonov in ljudstva, se razodeva skrivnost Cerkve. Zato morajo biti ta mašna opravila za zgled vsej škofiji.

Zato si mora prizadevati, da bodo duhovniki, diakoni in verni laiki vedno bolj razumeli pravi smisel bogoslužnih opravil in besedil in se tako vzgajali za dejavno in sadu polno obhajanje evharistije. Zato naj pazi, da bo vzvišenost teh opravil vedno bolj rastla, k temu pa naj zelo pripomorejo lepota svetega kraja, glasbe in umetnosti.

23. Da bo sveto opravilo v vedno boljšem skladju z določbami in duhom svetega bogoslužja, ter da bo rastla njegova pastoralna učinkovitost, so v tej splošni ureditvi in v mašnem obredu predstavljene nekatere prilagoditve.

24. Te prilagoditve so najpogosteje v izbiranju nekaterih obredov in besedil, to je spevov, beril, prošenj, opozoril in kretenj, ki naj bolje ustrezajo potrebam, pripravi in značaju udeležencev in ki so na voljo duhovniku, ki mašuje. Vendar pa se mora duhovnik zavedati, da je služabnik svetega bogoslužja in da ne sme po svoji volji v mašnem opravilu ničesar dodajati, izpuščati ali spreminjati (prim. B 22).

25. Razen tega so v misalu na ustreznih mestih nekatere prilagoditve, ki so po konstituciji o svetem bogoslužju stvar škofa ali škofovske konference (prim. B 23, 25; Pavel VI., apostolska konstitucija, ki uvaja Rimski misal; prim. tudi na koncu št. 387, 388–393).

26. Kar zadeva večje spremembe in prilagoditve, ki so potrebne zaradi izročil in duha narodov in pokrajin, ter jih je treba uvesti v smislu št. 40 konstitucije o svetem bogoslužju, se je treba ravnati po navodilu »O rimski liturgiji in inkulturaciji«, ki ga je izdala kongregacija za bogoslužje in disciplino zakramentov 25. 1. 1994) in s št. 395–399 na koncu.

Drugo poglavje

ZGRADBA MAŠE, NJENE SESTAVINE IN DELI

1. SPLOŠNA ZGRADBA MAŠE

27. Božje ljudstvo je poklicano, da se pod vodstvom duhovnika, Kristusovega zastopnika, zbira v občestvo k maši, Gospodovi večerji, da bi obhajalo Gospodov spomin, evharistično daritev (prim. D 5; B 33). Zato za tak krajevni shod svete Cerkve na odličen način velja Kristusova obljuba: »Kjer sta dva ali so trije zbrani v mojem imenu, tam sem jaz sredi med njimi« (Mt 18,20). Pri obhajanju maše, v kateri se daritev na križu napravi trajna (Trid. koncil, 22. seja, 1, DS 1740; Pavel VI., slovesna izpoved vere, 30. 6. 1968, 24), je Kristus resnično navzoč v svetem zboru, ki se je zbral v njegovem imenu, v osebi duhovnika, v svoji besedi ter podstatno in trajno pod evharističnima podobama (prim. B 7; Pavel VI., okrožnica *Mysterium fidei*, 3. 9. 1965).

28. Maša je sestavljena nekako iz dveh delov, namreč iz besednega in evharističnega bogoslužja, ki sta tako tesno povezana, da sestavljata eno samo bogoslužno opravilo (prim. B 56). V maši je pripravljena tako miza božje besede kakor miza Kristusovega telesa, vernikom v pouk in krepcilo (prim. B 48, 51; R 21; D 4). Nekateri obredi pa opravilo začenjajo in sklepajo.

2. RAZLIČNE SESTAVINE MAŠE

Branje in razlaganje božje besede

29. Kadar se v Cerkvi bere Sveto pismo, Bog sam govori svojemu ljudstvu; Kristus, ki je navzoč v svoji besedi, oznanja blagovest.

Zato naj vsi spoštljivo poslušajo branje božje besede, kar je zelo važen sestavni del bogoslužja. Čeprav je božja beseda v berilih svetega pisma naslovljena na vse ljudi vsakega časa in jim je razumljiva, vendar naj njeno učinkovitost stopnjuje živa razlaga, homilija, ki je del bogoslužnega opravila (prim. B 7, 33, 52).

Prošnje in drugi deli, ki jih opravlja duhovnik

30. Med deli, ki jih opravlja duhovnik, je na prvem mestu evharistična molitev, ki je vrhunec celotnega obhajanja. Nato pridejo prošnje, namreč glavna prošnja, prošnja nad darovi in prošnja po obhajilu. Te molitve se po duhovniku, ki vodi sveti zbor kot Kristusov namestnik, dvigajo k Bogu v imenu vsega svetega ljudstva in vseh navzočih (prim. B 33). Zato jih po pravici imenujemo »predstojniške molitve«.

31. Ker duhovnik vodi zbrani sveti zbor, je njegova naloga tudi ta, da izreče nekatera opozorila, kakor so v obredu. Kadar obredni predpisi tako določajo, jih sme nekoliko prilagoditi, da so v skladu z razumevanjem udeležencev; duhovnik pa naj skrbi, da bo vedno ohranil smisel opozorila, ki ga vsebuje liturgična knjiga in da bo to izrazil z malo besedami. Naloga duhovnika, ki vodi sveti zbor, je tudi, da oznani božjo besedo in da podeli sklepni blagoslov. Prav tako sme, a čisto kratko, vernike uvesti v dnevno mašo po začetnem pozdravu in pred skupnim kesanjem, v besedno bogoslužje pred branjem, v evharistično molitev pred hvalospevom, nikoli pa med to molitvijo, in sme skleniti celotno sveto opravilo pred odslovitvijo.

32. Smisel »predstojniških« delov zahteva, da so izgovorjeni jasno in glasno in da jih vsi pozorno poslušajo (prim. Gl 14). Zato ne sme biti drugih molitev ali petja, ko duhovnik izgovarja te dele, prav tako naj tedaj molčijo orgle in druga glasbila.

33. Duhovnik moli prošnje kot voditelj v imenu Cerkve in zbranega občestva, včasih pa tudi v svojem imenu, da bi svojo službo opravil z večjo zbranostjo in bolj pobožno. Te molitve, ki so pred branjem evangelija, med pripravljanjem darov, pred obhajilom in po njem, moli tiho.

Druga besedila v mašnem obredu

34. Ker je obhajanje maše po svoji naravi »občestvenega« značaja (prim. B 26, 27; Es 3d), so zelo pomembni razgovori med mašnikom in zborom vernikov, ter množični vzkliki (prim. B 30), saj niso le zunanji izraz občestvenega opravila, ampak tudi krepijo in uresničujejo skupnost med mašnikom in ljudmi.

35. Pri vsaki obliki maše naj zbrani verniki opravljajo množične vzklike in odgovarjajo na mašnikove pozdrave in prošnje, saj je to tista najmanjša stopnja dejavnega sodelovanja, ki jasno izraža, da je maša opravilo celotnega občestva (prim. Gl 16a).

36. Drugi, celotnemu svetemu zboru namenjeni deli, ki so zelo koristni za izražanje in krepitev dejavnega sodelovanja vernikov, so zlasti: skupno kesanje, izpoved vere, prošnje za vse potrebe in očenaš.

37. Izmed drugih besedil:

a) so nekatera samostojen obred ali opravilo: Slava, psalm po berilu, aleluja in vrstica pred evangelijem, Svet, vzklik po spremenjenju in petje po obhajilu;

b) nekatera pa neko opravilo spremljajo: vstopni spev, darovanjski spev, spev med lomljenjem kruha (Jagnje božje) in obhajilni spev.

Način izgovarjanja različnih besedil

38. Pri besedilih, ki jih morajo jasno in glasno izgovarjati duhovnik, njegovi pomočniki ali vsi skupaj, naj glas ustreza vrsti besedila (berilo, molitev, opozorilo, vzklik, petje), pa tudi načinu obhajanja in slovesnosti svetega zbora. Upoštevati je treba tudi značaj posameznega jezika in naroda.

V obrednih predpisih in v naslednjih smernicah je treba razumeti besede »pravi«, »izgovarja« tako za petje kakor za branje v skladu z zgoraj navedenimi načeli.

Pomen petja

39. Apostol opozarja kristjane, ki se zbirajo v pričakovanju prihoda svojega Gospoda, naj skupno pojejo psalme, hvalnice in duhovne pesmi (prim. Kol 3,16). Petje je namreč znamenje veselega srca (prim. Apd 2,46). Zato sv. Avguštin po pravici pravi, da »poje tisti, ki ljubi« (govor 336: PL 38, 1472), in že zdavnaj je nastal pregovor, da »kdor dobro poje, dvakrat moli«.

40. Pri mašnem opravilu si je zato treba za petje zelo prizadevati, v skladu z značajem naroda in zmožnostmi vsakega svetega zbora. Čeprav ni vedno treba peti vseh besedil, ki so sama po sebi namenjena petju, npr. pri delavniških mašah, je vendar treba poskrbeti, da pri opravih ob nedeljah in zapovedanih praznikih ne bo brez petja svetih služabnikov in ljudstva.

Pri izbiranju delov, ki jih res pojemo, naj bodo na prvem mestu tisti, ki so pomembnejši, zlasti tisti, ki naj jih poje duhovnik in njegovi sodelavci izmenoma z ljudstvom, in tisti, ki naj jih poje duhovnik skupaj z ljudstvom (prim. GI 7, 16).

41. Prvo mesto naj ob enakih pogojih zavzema gregorijansko petje kot svojevrstno za rimsko bogoslužje. Druge vrste cerkvene glasbe, predvsem polifonija, naj se nikakor ne izključujejo, če le ustrezajo duhu bogoslužnega

opravila in spodbujajo sodelovanje vseh vernikov (prim. B 116).

Ker se vedno pogosteje shajajo verniki različnih narodov, je prav, če bi ti verniki znali latinsko peti vsaj nekatere mašne speve, zlasti vero in očenaš po preprostem napevu (prim. B 54; 1 Nv 90; Gl 47.)

Kretnje in telesna drža

42. Kretnje in drža telesa duhovnika, diakona, strežnikov in ljudstva morajo prispevati, da bo vse opravilo odsevalo plemenito preprostost, da bo mogoče dojemati resnični in polni pomen različnih njegovih delov in da bo spodbujeno sodelovanje vseh (prim. B 34, tudi 21). Paziti bo torej treba na to, kar določa liturgično pravo in izročena praksa rimskega obreda in kar bolj prispeva k splošnemu duhovnemu dobremu božjega ljudstva kakor pa osebnemu nagnjenju in presoji.

Ista telesna drža vseh udeležencev je znamenje edinosti članov krščanske skupnosti, zbranih k svetemu bogoslužju: izraža in krepi namreč duha in sveta čustva (prim. B 30).

43. Za doseganje enotnosti kretenj in telesne drža v istem opravilu naj se verniki ravnajo po opozorilih, ki jih med svetim opravilom dajejo diakon, strežnik laik ali mašnik, kakor je določeno v liturgičnih knjigah.

Verniki naj stojijo od začetka vstopnega speva ali ko gre duhovnik k oltarju, do vključno prošnje; med petjem aleluje pred evangelijem; med evangelijem; med vero in prošnjami za vse potrebe; od povabila Molite bratje pred prošnjo nad darovi do konca maše, razen spodaj navedenega.

Sedijo naj med berili pred evangelijem in med psalmom; med pridigo in med pripravljanjem darov pri darovanju; če se zdi primerno, tudi med sveto tihoto po obhajilu.

Klečijo pa naj pri spremenjenju, razen če jih ovira bolezen, tesen prostor, veliko število navzočih ali iz drugih pametnih razlogov. Tisti, ki pri spremenjenju ne klečijo, pa naj se globoko priklonijo, ko mašnik poklekne po spremenjenju.

Škofovske konference pa imajo pravico kretnje in telesno držo mašnega obreda v skladu s pravom prilagoditi značaju in pametnim izročilom različnih narodov (prim. B 39 in navodilo kongregacije 25. 1. 1994). A paziti bo treba, da bodo ustrezale smislu in značaju posameznega dela svetega opravila. Kjer so navajeni, da ljudje klečijo od konca Svet do konca evharistične molitve, je to hvalevredno ohraniti.

44. Med kretnje štejemo tudi dejanja in sprevode: prihod mašnika z diakonom in stežniki k oltarju, ko diakon pred evangelijem nese evangeljsko knjigo k ambonu, ko verniki prinašajo darove in prihajajo k obhajilu. Prav je, da vsa ta dejanja in procesije opravljamo lepo, med petjem, ki je zanje primerno, v skladu s pravili, ki so za to določena.

Tihota

45. Ob svojem času je treba ohraniti tudi sveto tihoto kot del opravila (prim. B 30; Gl 17). Njen značaj pa je odvisen od trenutka, ki je zanje določen pri posameznih opravilih. Pri skupnem kesanju in po vabilu k molitvi naj se vsakdo poglobi vase; po branju ali po homiliji naj kratko premišljuje, kar je slišal; po obhajilu pa naj v svojem srcu Boga hvali in moli.

Že pred opravilom je hvalevredna tihota v cerkvi, zakristiji in bližnjih prostorih, da se bodo vsi primerno pripravili na sveta opravila.

3. POSAMEZNI DELI MAŠE

A. ZAČETNI OBREDI

46. Obredi pred besednim bogoslužjem: vstop, pozdrav, skupno kesanje, Gospod, usmili se, Slava in prošnja, imajo začetni, uvodni in pripravljalni značaj.

Namen teh obredov je, da bi verniki, ki so se zbrali, postali občestvo in da bi se pravilno uglasili za poslušanje božje besede ter vredno obhajanje evharistije.

V nekaterih opravilih, ki so po predpisih liturgičnih knjig vključena v mašo, se začetni obredi opustijo ali jih opravimo na poseben način.

Vstop

47. Ko so se ljudje zbrali in ko prihaja mašnik z diakonom in strežniki, začnemo vstopni spev. Namen tega speva je, da opravilo začne, bolje poveže zbrane v občestvo, uglesi njihova srca v skrivnost liturgičnega časa ali praznika in spremlja sprevod mašnika in njegovih pomočnikov.

48. Poje naj ga pevski zbor menjaje se z ljudstvom, ali na enak način pevec in ljudstvo; ali poje vsega ljudstvo ali zbor sam. Lahko je to antifona z ustreznim psalmom, kakor je v rimskem gradualu ali v preprostem gradualu, ali kakšna druga pesem, ki ustreza svetemu opravilu, dnevu in času ter je njeno besedilo odobrila škofovska konferenca (prim. ap. pismo Janeza Pavla II. 31. 5. 1998).

Če za vstop ni petja, naj antifono, ki je v misalu, berejo ali verniki ali nekateri izmed njih ali bravec ali, če ni druge možnosti, po pozdravu mašnik sam, ki jo more vključiti v uvodno opozorilo (gl. št. 31).

Pozdrav oltarja in zbranega ljudstva

49. Ko mašnik, diakon in strežniki pridejo v prezbiterij, pozdravijo oltar z globokim priklonom.

V znamenje počastitve nato poljubita oltar mašnik in diakon; kadar se zdi primerno, mašnik pokadi križ in oltar.

50. Po vstopnem spevu se mašnik, stoječ pri sedežu, in vsi zbrani pokrižajo. Nato mašnik s pozdravom zbranemu občestvu nakaže, da je Gospod navzoč. Ta pozdrav ter odgovor ljudstva razodevata skrivnost zbrane Cerkve.

Po pozdravu ljudstva lahko mašnik, diakon ali drug strežnik zelo kratko uvede vernike v mašo dneva.

Skupno kesanje

51. Nato mašnik povabi k skupnemu kesanju, ki po kratkem času v tihoti obsega splošno spoved celotnega občestva in mašnikovo odvezo, ki pa nima učinkovitosti zakramenta sprave.

Ob nedeljah, zlasti v velikonočnem času, je včasih namesto običajnega skupnega kesanja mogoče imeti blagoslov vode in pokropitev z njo v spomin krsta (gl. v misalu).

Gospod, usmili se

52. Po skupnem kesanju je vedno »Gospod, usmili se«, če teh besed ni bilo že pri skupnem kesanju. Ker je to spev, s katerim verniki kličejo h Gospodu in prosijo njegovega usmiljenja, ga navadno izvajajo vsi, tako da ima pri njem svoj delež ljudstvo in pevski zbor ali pevec.

Vzklik navadno ponovimo dvakrat, lahko pa tudi večkrat, če to zahteva značaj posameznega jezika, glasbeni razlogi ali okoliščine. Če »Gospod, usmili se« pojemo kot del skupnega kesanja, pred vsakim vzklikom dodamo dodatno besedilo (»tropus«).

Slava

53. Slava je prastara in častitljiva hvalnica, s katero Cerkev, zbrana v Svetem Duhu, slavi in prosi Boga Očeta in Jagnje. Besedila te hvalnice ne smemo nadomestiti z

drugim. Začne jo mašnik, pevec ali zbor. Poje jo celoten zbor vernikov, ali pa ljudstvo menjaje se s pevskim zborom, ali zbor sam. Če je ne pojemo, jo molimo, skupaj ali izmenjaje v dveh skupinah.

Pojemo ali molimo jo ob nedeljah, razen v adventu in postu, in ob slovesnih praznikih in praznikih ter ob posebnih slovesnejših opravilih.

Glavna prošnja

54. Mašnik nato povabi ljudstvo k molitvi. Vsi z mašnikom vred nekajčasa molčijo; tako se zavedo, da stojijo pred Bogom, in se v srcu morejo spomniti svojih želja. Mašnik nato moli prošnjo, ki jo navadno imenujemo »glavna prošnja«. Ta prošnja izraža značaj svetega opravila. Po starem izročilu Cerkve se usmerja molitev k Bogu Očetu po Kristusu v Svetem Duhu (prim. Tertulijan, Origen in kratke določbe koncila v Hiponu).

Glavno prošnjo sklepamo s trinitaričnim, to je daljšim sklepom tako:

– če je naslovljena na Očeta: »Po našem Gospodu Jezusu Kristusu, tvojem Sinu, ki s teboj v občestvu Svetega Duha živi in kraljuje vekomaj«;

– če je naslovljena na Očeta, pa je ob koncu omenjen Sin: »Ki s teboj v občestvu Svetega Duha živi in kraljuje vekomaj«;

– če je naslovljena na Sina: »Ki z Bogom Očetom v občestvu Svetega Duha živiš in kraljuješ vekomaj«.

Ljudje se molitvi pridružijo in prošnjo naredijo za svojo z vzklikom »Amen«.

Pri maši je vedno ena sama glavna prošnja.

B. BESEDNO BOGOSLUŽJE

55. Glavni del besednega bogoslužja je branje iz sv. pisma in spevi med berili; homilija, izpoved vere in prošnje za vse potrebe ali prošnje vernikov pa ga dopolnjujejo

in sklepajo. V branju, ki ga homilija razlaga, namreč Bog govori svojemu ljudstvu (prim. B 33), razodeva skrivnost odrešenja in zveličanja, podarja duhovno hrano; Kristus sam je po svoji besedi navzoč med verniki (prim. B 7). Božjo besedo ljudstvo sprejme za svojo s tihoto in pesmijo in ji pritrdi z izpovedjo vere; nahranjeno z božjo besedo v prošnjah za vse potrebe moli za potrebe celotne Cerkve in za blagor vsega sveta.

Tihota

56. Besedno bogoslužje je treba opraviti tako, da bo spodbujalo premišljevanje. Zato se je treba izogibati vsaki obliki hitenja, ki preprečuje zbranost. Primerni so kratki trenutki tihote, prilagojeni zbranemu občestvu, v katerih naj po spodbudi Svetega Duha srce prevzema božja beseda in se pripravlja odgovor nanjo v molitvi. Take trenutke tihote je primerno imeti po prvem in drugem berilu in končno po homiliji.

Svetopisemska berila

57. V branju je vernikom pogrnjena miza božje besede in odpirajo se jim zakladi svetega pisma (prim. B 51). Bolje je, da se ravnamo po razporedu svetopisemskih beril, s katerim se osvetljuje enotnost obeh zavez in zgodovine odrešenja. Nikakor ni prav, da bi berila in psalm z odpevom, ki obsegajo božjo besedo, nadomestili z drugimi, nesvetopisemskimi besedili (prim. Janez Pavel II., pismo 4. 12. 1988).

58. Pri obhajanju maše z ljudstvom beremo berila vedno pri ambonu.

59. Po izročilu služba branja ni predstojniška ampak strežniška služba. Zato naj berila bere bravec, evangelij pa diakon ali drug duhovnik. Če ni diakona ali drugega duhovnika, naj bere evangelij mašnik, če pa ni primernega bravca, naj mašnik bere tudi druga berila. Pri vsakem

branju doda tisti, ki bere, še vzklik, na katerega zbrano ljudstvo odgovori in tako počasti božjo besedo, ki jo je v veri in hvaležno sprejelo.

60. Branje evangelija je višek besednega bogoslužja. Zato mu je treba izkazovati največje spoštovanje, kakor to uči bogoslužje, ko ga s posebno častjo odlikuje pred drugimi berili: glede osebe, ki ga ima pravico brati, in blagoslova ali molitve, s katero se na to opravilo pripravi; glede vernikov, ki z vzklikom priznajo in izpovedo, da je Kristus navzoč in da jim govori, ter branje stoje poslušajo; in glede izrazov spoštovanja, ki ga izkazuje evangeljski knjigi.

Psalm z odpevom

61. Po prvem berilu je psalm z odpevom, ki je sestavni del besednega bogoslužja in ima velik liturgični in pastoralni pomen, ker spodbuja premišljevanje božje besede.

Psalm z odpevom naj ustreza vsakemu berilu in ga navadno vzamemo iz knjige beril.

Bolje je, če psalm z odpevom pojemo ali poje ljudstvo vsaj odpev. Psalmist, pevec psalma zato z ambona ali na drugem primernem kraju poje (govori) vrstice psalma, celotno občestvo pa sedi in poslušajo, oziroma navadno sodeluje z odpevom, razen če beremo psalm na direkten način, to je brez odpeva. Da bi pa moglo ljudstvo lažje ponavljati odpev iz psalma, so besedila nekaterih odpevov in psalmov določena za različne čase cerkvenega leta oziroma za različne skupine svetnikov: lahko vzamemo te psalme namesto onih, ki so odvisni od beril, kadar psalm pojemo. Če psalma ni mogoče peti, ga je treba brati na primeren način v podporo premišljevanja božje besede.

Namesto psalma iz knjige beril lahko pojemo stopniški spev iz rimskega graduala ali psalm z odpevom ali alelujni psalm iz preprostega graduala, kakor je to razloženo v teh knjigah.

Vzklik pred evangelijem

62. Po berilu, ki je neposredno pred evangelijem, pojemo »aleluja« ali drug spev, kakor terja čas cerkvenega leta. Ta vzklik je samostojen obred ali dejanje, s katerim zbor vernikov sprejme in pozdravi Gospoda, ki mu bo govoril v evangeliju, ter s petjem izpove svojo vero. Med petjem vsi stojijo; začenja pevski zbor ali pevec, če je primerno, ga ponavljamo, vrstico pa poje pevski zbor ali pevec.

a) »Alelujo« pojemo vse leto razen v postu. Vrstice vzamemo iz knjige beril ali iz graduala.

b) V postnem času pojemo namesto aleluje vrstico pred evangelijem ali drug psalm ali nadaljevalni spev, kakor je v knjigi beril ali v gradualu.

63. Kadar je pred evangelijem le eno berilo:

a) v času, v katerem je »aleluja«, lahko pojemo alelujni psalm ali psalm in »alelujo« z njeno vrstico;

b) v času, v katerem ni »aleluje«, lahko pojemo psalm in vrstico pred evangelijem ali samo psalm;

c) »aleluja« ali vrstica pred evangelijem lahko odpade, če ni petja.

64. Sekvenca je obvezna samo na veliko noč in na binkošti. Pojemo jo po aleluji.

Homilija

65. Homilija je del bogoslužja in se zelo priporoča (prim. B 52; ZCP kan. 767,1); potrebna je namreč za hrano krščanskega življenja. Biti mora razlaganje kakega vidika svetopisemskih beril ali drugega stalnega ali pa spremenljivega dnevnega mašnega besedila; upošteva naj skrivnost praznika in posebne potrebe poslušalcev (prim. I Nv 54).

66. Homilijo naj ima navadno mašnik sam ali jo on zaupa somašniku, ali, če je primerno, tudi diakonu, ni-

koli pa laiku (ZCP kan. 767, 1; Navodilo o laikih 15. 8. 1997, št. 3). V posebnih primerih in iz pravega razloga, jo ima lahko tudi škof ali duhovnik, ki se udeležuje opravila, ne da bi mogel somaševati.

Homilija mora biti in je, razen iz tehtnega razloga, ni dovoljeno opustiti ob nedeljah in zapovedanih praznikih pri vseh mašah, pri katerih so ljudje navzoči; druge dneve pa se priporoča, zlasti ob dnevih v adventu, postu in velikonočnem času ter ob drugih praznikih in priložnostih, ko ljudje v večjem številu pridejo v cerkev (prim. 1 Nv 53).

Primerno je po homiliji ostati kratek čas v tihoti.

Izpoved vere

67. Vera, to je izpoved vere, je v mašnem obredu zato, da vse zbrano ljudstvo pritrdi na božjo besedo, ki so jo slišali v branju iz Svetega pisma in razloženo v pridigi, in da izpove pravilo vere z besedilom, potrjenim za liturgično uporabo ter tako obnovi in izpove skrivnosti vere preden se začno obhajati v evharistiji.

68. Vero morajo peti ali govoriti mašnik in ljudstvo ob nedeljah in slovesnih praznikih, lahko pa jo tudi ob posebnih slovesnejših opravilih.

Če je vera peta, jo začne mašnik, ali, če je primerno, pevec ali pevski zbor, pojejo jo vsi hkrati ali menjaje, ljudstvo s pevskim zborom.

Če je ne pojejo, jo izpovejo vsi hkrati ali v dveh zborih, ki si odgovarjajo.

Prošnje za vse potrebe

69. V prošnjah za vse potrebe ali molitvi vernikov ljudstvo, ki je v veri sprejelo božjo besedo, nanjo nekako odgovori in izvršuje nalogo svojega krstnega duhovništva in prosi Boga za rešitev vseh ljudi. Primerno je, da je ta molitev redno pri mašah z udeležbo ljudstva, da se

tako opravijo prošnje za sveto Cerkev, za vladajoče, za vse, ki jih tarejo različne stiske, za vse ljudi in za zveličanje vsega sveta (prim. B 53).

70. Redno naj bodo te skupine namenov:

- a) za potrebe Cerkve,
- b) za vladajoče in za blagor vsega sveta,
- c) za trpeče v kateri koli stiski,
- d) za krajevno občestvo.

Pri kakšnem posebnem opravilu, npr. pri birmi, poroki, pogrebu, pa v redu namenov lahko več pozornosti posvetimo posebni okoliščini.

71. Molitev pri sedežu vodi duhovnik, ki mašuje. S kratkim opozorilom jo uvede, povabi vernike k molitvi in sklene. Predloženi nameni naj bodo trezni, sestavljeni z modro svobodo in malo besedami in naj izražajo prošnjo celotnega občestva. Redno jih z ambona ali drugega primernege mesta napoveduje diakon ali pevec ali bravec ali vernik laik (prim. 1 Nv 56). Ljudstvo pa stoje molitev sprejme za svojo s skupnim klicem po napovedanih namelih ali s tiho molitvijo.

C. EVHARISTIČNO BOGOSLUŽJE

72. Pri zadnji večerji je Kristus postavil daritev in velikonočni obed, v katerem dobiva v Cerkvi trajno navzočnost daritev na križu, ko duhovnik, ki predstavlja Kristusa Gospoda, dela isto, kar je Gospod naredil ter svojim učencem izročil, naj delajo v njegov spomin. (prim. B 47; Es 3a, b).

Kristus je namreč vzel kruh in kelih, se zahvalil, razlomil, dal svojim učencem in rekel: Vzemite, jejte in pijte, to je moje telo, to je kelih moje krvi. To delajte v moj spomin. Zato je celotno obhajanje evharističnega bogoslužja Cerkev tako uredila, da ustreza tem Kristusovim besedam in dejanjem:

1. Med pripravljanjem darov prinesemo na oltar kruh in vino z vodo, obe prvini, ki ju je Kristus vzел v roke.

2. Z evharistično molitvijo opravimo Bogu zahvalo za celotno delo odrešenja, darovi pa postanejo Kristusovo telo in njegova kri.

3. Z lomljenjem kruha in v obhajilu verniki, čeprav jih je mnogo, iz enega kruha prejmejo Gospodovo telo in njegovo kri na isti način kakor apostoli iz Kristusovih rok.

Pripravljanje darov

73. Ob začetku evharističnega bogoslužja prinesemo na oltar darove, ki bodo postali Kristusovo telo in njegova kri.

Najprej pripravimo oltar ali Gospodovo mizo, ki je središče celotnega evharističnega bogoslužja (prim. 1 Nv 91; Es 24), s tem, da na njem razmestimo korporal, purifikatorij, misal in kelih, razen če ga pripravimo na mizici.

Nato prinesemo darove: hvalevredno je, če kruh in vino prinesejo verniki, mašnik ali diakon pa ju sprejme na primernem kraju, da bodo položeni na oltar. Čeprav verniki ne prinašajo več za bogoslužje namenjenega kruha in vina iz svojega, kakor nekoč, vendar ohranja obred prinašanja darov duhovno moč in pomen.

Sprejemamo lahko tudi denar ali druge darove za reveže ali za cerkev, ki jih verniki prinesejo ali po cerkvi zberejo; zato je te darove treba položiti na primeren prostor, vendar ne na evharistično mizo.

74. Sprevod prinašanja darov spremlja petje pri darovanju (prim. št. 37b), ki naj traja vsaj toliko časa, da so darovi položeni na oltar. Glede načina petja veljajo ista pravila kakor za vstopni spev (št. 48). Obred za darovanje lahko vedno spremlja petje.

75. Mašnik položi kruh in vino na oltar in pri tem izgovarja določena besedila. Na oltar položene darove,

oltar in križ lahko pokadimo, da se z znamenjem pokaže, kako se daritev Cerkev in njena molitev dviga k Bogu kakor kadilo. Tudi mašnika zaradi svete službe in ljudi zaradi odličnosti krsta lahko pokadi diakon ali drug strežnik.

76. Mašnik si nato umije roke; s tem obredom izrazi željo po notranjem očiščenju.

Prošnja nad darovi

77. Po položitvi darov in po obredih, ki to spremljajo, je povabilo, naj verniki molijo skupaj z mašnikom, in prošnja nad darovi; s tem sklenemo pripravljanje darov in se pripravimo na evharistično molitev.

Pri maši molimo samo eno prošnjo nad darovi, ki jo sklenemo s krajšim sklepom, to je »Po Kristusu, našem Gospodu«; če je naslovljena na Očeta, pa je ob koncu omenjen Sin: »Ki živi in kraljuje vekomaj«.

Evharistična molitev

78. Zdaj se začne središče in vrhunec celotnega svetega opravila, namreč evharistična molitev, ki je molitev zahvale in posvetitve. Mašnik povabi ljudi, naj v molitvi in zahvali dvignejo svoja srca h Gospodu; pridruži si jih v molitvi, ki jo v imenu celotnega občestva po Jezusu Kristusu v Svetem Duhu naslovi na Boga Očeta. Smisel te molitve pa je, da se zbrani verniki kot celota združijo s Kristusom v povelečevanju velikih božjih del in v obhajanju daritve.

79. Razlikujemo lahko naslednje glavne sestavne dele evharistične molitve:

a) Zahvala (ki jo najbolj izraža hvalospev), s katero mašnik v imenu vsega svetega ljudstva slavi Boga Očeta in ga zahvaljuje za celotno delo odrešenja ali za kakšen njegov poseben vidik, kakršen je pač dan, praznik ali čas cerkvenega leta.

b) Vzklikanje: s tem se celotno občestvo združi z nebeškimi močmi, ko poje Svet. To vzklikanje, ki je del evharistične molitve, opravijo vsi ljudje skupaj z mašnikom.

c) Epikleza: Cerkev s posebnim klicanjem prosi moč Svetega Duha, naj darove, ki so jih ljudje darovali, posveti, to je, naj postanejo Kristusovo telo in njegova kri; in naj bo brezmadežni dar, ki naj ga prejmemo v obhajilu, v zveličanje vsem, ki ga bodo deležni.

d) Besede postavitve in posvetitev: S Kristusovimi besedami in dejanji se opravi daritev, ki jo je Kristus postavil pri zadnji večerji, ko je svoje telo in svojo kri daroval pod podobama kruha in vina, ju izročil apostolom v hrano in pijačo ter jim naročil, naj to skrivnost trajno opravljajo.

e) Anamneza: Z njo Cerkev obhaja spomin Kristusa samega, ko spolnjuje naročilo, ki ga je po apostolih prejela od Gospoda; predvsem časti spomin njegovega zveličavnega trpljenja, slavnega vstajenja in vnebohoda.

f) Daritev: V prav istem spominu v Svetem Duhu brezmadežno žrtev Očetu daruje Cerkev, zlasti tista, ki je prav zdaj tukaj zbrana. Prizadeva pa si Cerkev za to, da bi verniki darovali ne le brezmadežno žrtev, ampak da bi se navadili darovati tudi sami sebe (B 48; Es 12), in da bi se po sredniku Kristusu vedno bolj uporabljali v edinstvo z Bogom in med seboj, da bi bil končno Bog vse v vsem (prim. B 48; D 5; Es 12).

g) Spomini izražajo, da evharistijo obhajamo v občestvu z vso Cerkvijo v nebesih in na zemlji; da jo darujemo zanjo in za vse njene žive in mrtve ude, ki so poklicani, da bi bili deležni odrešenja in zveličanja, ki ga je Kristus pridobil s svojim telesom in svojo krvjo.

h) Sklepni slavospev: z njim izražamo poveličevanje Boga; ljudstvo pa z vzklikom Amen to potrди in sklene.

Obhajilni obred

80. Ker je obhajanje evharistije velikonočni obed, je primerno, da pravilno pripravljene verniki po Gospodovem

naročilu prejemajo njegovo telo in kri kot duhovno hrano. Ta namen ima lomljenje kruha in drugi pripravljalni obredi, ki naj vernike neposredno privedejo k obhajilu.

Gospodova molitev

81. Z Gospodovo molitvijo prosimo za vsakdanji kruh, ki kristjanom predvsem naznačuje evharistični kruh, prosimo pa tudi za očiščenje grehov, da bi sveto dali res svetim. Mašnik izreče povabilo k molitvi, vsi verniki pa molijo hkrati z mašnikom, ki sam doda embolizem, a ljudstvo ga sklene s slavospevom. Embolizem razvija zadnjo prošnjo Gospodove molitve in prosi, naj bo celotno občestvo vernikov rešeno oblasti hudega.

Povabilo, molitev, embolizem in slavospev, s katerim ljudstvo očenaš sklene, pojemo ali glasno molimo.

Obred miru in sprave

82. Za tem je obred sprave in miru, s katerim Cerkev prosi miru in edinosti zase in za vso človeško družino ter si verniki med seboj izrazijo ljubezen, preden prejmejo zakrament.

Glede obreda sprave in miru naj škofovske konference določijo način v skladu z značajem in običaji posameznih narodov. Primerno je, da vsak umirjeno izrazi mir samo sebi bližnjim.

Lomljenje kruha

83. Mašnik razlomi evharistični kruh. Kretnja lomljenja kruha, ki jo je izvršil Kristus pri zadnji večerji, je v apostolskem času dala ime celotnemu evharističnemu opravilu. Pomeni, da mi, ki nas je mnogo, v obhajilu postanemo eno telo z deležnostjo pri enem kruhu življenja, ki je za rešenje sveta umrli in vstali Kristus (1 Kor 10, 17). Lomljenje začnemo, ko je opravljen obred miru in sprave in ga izvršimo z dolžno spoštljivostjo, ne da bi ga na nepotreben način podaljševali in ne da bi ga

prekomerno poudarjali. Ta obred opravita samo mašnik in diakon.

Ko mašnik lomi kruh in spusti del hostije v kelih, navadno poje »Jagnje božje« pevski zbor ali pevec, ljudstvo pa odgovarja, ali ga vsaj glasno molimo. Vzklik »Jagnje božje« spremlja lomljenje kruha, zato ga lahko ponovimo tolikokrat, kolikor je potrebno za spremljavo obreda. Zadnjikrat sklenemo z besedami: »Podari nam mir«.

Obhajilo

84. S tiho molitvijo se mašnik pripravi na sadu poln prejem Kristusovega telesa in njegove krvi. Verniki opravijo isto molčé.

Mašnik nato pokaže vernikom evharistični kruh nad pateno ali kelihom, in jih povabi h Gospodovemu obedu. Skupaj z verniki z določenimi evangeljskimi besedami obudi dejanje ponižnosti.

85. Zelo je zaželeno, da verniki, tako kot mora tudi mašnik, prejmejo Gospodovo telo s hostijami, ki so posvečene pri tej maši, in da so v določenih primerih deležni tudi keliha (prim. št. 283). S tem se tudi po znamenjih bolj pokaže, da se udeležujejo daritve, ki se ravnokar opravlja (prim. Es 31–32).

86. Ko mašnik zauživa zakrament, začnemo peti obhajilni spev, ki naj z enotnostjo glasov izraža duhovno zedinjenje obhajancev, razodeva prisrčno veselje in bolj poudari »občestveni« značaj spreveda za prejem evharistije. S petjem nadaljujemo, medtem ko verniki prejemajo zakrament (prim. navodilo 3. 4. 1980, št. 17). Če bomo peli hvalnico po obhajilu, je treba petje med obhajilom pravočasno končati.

Poskrbeti je treba, da tudi pevci lahko prejmejo obhajilo.

87. Lahko pojemo antifono iz rimskega graduala s psalmom ali brez njega ali antifono s psalmom iz prepro-

stega graduala ali drugo primerno pesem, ki jo je odobrila škofovska konferenca. Poje zbor sam ali zbor ali pevec z ljudstvom.

Če pa ni petja, lahko obhajilni spev, ki je v misalu, preberejo ali verniki ali nekateri izmed njih ali bravec ali, če ni druge možnosti, mašnik, potem ko se je sam obhajal, preden začne deliti obhajilo vernikom.

88. Ko je delitev obhajila končana, naj mašnik in verniki, če se zdi primerno, nekaj časa tiho molijo. Lahko pa celotno občestvo opravi tudi psalm ali drugo hvalno pesem ali hvalnico.

89. Mašnik moli prošnjo po obhajilu, v kateri prosi za sadove opravljene skrivnosti. S tem dopolni molitev božjega ljudstva in sklene ves obhajilni obred.

Pri maši molimo samo eno prošnjo po obhajilu, ki jo sklenemo s krajšim sklepom:

– če je naslovljena na Očeta: »Po Kristusu, našem Gospodu«;

– če je naslovljena na Očeta, pa je ob koncu omenjen Sin: »Ki živi in kraljuje vekomaj«;

– če je naslovljena na Sina: »Ki živiš in kraljuješ vekomaj«.

Ljudstvo sprejme molitev za svojo z vzklikom: »Amen«.

D. SKLEPNI OBREDI

90. Sklepni obredi so iz teh delov:

a) Kratka oznanila, če so potrebna;

b) Mašnikov pozdrav in blagoslov, ki ga ob nekaterih dnevih in priložnostih lahko obogatimo in izrazimo z molitvijo nad ljudstvom ali z drugim slovesnejšim besedilom;

c) Odslovitev ljudstva, ki jo izreče diakon ali mašnik;

d) Poljub oltarja, ki ga naredita mašnik in diakon; nato se oltarju globoko priklonijo mašnik, diakon in drugi strežniki.

Tretje poglavje

OPRAVILA IN SLUŽBE PRI MAŠI

91. Evharistično opravilo je delo Kristusa in Cerkve, ki je »zakrament odrešenja«, to je sveto ljudstvo, ki ga zbira in ureja škof. Zato je stvar celotnega telesa Cerkve, ga razodeva in prizadeva, posameznih njegovih udov pa se dotika na različen način, v skladu z različnostjo svetega reda, služb in dejavnega sodelovanja (prim. B 26). Na ta način krščansko ljudstvo, »izvoljen rod, kraljevo duhovništvo, svet narod, pridobljeno ljudstvo« razodeva svojo med seboj povezano in hierarhično ureditev (prim. B 14). Zato naj vsi, bodisi posvečeni služabniki bodisi verni laiki, ko opravljajo svojo službo ali opravilo, delajo samo tisto in vse tisto, kar jim gre. (prim. B 28).

1. Opravila in službe svetega reda

92. Vsako zakonito obhajanje evharistije vodi škof, ali sam ali po duhovnikih, ki mu pomagajo (prim. C 26, 28; B 42).

Kadar se škof udeležuje maše, pri kateri je zbrano ljudstvo, je prav, da on obhaja evharistijo in da si v svetem opravilu pridruži duhovnike kot somašnike in, če je mogoče, z njimi somašuje. To se ne zgodi zato, da bi bila povečana zunanja slovesnost obreda, ampak da bi jasneje označili skrivnost Cerkve, ki je zakrament edinosti (prim. B 26). Če pa škof ne obhaja evharistije, ampak drugemu izroči to opravilo, je primerno, da sam v albi z naprsnim križem, štolo in večerničnim plaščem vodi besedno bogoslužje ter na koncu maše podeli blagoslov (prim. škofovski ceremonial 175–186).

93. Tudi duhovnik ima v Cerkvi v družbi vernikov zaradi mašniškega posvečenja sveto pravico, da daruje daritev v osebi Kristusa (prim. D 2; C 28), zato vodi zbrano verno ljudstvo, vodi njegovo molitev, mu oznanja blagovest odrešenja, si ljudstvo pridružuje v obhajanju daritve Bogu Očetu po Kristusu v Svetem Duhu, svojim bratom daje kruh za večno življenje in ga je z njimi vred deležen. Ko obhaja evharistijo, mora zato spoštljivo in ponižno služiti Bogu in ljudem, njegov način vedenja in izgovarjanja božjih besed mora vernikom razodevati živo Kristusovo navzočnost.

94. Med mašnikovimi pomočniki je na prvem mestu diakon; njegov red je bil v veliki časti že od začetka Cerkve (prim. Pavel VI. 18. 6. 1967; Rimski pontifikal, Posvetitve, str. 15 in 35; nova latinska izdaja 1989, 173). Pri maši so diakonove lastne naloge: oznanjevanje evangelija, včasih tudi pridiganje božje besede, napovedovanje namenov pri prošnjah za vse potrebe, pomoč mašniku ob pripravljanju oltarja in strežba pri obhajanju daritve, delitev evharistije vernikom, zlasti pod podobo vina, včasih tudi opozarjanje ljudstva glede kretenj in telesne drže.

Opravila božjega ljudstva

95. Pri obhajanju maše so verniki svet narod, pridobljeno ljudstvo in kraljevo duhovništvo, da se zahvaljujejo Bogu in darujejo brezmadežno žrtev ne le po mašniku, ampak tudi združeni z njim in da bi se s tem navadili darovati tudi sami sebe (prim. B 48; Es 12). Prizadevajo pa naj si, da bodo to pokazali z globoko pobožnostjo in z ljubeznijo do bratov, ki se udeležujejo istega opravila.

Izogibajo naj se vsakega videza posebnosti v življenju in vsakega razdora; mislijo naj na to, da imajo enega Očeta v nebesih in da so zaradi tega vsi med seboj bratje.

96. Popolno občestvo naj bodo pri poslušanju božje besede, v molitvah, v sodelovanju pri petju, zlasti pa v

skupnem obhajanju daritve in v skupni udeležbi pri Gospodovi mizi. To edinstvo lepo razodevajo kretnje in telesna drža, če se vsi verniki enako vedejo.

97. Verniki naj se nikar ne branijo z veseljem služiti božjemu ljudstvu, kadar so naprošeni, da bi pri svetem opravilu izvrševali kakšno posebno službo.

2. Posebne službe

Služba mašnega pomočnika in bravca, ki sta postavljena v to službo

98. Mašni pomočnik (akolit) je postavljen za strežbo pri oltarju in v pomoč mašniku in diakonu. Posebej je njegova naloga pripraviti oltar in svete posode ter, če je potrebno, vernikom deliti sv. Rešnje telo kot izredni delivec (prim. ZCP, kan. 910, 2; Navodilo 15. 8. 1997, 8).

99. Bravec je postavljen, da bere vsa branja iz sv. pisma razen evangelija. Lahko napoveduje tudi molitvene namene v prošnjah za vse potrebe in, če ni psalmista, lahko bere ali poje tudi psalm med berili.

Bravec ima pri obhajanju evharistije svojo lastno službo (prim. št. 194–198), ki jo mora sam opravljati, čeprav so navzoči posvečeni služabniki.

Druga opravila

100. Če ni mašnega pomočnika, postavljenega v to službo, se lahko za strežbo pri oltarju in v pomoč mašniku in diakonu določijo strežniki laiki, ki nosijo mašno knjigo, križ, sveče, kadilnico, kruh, vino, vodo, ali so tudi kot izredni delivci pooblaščen za delitev svetega obhajila (prim. Navodilo 29. 1. 1973, 1).

101. Če ni bravca, postavljenega v to službo, naj se drugi laiki določijo za branje beril Svetega pisma, ki so zares sposobni za to opravilo in dobro pripravljene, da

bodo verniki ob poslušanju božjih beril v srcu sprejeli prijetno in živo zavzetost za Sveto pismo (B 24).

102. Služba psalmista je, peti ali brati psalm ali drug biblični spev med berili. Za pravilno opravljanje svoje službe mora psalmist znati peti psalme in tudi zmore dobro izgovarjati in govoriti.

103. Med verniki opravlja svojo liturgično službo pevski zbor. Njegova naloga je skrbeti za pravilno izvajanje njemu namenjenih delov, kakor zahteva različna vrsta spevov, pa tudi podpirati dejavno sodelovanje vernikov pri petju (prim. Gl 19). Kar je rečeno o pevskem zboru, velja na primeren način tudi za druge glasbenike, zlasti pa za organista.

104. Prav je, da imamo pevca ali zborovodja, ki vodi in podpira ljudsko petje. Če pa zbora ni, je naloga tega pevca, različne speve tako voditi, da tudi ljudstvo pri njemu pripadajočih delih sodeluje (prim. Gl 21).

105. Liturgično službo opravljajo tudi:

a) zakristan, ki skrbno pripravlja liturgične knjige, oblačila in kar je potrebno za mašno opravilo,

b) razlagavec, ki vernikom, če je primerno, kratko razlaga in jih opozarja, da jih s tem uvaja v sveto opravilo in da ga bolje razumejo. Razlagavčeva opozorila morajo biti skrbno pripravljena in zelo trezna. Ko opravlja svojo službo, razlagavec stoji na primernem kraju pred ljudmi, ne pa pri ambonu,

c) tisti, ki po cerkvi pobirajo darove,

d) tisti, ki ponekod sprejemajo vernike pri cerkvenih vratih in jim odkažejo primerno mesto v cerkvi ter urejajo sprevide.

106. Prav je, če je zlasti v stolnicah in večjih cerkvah tudi zmožen služabnik ali voditelj obredov, ki skrbi za dobro ureditev svetih opravil in za to, da jih posvečeni služabniki in verni laiki lepo, urejeno in pobožno opravljajo.

107. Liturgična opravila, ki niso lastna duhovniku ali diakonu, o katerih je bil že govor (št. 100–106), se lahko zaupajo primernim laikom, ki jih izbere župnik ali rektor cerkve, z liturgičnim blagoslovom ali začasno določitvijo. Glede opravila strežbe mašniku pri oltarju se je treba ravnati po določbah, ki jih je škof dal za svojo škofijo.

Razdelitev opravil in priprava svetega opravila

108. En in isti mašnik mora vedno in v vseh delih opravljati predstojniško službo, izjema je le tisto, kar je lastno maši, pri kateri sodeluje škof (gl. št. 92).

109. Če je na voljo več oseb, ki morejo opravljati isto službo, ni ovire, da si med seboj razdelijo različne dele te službe; npr. en diakon opravi pevske dele, drugi streže pri oltarju; kadar je več beril, je koristno, če jih razdelimo med več bravcev, enako velja za druge. Nikakor pa ni primerno, da bi si različni razdelili isti del opravila, da bi npr. brala dva isto berilo, drug za drugim, razen pri poročilu o Gospodovem trpljenju (pasijonu).

110. Če je pri maši z ljudstvom en sam strežnik, lahko sam opravlja različne službe.

111. Dejansko pripravo vsakega bogoslužnega opravila naj po liturgičnih knjigah (prim. B 22) vsi, ki so odgovorni za obrede, za dušno pastirstvo in za glasbo, složno izvršijo pod vodstvom rektorja cerkve; vprašajo pa naj tudi vernike glede stvari, ki nje naravnost zadevajo. Mašniku, ki predseduje opravilu, pa vedno ostane pravica, da uredi tisto, kar njega zadeva.

Četrto poglavje

RAZLIČNE OBLIKE MAŠEVANJA

112. V krajevni Cerkvi je seveda treba dati zaradi njenega pomena prvo mesto maši, ki jo vodi škof, obdan od svojega zbora duhovnikov, diakonov in strežnikov laikov (prim. B 41), in ki se je božje ljudstvo udeležuje na polni in dejavni način. Tako se namreč Cerkev najbolj razodeva.

Pri maši, ki jo mašuje škof ali ji predseduje, ne da bi obhajal evharistijo, se je treba ravnati po določbah škofovskega ceremoniala (prim. v njem št. 119–186).

113. Zelo je tudi treba ceniti mašo, ki se obhaja s kakšnim občestvom, zlasti z župnijskim, ker v določenem času in na določenem kraju predstavlja vesoljno Cerkev, zlasti pri skupnem nedeljskem opravilu (prim. B 42; Es 26; C 28; D 5).

114. Izmed maš, ki jih obhajajo določena občestva, zavzema posebno mesto konventna maša, ki je del vsakodnevne božje službe, in tako imenovana maša (redovne) skupnosti. Čeprav te maše nimajo kakšne posebne oblike, je vendar zelo prav, če so s petjem, zlasti pa, da se jih na poln način udeležijo vsi člani skupnosti redovnikov oziroma kanonikov. Pri njih naj zato vsak opravlja službo v skladu s prejetim svetim redom ali službo. Zato je prav, če kolikor mogoče pri njej somašujejo vsi duhovniki, ki niso dolžni posamič maševati v dušnopastirsko korist vernikov. Vsi duhovniki, ki so člani te skupnosti in so dolžni posamič maševati v dušnopastirsko korist vernikov, pa smejo somaševati pri konventni maši ali maši skupnosti (prim. Es 47). Bolj prav je

namreč, da duhovniki, ki so pri evharističnem opravilu navzoči, razen če jih opravičuje pravičen razlog, redno opravljajo službo svojega reda in se ga zato udeležujejo kot somašniki, oblečeni v liturgično obleko.

I. MAŠA Z LJUDSTVOM

115. Maša z ljudstvom je tista, ki jo obhajamo z udeležbo vernikov. Primerno je, da se zlasti ob nedeljah in zapovedanih praznikih opravilo, kolikor je mogoče, obhaja s petjem in primernim številom strežnikov (prim. Es 26; Gl 16, 27), vendar jo smemo opraviti tudi brez petja in z enim samim strežnikom.

116. Pri vsakršni obliki maševanja lahko diakon, če je na voljo, opravlja svojo službo. Prav je, če mašniku navadno pomagajo mašni pomočnik, bravec in pevec. Spodaj opisani obred pa predvideva tudi možnost večjega števila strežnikov.

Stvari, ki jih je treba pripraviti

117. Oltar naj bo pogrnen vsaj z enim prtom bele barve. Nanj ali ob njem postavimo pri vsakem opravilu vsaj dva, tudi štiri ali šest svečnikov z gorečimi svečami, zlasti če je maša nedeljska ali na zapovedan praznik; če mašuje krajevni škof, pa sedem. Na oltarju ali ob njem naj bo tudi križ s podobo križanega Kristusa. Svečnike in križ s podobo križanega Kristusa lahko prinesemo v vstopnem sprevodu. Na oltar lahko položimo, če je ne prinesemo v vstopnem sprevodu, evangeljsko knjigo, ki je različna od knjige beril.

118. Pripravimo tudi:

- a) pri mašnikovem sedežu: mašno knjigo in, če je potrebno, knjižico s spevi;
- b) na ambonu: knjigo beril;

c) na mizici: kelih, korporal, purifikatorij in, če je potrebno, palo; pateno in, če so potrebni, ciborije s kruhom za obhajilo mašnika, ki predseduje, diakona, strežnikov in ljudstva; vrčke z vinom in vodo, če vsega tega ne prinesejo verniki pri sprevodu za darovanje; posodo z vodo, ki bo blagoslovljena, če bo pokropitev, obhajilno pateno za obhajilo vernikov; pribor za umivanje rok.

Kelih naj bo hvalevredno pregrnjen s pregrinjalom, ki je v barvi dneva ali belo.

119. V zakristiji pripravimo za različne vrste maševanja bogoslužno obleko (gl. št. 337–341) za mašnika, diakona in druge strežnike:

- a) za mašnika albo, štolo in mašni plašč;
- b) za diakona albo, štolo in dalmatiko, ki pa jo lahko opustimo, če je tako potrebno ali če je slovesnost manjša;
- c) za druge strežnike albe ali druge odobrene obleke (Navodilo 15. 8. 1997, 6).

Vsi, ki si oblečejo albo, naj vzamejo pas in amikt, razen če to zaradi oblike albe ni potrebno.

Kadar je vstop s sprevodom, naj bodo pripravljene tudi evangeljska knjiga, ob nedeljah in prazniških dneh kadilnica s čolničkom in kadilom, če se uporablja, križ za sprevod, svečniki s prižganimi svečami.

A. MAŠA BREZ DIAKONA

Začetni obredi

120. Ko so se ljudje zbrali, gredo mašnik in strežniki v bogoslužni obleki k oltarju v tem redu:

- a) kadilničar s kadečo se kadilnico, če uporabljamo kadilo;
- b) strežniki, ki nosijo prižgane sveče; med njimi mašni pomočnik ali drug strežnik s križem;
- c) mašni pomočniki in drugi strežniki;

d) bravec, ki lahko nekoliko dvignjeno nosi evangelijsko knjigo, ne pa knjige beril;

e) duhovnik, ki bo maševal.

Če uporabljamo kadilo, ga mašnik naloži v kadilnico in tiho blagoslovi z znamenjem križa, preden odidejo v sprevodu.

121. Med sprevodom k oltarju je vstopni spev (prim. št. 47–48).

122. Ko pridejo k oltarju, se mašnik in strežniki globoko priklonijo. Križ s podobo križanega Kristusa, ki so ga nosili v sprevodu, lahko postavijo ob oltar in s tem postane oltarni križ, ki sme biti samo eden; sicer ga spravijo. Svečnike postavijo na oltar ali ob njega; evangelijsko knjigo položijo na oltar.

123. Mašnik stopi k oltarju in ga počasti s poljubom. Če je primerno, križ in oltar pokadi, pri tem gre okrog njega.

124. Ko to opravi, gre mašnik k sedežu. Po vstopnem spevu vsi stojijo; mašnik in verniki se pokrižajo. Mašnik pravi: »V imenu Očeta in Sina in Svetega Duha«, ljudje odgovorijo: »Amen«.

Nato mašnik, ki je obrnjen k ljudem, razprostre roke in ljudi pozdravi z enim izmed predloženih besedil. Sam ali drug strežnik lahko vernike čisto kratko uvede v mašo tistega dneva.

125. Nato je skupno kesanje, potem pojemo ali molimo »Gospod, usmili se«, kakor je določeno (št. 52).

126. Kadar je določeno, pojemo ali molimo »Slavo« (št. 53).

127. Mašnik nato s sklenjenimi rokami povabi ljudi k molitvi, ko pravi: »Molimo«. Vsi z mašnikom vred nekaj časa tiho molijo. Nato mašnik z razprostrtimi rokami moli glavno prošnjo, na koncu pa ljudje vzklíknejo: »Amen«.

Besedno bogoslužje

128. Ko je glavna prošnja sklenjena, ljudje sedejo. Mašnik lahko čisto kratko uvede vernike v besedno bogoslužje. Bravec gre na ambon in iz knjige beril, ki je že pred mašo tam položena, bere prvo berilo; vsi ga poslušajo. Bravec na koncu reče »To je božja beseda«, vsi pa odgovorijo »Bogu hvala«.

129. Psalmist ali bravec sam po berilu poje ali bere psalm, ljudje pa navadno ponavljajo odpev.

130. Če je pred evangelijem še drugo berilo, ga bravec bere prav tako na ambonu; vsi poslušajo in sklenejo z vzklikom, kakor v št. 128. Če je primerno, je lahko nato nekaj časa tihote.

131. Nato vsi vstanejo in pojejo »alelujo« ali drug spev, kakor je v skladu s časom cerkvenega leta (prim. št. 62–64).

132. Med petjem »aleluje« ali drugega speva mašnik naloži in blagoslovi kadilo, če se uporablja. Nato s sklenjenimi rokami in globoko sklonjen pred oltarjem tiho moli »Vsemogočni Bog, očisti mi srce«.

133. Če je evangeljska knjiga na oltarju, jo vzame in gre na ambon; pred njim gredo strežniki laiki, ki lahko nesejo kadilnico in sveče. Evangeljsko knjigo nese nekoli-ko dvignjeno. Vsi navzoči se obrnejo k ambonu, s čimer pokažejo posebno spoštovanje do Kristusovega evangelija.

134. Na ambonu mašnik odpre knjigo in s sklenjenimi rokami pravi: »Gospod z vami«; ljudje odgovorijo »In s tvojim duhom«, nato: »Iz svetega evangelija ...«; s palcem pokriža knjigo in sebe na čelu, na ustih in na prsih. Prav tako naredijo vsi drugi ljudje in vzkliknejo »Slava tebi Gospod«. Če uporablja kadilo, knjigo nato pokadi (prim. št. 277–278). Nato oznani evangelij in na koncu izgovori vzklik »To je Kristusov evangelij«, vsi pa odgovo-

rijo »Hvala tebi, Kristus«. Mašnik knjigo poljubi in tiho pravi: »Evangeljske besede naj izbrišejo naše grehe.«

135. Če ni bravca, bere na ambonu mašnik sam vsa berila in psalm. Prav tam naloži in blagoslovi kadilo, če ga uporablja, in globoko sklonjen moli: »Vsemogočni Bog, očisti mi srce«.

136. Mašnik stoji pri sedežu ali na ambonu, ali, če je primerno, na drugem prikladnem mestu, govori homilijo; na koncu lahko ohranimo nekaj časa tihoto.

137. Vero poje ali izpove mašnik skupaj z ljudstvom (prim. št. 68). Vsi stojijo, pri besedah »In se je utelesil ...« se vsi globoko priklonijo; pokleknejo pa na praznik Gospodovega oznanjenja in rojstva.

138. Po izpovedi vere mašnik stoji pri sedežu, s sklenjenimi rokami, s kratkim opozorilom povabi vernike za prošnje za vse potrebe. Pevec ali bravec ali kdo drug na ambonu ali na drugem primernem mestu obrnjen k ljudem napoveduje prošnje namene, ljudstvo pa zaupno z odgovori prosi. Na koncu mašnik z razprostrtimi rokami sklene prošnje z molitvijo.

Evharistično bogoslužje

139. Po prošnjah za vse potrebe vsi sedejo in se začne petje pri darovanju (prim. št. 74) in sprevod z darovi. Mašni pomočnik ali drug strežnik laik razmesti na oltarju korporal, purifikatorij, kelih, palo in misal.

140. Primerno je, če verniki svojo udeležbo izrazijo z darovanjem kruha in vina za obhajanje evharistije, ali z drugimi darovi, s katerimi pomagajo potrebam cerkve in revežev.

Mašnik sprejme darove vernikov, pomaga mu mašni pomočnik ali drug strežnik. Kruh in vino za evharistijo nesejo mašniku, ki jih položi na oltar, druge darove pa dajo na drug primeren prostor (gl. št. 73).

141. Mašnik pri oltarju sprejme pateno s kruhom, jo z obema rokama drži nekoliko dvignjeno nad oltarjem in tiho moli »Hvaljen Bog«. Pateno s kruhom nato položi na korporal.

142. Nato stojé na strani oltarja vlije vina in malo vode v kelih in tiho moli »Po skrivnosti te vode in vina«. Strežnik streže z vrčki. Ko se vrne na sredo oltarja, kelih z obema rokama drži nekoliko dvignjen in moli s pritajenim glasom »Hvaljen Bog«. Kelih nato postavi na korporal in ga pokrije s palo, če je potrebno.

Kadar ni darovanjskega speva in tudi orgle ne igrajo, mašnik sme ob predstavitvi kruha in vina glasno moliti hvalne besede, ljudje pa odgovarjajo: »Bogu čast in hvala vekomaj«.

143. Ko je mašnik postavil kelih na oltar, globoko sklonjen tiho moli: »Gospod Bog, sprejmi nas ponižne in skesane ... «

144. Potem mašnik naloži kadilo v kadilnico, če to uporablja, in pokadi darove, križ in oltar. Strežnik, stoječ ob strani oltarja, pokadi mašnika in nato ljudstvo.

145. Po molitvi »Gospod Bog, sprejmi nas ponižne in skesane« ali po pokaditvi si mašnik stoji na strani oltarja umije roke, tiho moli »Izmij, Gospod mojo krivdo«, strežnik mu vlije vode.

146. Ko se vrne na sredo oltarja, obrnjen k ljudem razprostre in sklene roke, ko povabi ljudi k molitvi z besedami: »Molite, bratje«. Ljudje vstanejo in odgovorijo »Naj sprejme Gospod«. Nato mašnik z razprostrtimi rokami moli prošnjo nad darovi. Ljudje na koncu vzkliknejo: »Amen«.

147. Mašnik tedaj začne evharistično molitev. Po določilih izbere eno izmed tistih, ki so v Rimskem misalu ali drugih, ki jih je odobril apostolski sedež. Evharistična molitev po svoji naravi zahteva, da jo moli mašnik

sam v moči mašniškega posvečenja. Ljudstvo se pridruži mašniku v veri in s tihoto ter vmesnimi besedami, določenimi v teku molitve. To so odgovori v začetku hvalospeva, »Svet«, vzklik po posvetitvi in vzklik »Amen« po sklepnem slavospevu, pa tudi drugi vzkliki, ki jih je odobrila škofovska konferenca in potrdil Sveti sedež.

Zelo je primerno, če mašnik poje dele evharistične molitve, ki so natisnjeni z notami.

148. Ko mašnik začne evharistično molitev, razprostre roke in pravi: »Gospod z vami«, ljudje odgovorijo »In s tvojim duhom«. Ko nadaljuje: »Kvišku srca«, roke dvigne. Ljudje odgovorijo »Imamo jih pri Gospodu«. Nato mašnik z razprostrtimi rokami doda: »Zahvalimo se Gospodu«. Ko ljudje odgovorijo »Spodobi se in pravično je«, mašnik z razprostrtimi rokami nadaljuje hvalospev. Ko ga konča, s sklenjenimi rokami hkrati z vsemi navzočimi poje ali glasno moli »Svet – Blagoslovljen« (prim. št. 79b).

149. Mašnik nadaljuje evharistično molitev, kakor je določeno pri vsaki molitvi.

Kadar mašuje škof, po besedah »Združeni (oz. Skupaj) z našim papežem I.« pravi: »in menoj, tvojim nevrednim služabnikom«, ali: »za ... papeža I.«, pravi »in mene, tvojega nevrednega služabnika«. Če škof mašuje zunaj svoje škofije doda še »in z mojim bratom I., škofom te I. škofije«. Krajevnega ordinarija je treba imenovati z besedami: »skupaj z našim papežem I. in našim škofom (ali: vikarjem, prelatom, prefektom, opatom) I.«.

Škofe pomočnike in pomožne škofe smemo imenovati v evharistični molitvi. Kadar jih je treba imenovati več, rečemo na splošno: »z našim škofom I. in njegovimi pomožnimi škofi.«

V vsaki evharistični molitvi je treba ta besedila prilagoditi besedilu molitve.

150. Malo pred posvetitvijo strežnik opozori vernike z znamenjem zvonca, če je. Zvoni tudi med obojnim povzdigovanjem, kakor je krajevna navada.

Če uporabljamo kadilo, strežnik pokadi hostijo in kelih, ko sta pokazana ljudstvu po posvetitvi.

151. Po posvetitvi, ko mašnik reče »Skrivnost vere«, ljudje odgovorijo z enim izmed določenih besedil. Na koncu evharistične molitve mašnik, medtem, ko drži pateno in kelih ter oboje dvigne, sam govori slavospev »Po Kristusu«. Ljudje na koncu vzkliknejo »Amen«. Nato mašnik postavi pateno in kelih na korporal.

152. Po koncu evharistične molitve, mašnik s sklenjenimi rokami izreče povabilo pred očenašem, ki ga nato z razprostrtimi rokami moli skupaj z ljudstvom.

153. Po očenašu mašnik z razprostrtimi rokami sam doda embolizem »Reši nas«, ljudje pa na koncu vzkliknejo: »Tvoje je kraljestvo«.

154. Mašnik nato z razprostrtimi rokami glasno moli: »Gospod Jezus Kristus, svojim apostolom si rekel,« nato razprostre in sklence roke, ko obrnjen k ljudem oznani mir z besedami: »Gospodov mir bodi vedno z vami«. Ljudje odgovorijo: »In s tvojim duhom«. Če je primerno, mašnik nato doda: »Izrazimo si spoštovanje ...« Mašnik lahko izrazi ljubezen in spravo strežnikom, vendar tako, da vedno ostane v prezbiteriju, da se opravilo ne moti. Prav tako naj ravna, če iz pametnega razloga hoče izraziti mir nekaterim vernikom. Vsi pa naj si med seboj izrazijo mir, občestvo in ljubezen na način, ki ga je določila škofovska konferenca. Med izražanjem miru lahko govorimo: »Gospodov mir naj bo vedno s teboj« z odgovorom »Amen«.

155. Mašnik nato vzame hostijo, jo nad pateno razlomi in košček spusti v kelih. Medtem tiho pravi: »Ta združitev ... « Zbor in ljudstvo medtem poje ali moli »Jagnje božje« (prim. št. 83).

156. Mašnik nato s sklenjenimi rokami tiho moli: »Gospod Jezus Kristus«, ali: »Uživanje tvojega telesa in krvi«.

157. Po molitvi mašnik poklekne, vzame hostijo, jo drži nekoliko dvignjeno nad pateno ali kelihom in obrnjen k ljudem reče: »Glejte, to je Jagnje božje,« in hkrati z ljudmi enkrat doda: »Gospod, nisem vreden«.

158. Obrnjen k oltarju nato mašnik tiho moli: »Kristusovo telo naj me varuje za večno življenje« ter spoštljivo zaužije Kristusovo telo. Nato vzame kelih in moli: »Kristusova kri naj me varuje za večno življenje« ter spoštljivo zaužije Kristusovo kri.

159. Ko se mašnik obhaja, se začne petje med obhajilom (prim. št. 86).

160. Nato vzame pateno ali ciborij, gre k obhajancem, ki redno pristopajo v sprevodu. Verniki ne smejo jemati posvečeni kruh ali sveti kelih, še manj si ga podajati iz rok v roke. Verniki se obhajajo kleče ali stoje, kakor je določila škofovska konferenca. Če se obhajajo stoje, se priporoča, da v skladu z istimi določbami pred prejemom zakramenta izrazijo dolžno spoštovanje.

161. Če je obhajilo samo pod podobo kruha, mašnik vsakemu pokaže nekoliko dvignjeno hostijo in reče »Kristusovo telo«. Obhajanec odgovori »Amen« in prejme zakrament v usta ali, kjer je dovoljeno, na roko, kakor želi. Obhajanec takoj po prejemu sveto hostijo v celoti zaužije.

Če se obhajilo deli pod obema podobama, se je treba ravnati po obredu, opisanem pozneje (št. 284–287).

162. Pri delitvi obhajila lahko pomagajo mašniku drugi duhovniki, če so morda navzoči. Če jih ni, število obhajancev pa je zelo veliko, lahko mašnik pokliče na pomoč izredne delivce, to je mašne pomočnike, ki so postavljeni v to službo, ali druge vernike, ki so za to pooblaščen (Navodilo 3. 4. 1980, 10; Navodilo 15. 8. 1997, 8). Kadar je potrebno, lahko mašnik sposobne vernike določi za tisti primer (v dodatku je obred za to določitev). Ti strežniki naj ne pridejo k oltarju preden

mašnik ne zaužije obhajila. Vedno naj iz mašnikovih rok prejmejo posodo, v kateri so svete hostije, ki jih je treba razdeliti vernikom.

163. Po končanem obhajanju mašnik sam pri oltarju takoj izpije posvečeno vino, če ga je morda kaj ostalo, posvečene hostije, ki so ostale, pa ali takoj zaužije pri oltarju ali jih odnese na prostor, določen za shranjevanje evharistije.

Ko se mašnik vrne k oltarju, zbere drobce, če jih je kaj; ob strani oltarja ali pri mizici nato nad kelihom očisti pateno ali ciborij, nato splakne kelih, tiho moli: »Kar smo zaužili« in ga s purifikatorijem obriše. Če so očiščene posode na oltarju, jih strežnik odnese na mizico. Lahko pa posode, ki jih je treba očistiti, zlasti če jih je veliko, primerno pokrite ostanejo na oltarju ali na mizici na korporalu ter jih očistimo po maši po odslovitvi ljudstva.

164. Ko posode očisti, se mašnik lahko vrne k sedežu. Lahko so nekaj časa vsi v sveti tihoti ali pa je psalm ali hvalnica ali pesem (prim. št. 88).

165. Potem mašnik stoje pri sedežu ali pri oltarju obrnjen k ljudem s sklenjenimi rokami pravi: »Molimo« in z razprostrtimi rokami moli prošnjo po obhajilu. Pred prošnjo je lahko kratka tiha molitev, razen če je bila že takoj po obhajilu. Na koncu prošnje ljudje vzkliknejo: »Amen«.

Sklepni obredi

166. Po prošnji po obhajilu naj bodo kratka oznanila, če so potrebna.

167. Mašnik nato z razprostrtimi rokami pozdravi ljudi: »Gospod z vami«, ljudje odgovorijo: »In s tvojim duhom.« Mašnik spet sklence roki in takoj levico dene na prsi, desnico pa dvigne in reče: »Blagoslovi vas vseмого-

čni Bog« in naredi znamenje križa nad ljudstvo med besedami: »Oče in Sin in Sveti Duh«. Vsi odgovorijo: »Amen«.

Ob nekaterih dnevih in priložnostih pa je pred tem besedilom blagoslova drugo slovesnejše besedilo ali molitev nad ljudstvom, kakor je predpisano.

Škof blagoslovi ljudstvo s primernim besedilom in nad ljudstvom napravi trikrat znamenje križa.

168. Takoj po blagoslovu mašnik s sklenjenimi rokami doda: »Pojdite v miru«, vsi pa odgovorijo: »Bogu hvala«.

169. Mašnik nato redno s poljubom počasti oltar. Strežniki laiki se oltarju globoko priklonijo in z njim vred odidejo.

170. Če je po maši še kakšno liturgično opravilo, odpade sklepni obred, to je pozdrav, blagoslov in odslovitvev.

B. MAŠA Z DIAKONOM

171. Kadar se diakon udeležuje evharističnega opravila, je oblečen v bogoslužno obleko in opravlja svojo službo:

- a) pomaga mašniku in hodi ob njem;
- b) pri oltarju streže pri kelihu ali pri knjigi;
- c) oznanja evangelij in po naročilu mašnika lahko ima tudi homilijo (gl. št. 66);
- d) vernike vodi s primernimi opozorili in napoveduje namene pri prošnjah za vse potrebe;
- e) mašniku pomaga pri delitvi obhajila in očisti in pospravi svete posode;
- f) če ni nobenega drugega strežnika, opravlja službe drugih, kolikor je potrebno.

Začetni obredi

172. Evangeljsko knjigo nese nekoliko dvignjeno, ko gre k oltarju pred mašnikom, sicer gre ob njem.

173. Če nosi evangelijsko knjigo, opusti počastitev oltarja in gre k oltarju, položi nanj evangelijsko knjigo, in hkrati z mašnikom oltar poljubi. Če evangelijske knjige ne nese, se pred oltarjem kot navadno skupaj z mašnikom globoko prikloni in z njim vred oltar počasti s poljubom. Če se uporablja kadilo, streže mašniku, ko ta nalaga kadilo in kadi križ in oltar.

174. Po pokaditvi oltarja gre hkrati z mašnikom k sedežu; tam stoji ob mašniku in mu streže, kadar je treba.

Besedno bogoslužje

175. Med petjem »aleluje« ali drugega speva streže mašniku pri nalaganju kadila, če se uporablja, nato pred mašnikom globoko sklonjen prosi blagoslova, ko tiho pravi: »Oče, blagoslovi«. Mašnik ga blagoslovi, ko pravi: »Gospod bodi v tvojem srcu ...«. Diakon se pokriža in odgovori: »Amen«. Nato se prikloni oltarju, vzame evangelijsko knjigo, ki je hvalevredno na oltarju in jo nese dvignjeno k ambonu. Pred njim gre kadilničar s kadečo se kadilnico in strežniki s prižganimi svečami. Tam pozdravi ljudstvo, ko s sklenjenimi rokami reče »Gospod z vami«, pri besedah »Iz svetega evangelija« s palcem pokriža knjigo in nato sebe na čelu, ustih in prsih. Na koncu vzklikne »To je Kristusov evangelij«, vsi odgovorijo »Hvala ti Kristus«. Nato počasti knjigo s poljubom in tiho reče: »Evangelijske besede ...« ter se vrne k mašniku.

Kadar diakon streže škofu, mu nese knjigo, da jo on poljubi, ali pa jo sam poljubi in tiho reče »Evangelijske besede ...«. Pri bolj slovesnih opravilih škof, če je primerno, ljudstvo blagoslovi z evangelijsko knjigo.

Evangelijsko knjigo lahko potem odnesemo k mizici ali na drug primeren in spodoben prostor.

176. Kadar ni drugega sposobnega bravca, naj diakon prebere tudi druga berila.

177. Molitvene namene v prošnjah za vse potrebe napoveduje po mašnikovem uvodu diakon redno na ambonu.

Evharistično bogoslužje

178. Po prošnjah za vse potrebe ostane mašnik pri sedežu, diakon pa pripravi oltar; pri tem mu pomaga mašni pomočnik. Njegova naloga je skrb za svete posode. Mašniku pomaga tudi, ko ta sprejema darove od ljudi. Nato poda mašniku pateno s kruhom, ki bo posvečen, vlije vina in malo vode v kelih, medtem tiho moli: »Po skrivnosti ...«, nato ga izroči mašniku. Lahko pa pripravi kelih, to je, vlije vanj vina in vode, tudi pri mizici. Če se uporablja kadilo, streže mašniku pri pokaditvi darov, križa in oltarja, nato pa on ali mašni pomočnik pokadi mašnika in ljudi.

179. Med evharistično molitvijo stoji diakon blizu mašnika, malo za njim, da lahko, če je treba, streže pri kelihu ali pri mašni knjigi.

Od epikleze do povzdigovanja keliha diakon redno kleči. Če je več diakonov, eden od njih lahko naloži kadilo v kadirnico in med povzdigovanjem pokadi hostijo in kelih.

180. Za sklepni slavospev evharistične molitve stoji ob mašniku, drži dvignjen kelih, mašnik pa pateno s hostijo, vse dotlej, da ljudje vzkliknejo: »Amen«.

181. Potem ko mašnik moli prošnjo za mir in reče: »Gospodov mir bodi vedno z vami« in ljudje odgovorijo: »In s tvojim duhom«, diakon lahko, če se zdi primerno, povabi k obredu sprave in miru in reče: »Izrazimo si spoštovanje ...« Sam sprejme izraz miru in sprave od mašnika in ga lahko potem izroči drugim strežnikom, ki so mu bližji.

182. Po mašnikovem obhajilu prejme od mašnika obhajilo pod obema podobama, nato pa pomaga mašni-

ku pri delitvi obhajila ljudem. Če se deli obhajilo pod obema podobama, streže diakon obhajancem s kelihom, po obhajilu pa takoj pri oltarju spoštljivo zaužije vso sveto Rešnjo kri, ki je ostala, če je potrebno, mu pomagajo drugi diakoni in duhovniki.

183. Po končanem obhajanju se diakon z mašnikom vred vrne k oltarju, pospravi drobce, če jih je kaj, nese nato kelih in druge svete posode na mizico, jih tam očisti in primerno pospravi, mašnik pa se vrne k sedežu. Lahko pa posode, ki jih je treba očistiti, primerno pokrite ostanejo na mizici na korporalu; očisti jih po maši, po odsloovitvi ljudstva.

Sklepni obredi

184. Po prošnji po obhajilu diakon opravi kratka oznanila ljudem, če so morda potrebna, razen če jih mašnik rajši opravi sam.

185. Če se uporabi besedilo slovesnega blagoslova ali molitev nad ljudstvom, reče diakon: »Pripravite se za blagoslov«. Ko mašnik da blagoslov, odslovi diakon ljudi, ko s sklenjenimi rokami, obrnjen k ljudem pravi: »Pojdite v miru«.

186. Nato hkrati z mašnikom počasti oltar s poljubom, se globoko prikloni in odide na podoben način, kakor je prišel.

C. OPRAVILA MAŠNEGA POMOČNIKA (AKOLITA)

187. Službe, ki jih lahko opravlja mašni pomočnik, so različne vrste, nekatere so celo lahko istočasno. Zato je prav, da jih razdelimo med več mašnih pomočnikov, če pa je na voljo en sam, naj opravlja tiste, ki so pomembnejše, druge pa naj bodo razdeljene med več strežnikov.

Začetni obredi

188. V sprevodu k oltarju lahko nese križ med dvema strežnikoma s prižganima svečama. Ko pride k oltarju postavi križ poleg oltarja, da postane oltarni križ, sicer ga spravi na dostojnem mestu. Nato gre na svoje mesto v prezbiteriju.

189. Med vsem opravilom mora mašni pomočnik stopiti k mašniku ali diakonu, kadar je potrebno, da jima postreže s knjigo in pomaga v vsem, kar potrebujeta. Zato je primerno, da je, če je mogoče, na takem kraju, od koder bo mogel svojo službo lahko opravljati, bodisi pri sedežu bodisi pri oltarju.

Evharistično bogoslužje

190. Če ni diakona, mašnik po prošnjah za vse potrebe ostane pri sedežu, mašni pomočnik pa na oltarju razmesti korporal, purifikatorij, kelih in misal. Če je potrebno, nato pomaga mašniku sprejemati darove od ljudi in, če je primerno, prinese kruh in vino k oltarju ter ju izroči mašniku. Če uporabljamo kadilo, poda mašniku kadilnico in mu streže pri pokaditvi darov, križa in oltarja. Nato pokadi mašnika in ljudstvo.

191. Kot izredni delivec lahko mašni pomočnik, ki je postavljen v to službo, pomaga mašniku deliti obhajilo vernikom (prim. Pavel VI., 15. 8. 1972, Rimski pontifikal, Posvetitve, str. 5 sl.). Če je obhajilo pod obema podobama in ni diakona, streže obhajancem s kelihom, ali ga drži, če se obhajilo deli s pomakanjem.

192. Mašni pomočnik, ki je postavljen v to službo, po obhajilu pomaga mašniku ali diakonu pri čiščenju in pospravljanju svetih posod. Če pa ni diakona, odnese svete posode na mizico, jih tam na običajen način očisti, obriše in pospravi.

193. Po mašnem opravilu se mašni pomočnik in drugi strežniki skupaj z diakonom in mašnikom v sprevedu vrnejo v zakristijo na isti način in v istem redu, kakor so prišli.

D. OPRAVILA BRAVCA

Začetni obredi

194. V sprevedu k oltarju lahko bravec oblečen v odobreni obleki nese malo dvignjeno evangeljsko knjigo, če ni diakona. V tem primeru gre pred mašnikom, sicer gre z drugimi strežniki.

195. Ko pride k oltarju, se skupaj z drugimi globoko prikloni. Če nese evangeljsko knjigo gre k oltarju in jo nanj položi. Nato v prezbiteriju gre k drugim strežnikom na svoj prostor.

Besedno bogoslužje

196. Na ambonu bere berila, ki so pred evangelijem. Če ni psalmista, lahko po prvem berilu bere ali poje tudi psalm z odpevom.

197. Če ni diakona, lahko po mašnikovem uvodu v prošnje za vse potrebe, bravec napoveduje molitvene namene na ambonu.

198. Če za vstop ali za obhajilo ni petja, in verniki ne berejo spevov, ki so v misalu, jih ob primernem času lahko prebere bravec (gl. št. 48, 87).

II. SOMAŠEVANJE

199. Somaševanje, ki lepo izraža edinost duhovništva in daritve ter vsega božjega ljudstva, zapoveduje obred sam ob posvetitvi škofa in duhovnikov ter pri krizmeni maši.

Priporočeno pa je, razen če korist vernikov terja ali svetuje drugače:

a) na veliki četrtek pri večerni maši;

b) pri maši na cerkvenih zborih, škofovskih konferencah in sinodah;

c) pri maši ob blagoslovitvi opata;

d) pri konventni maši in glavni maši v cerkvah in kapelah;

e) pri mašah ob vsakovrstnih duhovniških sestankih, škofijskih in redovniških (B 57; ZCP, kan. 902).

Vsakemu posameznemu duhovniku naj bo dovoljeno opraviti evharistijo na osebni način, vendar ne isti čas in v isti cerkvi, kjer je somaševanje. Na veliki četrtek in na velikonočno vigilijo pa ni dovoljeno opraviti sveto mašo na osebni način.

200. Duhovnike, ki potujejo, naj radi sprejmejo k somaševanju evharistije, če je znan njihov duhovniški stan.

201. Kjer je veliko duhovnikov, je lahko somaševanje tudi večkrat isti dan, če to svetuje potreba ali pastoralna korist, toda ob zaporednih časih ali pa v različnih prostorih (Es 47).

202. Škofova dolžnost je, da ureja disciplino somaševanja v svoji škofiji po pravnih predpisih, v vseh cerkvah in kapelah.

203. Prav posebej je treba imeti v časti tisto somaševanje, ko duhovniki kakšne škofije somašujejo s svojim škofom, pri maši s shodom zlasti na večje praznike v cerkvenem letu, pri maši posvetitve novega škofa škofije ali njegovega pomočnika ali pomožnega škofa, pri krizmeni maši, pri večerni maši na veliki četrtek, pri opravih v čast svetega ustanovitelja krajevne cerkve ali zavetnika škofije, ob škofovih obletnicah in končno ob sinodi ali pastoralni vizitaciji.

Iz istega vzroka je somaševanje priporočeno, kadar se duhovniki snidejo s svojim škofom ob duhovnih vajah

ali ob kakšnem sestanku. V teh primerih se posebno jasno razodeva tisto znamenje edinosti duhovništva in Cerkve, ki je značilno za vsako somaševanje (Es 47).

204. Iz posebnega vzroka, to je zaradi pomena obreda ali zaradi praznika, je dovoljeno maševati ali somaševati večkrat isti dan v naslednjih primerih:

a) Kdor je maševal ali somaševal na veliki četrtek pri krizmeni maši, lahko mašuje ali somašuje tudi pri večerni maši.

b) Kdor je maševal ali somaševal na velikonočno vigilio, lahko mašuje ali somašuje tudi pri dnevni maši velike noči.

c) Na božič lahko vsak mašnik mašuje ali somašuje tri maše, če so le ob svojem pravem času.

d) Na dan spomina vernih rajnih, če so le opravila ob različnih časih in ob upoštevanju tistega, kar je določeno glede mašnega namena druge in tretje maše (Benedikt XV., 10. 8. 1915).

e) Kdor somašuje na sinodi in ob pastoralni vizitaciji s škofom ali njegovim pooblaščenecem ali ob kakem sestanku duhovnikov, sme spet maševati v korist vernikov. V skladu z drugimi predpisi velja isto za shode redovnikov.

205. Pri vsaki obliki somaševanja se je treba ravnati po pravilih za tisto obliko po splošnih pravilih (gl. št. 112–198), držati ali spremeniti je treba le, kar je povedano v naslednjem.

206. Nikomur in nikoli se ne sme dovoliti, da bi somaševal, če se je maša že začela.

207. V prezbiteriju je treba pripraviti:

a) sedeže in knjižice za somašnike;

b) na mizici dovolj velik kelih ali več kelihov.

208. Če pri somaševanju ni diakona, njemu lastna opravila opravijo nekateri somašniki. Če tudi drugih

strežnikov ni, lahko zaupamo njihova opravila drugim pripravnim vernikom, sicer naj to opravijo nekateri somašniki.

209. Somašniki si oblečejo v zakristiji ali v drugem primernem prostoru mašno obleko, kakor sicer za posamično maševanje. Iz pravega vzroka, npr. zaradi večjega števila somašnikov in pomanjkanja oblek, so somašniki, nikoli pa ne glavni mašnik, lahko brez mašnega plašča, dajo si samo štolo nad albo.

Začetni obredi

210. Ko je vse urejeno, gre kot navadno sprevod po cerkvi k oltarju. Somašniki gredo pred glavnim mašnikom.

211. Ko pridejo do oltarja, se somašniki in glavni mašnik globoko priklonijo, počastijo oltar s poljubom in gredo k določenim sedežem. Glavni mašnik pa lahko, če se zdi primerno, križ in oltar pokadi in gre nato k sedežu.

Besedno bogoslužje

212. Med besednim bogoslužjem so somašniki vsak pri svojem sedežu; sedijo in vstajajo prav tako kot glavni mašnik.

Kadar predseduje škof in če ni diakona, bere evangelij somašnik, ki prosi škofa za blagosov in ga prejme od njega. Tega pa ne naredi, če somaševanju predseduje duhovnik.

213. Pridigo ima navadno glavni mašnik ali pa eden izmed somašnikov.

Evharistično bogoslužje

214. Pripravljanje darov (gl. št. 139–145) opravi glavni mašnik, drugi somašniki pa ostanejo na svojih mestih.

215. Potem, ko je glavni mašnik zmolil prošnjo nad darovi, pridejo somašniki k oltarju in se postavijo okrog njega, vendar tako, da ne ovirajo obredov in da verniki dobro vidijo sveto opravilo ter da ne ovirajo diakona, kadar mora zaradi svoje službe stopiti k oltarju.

Kadar so navzoči somašniki, diakon opravlja svojo službo pri oltarju, ko je treba streči pri kelihu in misalu. Vendar stoji, kolikor je mogoče, nekoliko za njimi.

Način, kako opravimo evharistično molitev

216. Hvalospev poje ali moli samo glavni mašnik. »Svet« pa pojejo ali molijo vsi skupaj z ljudstvom in pevskim zborom.

217. Po »Svet« nadaljujejo somašniki evharistično molitev na spodaj opisani način. Kretnje dela samo glavni mašnik, če ni rečeno kaj drugega.

218. Dele, ki jih molijo ali pojejo vsi somašniki skupaj, zlasti besede posvetitve, ki so jih vsi dolžni izgovarjati, je treba tako govoriti, da jih somašniki izgovarjajo s pritajenim glasom in je mogoče jasno slišati glas glavnega mašnika. Tako morejo verniki bolj razumeti besedilo.

Dele, ki jih morajo govoriti vsi somašniki hkrati, in so v misalu opremljeni z notami, hvalevredno pojemo.

a) Prva evharistična molitev ali rimski kánon

219. V prvi evharistični molitvi ali rimskem kánonu »Dobri Oče« moli z razprostrtimi rokami samo glavni mašnik.

220. Spomin živih in »V občestvu« je primerno, da moli eden ali drugi izmed somašnikov; samo ta moli z razprostrtimi rokami in glasno.

221. »Sprejmi torej milostno« spet moli z razprostrtimi rokami samo glavni mašnik.

222. Od »Blagoslovi in sprejmi« do »Vsemogočni Bog, ponižno te prosimo« glavni mašnik dela kretnje, vsi somašniki pa vse molijo skupno in sicer tako:

a) »Blagoslovi in sprejmi« z rokami, stegnjenimi k darovom;

b) »Tisti večer« in »Prav tako« s sklenjenimi rokami;

c) Gospodove besede izgovarjajo, če se zdi primerno, tako, da desnico stegnejo h kruhu in kelihu; pri povzdigovanju gledajo hostijo in kelih, nato pa se globoko priklonijo;

d) »Dobri Oče, zato« in »Milostno in dobrotno« z razprostrtimi rokami;

e) »Vsemogočni Bog, ponižno te prosimo« sklonjeni in s sklenjenimi rokami do besed: »ki od tega oltarja prejmemo«, nato pa se vzravnavajo in pokrižajo pri besedah: »polni milosti in vsega nebeškega blagoslova«.

223. Spomin rajnih in »Tudi nam, svojim grešnim služabnikom« je primerno, da moli eden ali drugi izmed somašnikov, in samo ta moli z razprostrtimi rokami in glasno.

224. Pri besedah »Tudi nam, svojim grešnim služabnikom« se vsi somašniki potrkajo na prsi.

225. »Vse to prosimo po našem Gospodu Jezusu Kristusu« moli glavni mašnik sam.

b) Druga evharistična molitev

226. V drugi evharistični molitvi »Resnično si svet« moli samo glavni mašnik z razprostrtimi rokami.

227. Od »Zato posveti« do »Ponižno prosimo« vsi somašniki vse molijo skupno in sicer tako:

a) »Zato posveti« z rokami, stegnjenimi k darovom;

b) »Ko je šel prostovoljno« in »Prav tako« s sklenjenimi rokami;

c) Gospodove besede izgovarjajo, če se zdi primerno, tako, da desnico stegnejo h kruhu in kelihu; pri povzdigo-

vanju gledajo hostijo in kelih, nato pa se globoko priklonijo;

d) »Sveti Oče, spominjamo se« in »Ponižno prosimo« z razprostrtimi rokami.

228. Spomin živih »Spomni se, Gospod« in rajnih »Spomni se tudi« je primerno, da moli eden ali drugi izmed somašnikov; ta moli z razprostrtimi rokami.

c) Tretja evharistična molitev

229. V tretji evharistični molitvi »Vsemogočni Bog, resnično« moli samo glavni mašnik z razprostrtimi rokami.

230. Od »Zato te ponižno« do »Ozri se« vsi somašniki vse molijo skupno in sicer tako:

a) »Zato te ponižno« z rokami, stegnjenimi k darovom;

b) »Tisto noč« in »Prav tako« s sklenjenimi rokami;

c) Gospodove besede izgovarjajo, če se zdi primerno, tako, da desnico stegnejo h kruhu in kelihu; pri povzdigovanju gledajo hostijo in kelih, nato pa se globoko priklonijo;

d) »Usmiljeni Bog, zato obhajamo« in »Ozri se na daritev« z razprostrtimi rokami.

231. Spomina »On naj nas spopolni« in »Prosimo, Gospod, naš Bog« je primerno, da moli eden ali drugi izmed somašnikov; ta moli z razprostrtimi rokami.

c) Četrta evharistična molitev

232. V četrti evharisitični molitvi »Sveti Oče, slavimo te« do: »Vse posvečenje dopolni« moli samo glavni mašnik z razprostrtimi rokami.

233. Od »Prosimo torej, dobri Oče« do »Ozri se« vsi somašniki vse molijo skupno in sicer tako:

a) »Prosimo torej, dobri Oče« z rokami, stegnjenimi k darovom;

b) »Ko je prišla ura« in »Prav tako« s sklenjenimi rokami;

c) Gospodove besede izgovarjajo, če se zdi primerno, tako, da desnico stegnejo h kruhu in kelihu; pri povzdigovanju gledajo hostijo in kelih, nato pa se globoko priklonijo;

d) »Nebeški Oče, zato sedaj« in »Ozri se« z razprostrtimi rokami.

234. Spomin »Spomni se zdaj, Gospod« je primerno, da moli eden izmed somašnikov; ta moli z razprostrtimi rokami.

235. Glede drugih evharističnih molitev, ki jih je odobrila Sveti sedež, se je treba ravnati po določbah za vsako izmed njih.

236. Sklepni slavospev evharistične molitve moli samo glavni mašnik skupaj z drugimi somašniki, ne pa z verniki.

Obhajilni obredi

237. Glavni mašnik nato s sklenjenimi rokami izreče povabilo pred očenašem, ga nato z razprostrtimi rokami opravi skupaj z drugimi somašniki, ki tudi razprostro roke, in z ljudstvom.

238. »Reši nas« moli ali poje samo glavni mašnik z razprostrtimi rokami. Vsi somašniki pa skupaj z ljudstvom dodajo sklepni vzklik: »Tvoje je kraljestvo«.

239. Potem ko diakon ali eden izmed somašnikov povabi: »Izrazimo si spoštovanje«, si vsi med seboj izrazijo mir in ljubezen. Najbližji glavnemu mašniku prejmejo od njega pred diakonom pozdrav miru.

240. Med »Jagnje božje« lahko nekateri izmed somašnikov pomagajo glavnemu mašniku pri lomljenju hostij za obhajilo somašnikov in ljudstva.

241. Po obredu pomešanja samo glavni mašnik tiho moli »Gospod Jezus Kristus« ali »Uživanje tvojega telesa in krvi«.

242. Po molitvi pred obhajilom glavni mašnik poklekne in se nekoliko umakne. Somašniki pa drug za drugim prihajajo na sredo oltarja, pokleknejo in spoštljivo vzamejo z oltarja Kristusovo telo, ga držijo v desnici, ki ji postavijo levico, ter se vrnejo na prejšnja mesta. Lahko pa somašniki ostanejo na svojih mestih in jemljejo Kristusovo telo s patene, ki jo nese glavni mašnik ali eden ali več somašnikov od enega do drugega, ali pa si pateno podajajo med seboj do zadnjega.

243. Nato glavni mašnik vzame hostijo, posvečeno pri tej maši, jo drži nekoliko dvignjeno nad pateno ali nad kelihom, in obrnjen k ljudem pravi: »Glejte, to je Jagnje božje« in hkrati s somašniki in ljudmi moli: »Gospod, nisem vreden«.

244. Obrnjen k oltarju nato glavni mašnik tiho moli: »Kristusovo telo naj me varuje za večno življenje« ter spoštljivo zaužije Kristusovo telo. Prav tako naredijo somašniki, ki se obhajajo. Za njimi prejme Kristusovo telo diakon od glavnega mašnika.

245. Kristusovo kri lahko zaužijejo s pitjem iz keliha, ali s pomakanjem, po cevki, ali z žličko.

246. Za obhajanje s pitjem iz keliha lahko uporabljamo enega izmed teh načinov:

a) Glavni mašnik prime kelih in tiho moli: »Kristusova kri naj me varuje za večno življenje«, zaužije nekaj Rešnje krvi in kelih izroči diakonu ali somašniku. Nato obhaja vernike (gl. št. 160–162).

Somašniki prihajajo k oltarju drug za drugim ali po dva in dva, če imajo dva keliha, pokleknejo, zaužijejo Rešnjo kri, obrišejo rob keliha in se vračajo k sedežem.

b) Glavni mašnik zaužije Gospodovo kri kot navadno stoji sredi oltarja.

Somašniki pa lahko zaužijejo Gospodovo kri, ko vsak na svojem mestu pije iz keliha, ki mu ga ponudi diakon ali eden somašnikov; ali tudi tako, da si kelih podajajo. Kelih vedno obriše tisti, ki je pil, ali tisti, ki kelih ponudi. Ko se je obhajal, vsak odide k svojemu sedežu.

247. Diakon pri oltarju zaužije vso Kristusovo kri, ki je ostala, če je potrebno, lahko pomagajo nekateri izmed mašnikov, nato prenese kelih na mizico in ga tam on ali mašni pomočnik, postavljen v to službo, splakne, obriše in primerno spravi (gl. št. 183).

248. Obhajilo somašnikov lahko uredimo tudi tako, da se vsi po vrsti pri oltarju obhajajo z Rešnjim telesom in takoj nato z Gospodovo krvjo.

V tem primeru se glavni mašnik obhaja pod obema podobama, kakor kadar sam mašuje (gl. št. 158), vendar se pri obhajilu iz keliha drži načina, kakor so ga izbrali za druge somašnike.

Po obhajilu glavnega mašnika postavijo kelih na stran oltarja na drug korporal. Somašniki prihajajo drug za drugim v sredo oltarja, pokleknejo in se obhajajo z Gospodovim telesom; nato gredo na drugo stran oltarja in zaužijejo Gospodovo kri na način, ki so ga izbrali za obhajilo iz keliha in je bil zgoraj popisan.

Prav tako, kot je bilo navedeno, opravimo obhajilo diakona in pospravljanje keliha.

249. Če je obhajilo somašnikov s pomakanjem, se glavni mašnik obhaja kot navadno z Gospodovim telesom in njegovo Krvjo, vendar pazi, da v kelihu ostane dovolj Rešnje krvi za obhajilo somašnikov. Diakon ali eden somašnikov nato pripravno postavi kelih na sredo oltarja ali na njegovo stran na drug korporal hkrati s pateno, na kateri so koščki hostije.

Somašniki prihajajo drug za drugim k oltarju, pokleknejo, vzamejo košček hostije, ga nekoliko pomočijo v kelih, si postavijo pateno in zaužijejo pomočeni

košček. Nato odidejo na prostor, kjer so bili v začetku maše.

S pomakanjem prejme obhajilo tudi diakon, ki odgovori »Amen« somašniku, ko mu pravi: »Kristusovo telo in kri«. Diakon pri oltarju zaužije Rešnjo kri, ki je ostala, do konca, če je potrebno, pri tem pomagajo nekateri izmed somašnikov, nese kelih na mizico in ga tam on ali mašni pomočnik, ki je postavljen v to službo, splakne, obriše in pospravi.

Sklepni obredi

250. Vse do konca maše opravi glavni mašnik kot navadno (gl. št. 166–169), somašniki pa ostanejo pri svojih sedežih.

251. Preden odidejo od oltarja, se mu globoko priklonijo. Glavni mašnik pa kot navadno oltar počasti s poljubom.

III. MAŠA, PRI KATERI JE EN SAM STREŽNIK

252. Pri maši, ki jo opravlja duhovnik, a je pri njej samo en strežnik, ki odgovarja, se ravnamo po obredu maše z ljudstvom (gl. št. 120–169), strežnik, kolikor je primerno, izgovarja, kar je namenjeno ljudstvu.

253. Če je strežnik diakon, dela vse, kar mu je lastno (gl. št. 171–186) in opravlja tudi, kar je delo ljudstva.

254. Brez strežnika ali vsaj kakega vernika sme biti maša samo iz upravičenega in pametnega razloga. Takrat pa odpadejo pozdravi, opozorila in blagoslov na koncu maše.

255. Kelih naj se pripravi pred mašo ali na mizici ob oltarju ali na desni strani oltarja, misal pa naj bo primereno na levi strani oltarja.

Začetni obredi

256. Mašnik se pred oltarjem globoko prikloni in se stoje pred oltarjem pokriža in reče: »V imenu Očeta ...«; obrnjen k strežniku ga pozdravi z enim izmed predloženih obrazcev in opravi skupno kesanje.

257. Nato stopi k oltarju in ga počasti s poljubom; gre k mašni knjigi na levi strani oltarja in ostane tam do konca prošenj za vse potrebe.

258. Bere nato vstopni spev; po predpisih moli »Gospod, usmili se« in »Slavo«.

259. S sklenjenimi rokami nato pravi: »Molimo« in po primernem presledku z razprostrtimi rokami moli glavno prošnjo. Strežnik na koncu odgovori: »Amen«.

Besedno bogoslužje

260. Berila naj, če je le mogoče, bere na ambonu ali s podstavka.

261. Po glavni prošnji bere strežnik prvo berilo in psalm; tudi drugo berilo, kadar je, ter vrstico z »alelujo« ali drug spev.

262. Mašnik nato sklonjen moli »Vsemogočni Bog, očisti mi srce« in bere evangelij. Na koncu reče »To je Kristusov evangelij«, strežnik pa odgovori »Hvala tebi Kristus«. Mašnik nato knjigo počasti s poljubom in tiho reče: »Evangeljske besede ... «

263. Mašnik nato, po predpisih, izpove vero skupaj s strežnikom.

264. Nato so prošnje za vse potrebe, ki so lahko tudi pri taki maši; mašnik napoveduje molitvene namene, strežnik pa odgovarja.

Evharistično bogoslužje

265. V evharističnem bogoslužju je vse tako, kakor pri maši z ljudstvom, razen naslednjega.

266. Po vzkliku po embolizmu, ki je po Gospodovi molitvi, mašnik moli: »Gospod Jezus Kristus, svojim apostolom si rekel«; nato doda: »Gospodov mir bodi vedno z vami«, strežnik odgovori: »In s tvojim duhom«. Če se mu zdi primerno, lahko mašnik tudi izrazi ljubezen in mir strežniku.

267. Medtem ko mašnik s strežnikom moli »Jagnje božje«, razlomi hostijo nad pateno. Po »Jagnje božje« izvrši obred pomešanja, ko tiho pravi: »Ta združitev ... «

268. Po obredu pomešanja mašnik tiho moli »Gospod Jezus Kristus« ali »Uživanje ... «, nato poklekne, vzame hostijo in, če gre strežnik k obhajilu, k njemu obrnjen drži hostijo nekoliko nad kelihom in pravi: »Glejte, to je Jagnje božje« in z njim vred enkrat moli: »Gospod, nisem vreden«. Nato obrnjen k oltarju zaužije Kristusovo telo. Če pa strežnik ne prejme obhajila, mašnik po pokleku vzame hostijo in k oltarju obrnjen enkrat tiho moli: »Gospod, nisem vreden« in »Kristusovo telo ... « in zaužije Kristusovo telo. Nato vzame kelih in tiho reče »Kristusova kri ... « in zaužije sveto Rešnjevo kri.

269. Preden obhaja strežnika, mašnik prebere obhajilni spev.

270. Kelih splakne mašnik na strani oltarja ali pri mizici. Če kelih splakne pri oltarju, ga lahko strežnik odnese na mizico ali pa ostane na oltarju ob strani.

271. Ko je kelih splaknil, je prav, če mašnik nekaj časa ostane v sveti tihoti; nato moli prošnjo po obhajilu.

Sklepni obredi

272. Sklepni obredi so kakor v maši z ljudstvom, odpade »Pojdite v miru«. Mašnik redno počasti oltar s poljubom, se globoko prikloni in s strežnikom odide.

IV. NEKAJ SPLOŠNIH SMERNIC ZA VSE OBLIKE MAŠE

Počastitev oltarja in evangelijske knjige

273. Po bogoslužnem izročilu opravimo počastitev oltarja in evangelijske knjige s poljubom. Kjer pa bi to znamenje ne bilo v skladu z izročili in značajem kakšne dežele, naj škofovska konferenca s soglasjem apostolskega sedeža določi drugo znamenje, ki naj ga uporabljajo namesto poljuba.

Poklek in priklon

274. Poklek, ki ga naredimo z desnim kolenom do tal, pomeni počastitev, ki gre samo najsvetejšemu zakramentu in sv. križu od slovesnega čiščenja pri liturgičnem opraviilu velikega petka do začetka velikonočne vigilije.

Med mašo poklekne mašnik trikrat: po povzdigovanju hostije, po povzdigovanju keliha in pred obhajilom. Posebnosti v somaševanju so tam opisane (št. 210–251).

Če je v prezbiteriju tabernakelj z Najsvetejšim, pokleknejo mašnik in drugi strežniki, ko pridejo k oltarju in ko od njega odhajajo, ne pa med mašnim opraviilom.

Sicer vsi pred Najsvetejšim poklekujejo, kadar gredo mimo njega, razen kadar gredo v sprevodu.

Strežniki, ki nosijo v sprevodu križ in sveče, se namesto pokleka samo z glavo priklonijo.

275. Priklon pomeni spoštovanje in čast, ki se izkazuje osebam samim ali njihovim znamenjem. Imamo dve vrsti priklona: z glavo in s telesom.

a) Z glavo se priklonimo, kadar imenujemo vse tri božje osebe skupaj, in pri imenih Jezusa, Marije in svetnika, v čigar čast mašujemo.

b) S telesom ali globoko se priklonimo: pri oltarju; pri molitvah »Vsemogočni Bog, očisti mi srce« in »Gospod Bog, sprejmi nas ponižne«; med vero pri besedah »In se je utelesil ...«; v rimskem kanonu pri besedah »Vsemogočni Bog, ponižno te prosimo«. Enak priklon naredi diakon, ko prosi blagoslova, preden oznanja evangelij. Mašnik se malo prikloni tudi, ko pri spremenjenju izgovarja Gospodove besede.

Pokaditev

276. Pokaditev izraža spoštovanje in molitev, kakor to opisuje Sveto pismo (prim. Ps 140, 2; Raz 8, 31). Kadilo lahko uporabljamo pri vseh oblikah maše:

- a) med vstopnim sprevedom;
- b) v začetku maše za pokaditev križa in oltarja;
- c) med sprevedom in pri oznanilu evangelija;
- d) ko sta kruh in kelih na oltarju za pokaditev darov, križa in oltarja, pa tudi mašnika in ljudstva;
- e) med povzdigovanjem hostije in keliha.

277. Ko mašnik naloži kadilo v kadilnico, ga blagoslovi z znamenjem križa, ne da bi kaj govoril.

Pred pokaditvijo in po njej je globok priklon osebi ali stvari, ki jo pokadimo, razen oltarja in darov za mašno opravilo. S tremi mahljaji se pokadi Najsvetejše, relikvija svetega križa in podobe Gospoda, ki so izpostavljene v javno češčenje, darovi za mašno daritev, oltarni križ, evangeljska knjiga, velikonočna sveča, mašnik in ljudstvo.

Z dvema mahljajema se pokadijo relikvije in podobe svetnikov, ki so izpostavljene v javno češčenje in to samo v začetku svetega opravila hkrati s pokaditvijo oltarja.

Pokaditev oltarja opravi takole:

- a) Če je oltar odmaknjen od stene, ga mašnik pokadi tako, da gre okrog njega.

b) Če oltar ni odmaknjen od stene, mašnik grede pokadi najprej desno stran oltarja, nato še levo.

Če je križ na oltarju ali ob njem, ga pokadi, preden kadi oltar; če pa je stran od oltarja, ga mašnik pokadi, ko gre mimo njega.

Darove pokadi mašnik s tremi mahljaji kadilnice, pred pokaditvijo križa in oltarja, ali pa s kadilnico naredi znamenje križa nad darovi.

Pospravljanje

278. Kadar se prstov drži kakšen drobec hostije, zlasti po lomljenju kruha ali obhajanju vernikov, mašnik otare prste nad pateno ali si jih umije, če je potrebno. Enako pobere drobce, če so zunaj patene.

279. Svete posode očisti mašnik ali diakon ali mašni pomočnik, ki je postavljen v to službo, po obhajilu ali po maši, če le mogoče na mizici. Kelih splakne z vodo ali z vodo in vinom, ki jo popije tisti, ki čisti posode. Pateno naj redno obriše s purifikatorijem.

Paziti je treba, da se takoj pri oltarju zaužije sv. Rešnja kri, če je je morda kaj ostalo po delitvi obhajila.

280. Če hostija ali kakšen drobec pade na tla, ga je treba spoštljivo pobrati; če se zlije kaj Rešnje krvi, je treba z vodo umiti mesto, kjer se je polila; vodo pa pozneje vlijemo v sakrarij.

Obhajilo pod obema podobama

281. Glede na znamenje ima sv. obhajilo popolnejšo obliko, če se deli pod obema podobama. V tej obliki je namreč znamenje evharističnega obeda popolneje razvidno; in bolj jasno sta izražena volja, s katero se potrjuje nova in večna zaveza v Gospodovi krvi ter odnos med evharističnim obedom in večnim obedom v Očetovem kraljestvu (Es 32).

282. Dušni pastirji naj poskrbijo, da bodo vernikom, ki sodelujejo pri obredu ali so pri njem navzoči, na čim primernejši način razložili katoliški nauk tridentinskega koncila glede načina sv. obhajila. Najprej naj vernike opozorijo na katoliško vero, ki uči, da tudi pod eno podobo prejmemo vsega in celega Kristusa in resnični zakrament in da zato glede sadov niso prikrajšani v nobeni za zveličanje potrebni milosti tisti, ki prejmejo samo eno podobo (Trid. konc. 21. seja, odlok o obhajilu, pogl. 1–3, DS 1725–1729).

Poučijo naj jih tudi, da ima Cerkev glede delitve zakramentov ob neokrnjenem njihovem bistvu oblast določati in spreminjati, o čemer sodi, da je glede stvarnih, časovnih in krajevnih okoliščin boljše za spoštovanje do zakramentov ali za koristi tistih, ki jih prejema (prav tam pogl. 2, DS 1728). Vendar naj hkrati vernike opominjajo, naj se radi goreče udeležujejo svetega obreda, po katerem se popolneje razodeva znamenje evharističnega obeda.

283. Obhajilo pod obema podobama je dovoljeno, razen primerov, ki so v obrednih knjigah:

a) duhovnikom, ki ne morejo maševati ali somaševati;
b) diakonu in drugim, ki opravljajo svojo službo pri maši;

c) članom skupnosti, ki se udeležijo konventne maše ali »maše skupnosti«, gojencem semenišč, vsem, ki opravljajo duhovne vaje ali se udeležujejo duhovnega ali pastoralnega sestanka.

Škof za svojo škofijo lahko določi pravila glede obhajila pod obema podobama, po katerih se je treba ravnati tudi v cerkvah redovnikov in v malih občestvih (skupnostih). Istemu škofu se tudi daje pravica, da dovoli obhajilo pod obema podobama, kadar se to zdi primerno duhovniku, ki mašuje, če so le verniki dobro poučeni in ni navarnosti onečaščenja zakramenta, ali, če bi postal obred pretežak zaradi množice udeležencev ali iz drugega razloga.

Glede načina obhajanja vernikov pod obema podobama in glede širitve pravic lahko škofovske konference izdajo pravila, odloke pa mora potrditi Apostolski sedež.

284. Kadar se deli obhajilo pod obema podobama:

a) s kelihom redno streže diakon, če ga ni, duhovnik ali tudi mašni pomočnik, ki je postavljen v to službo, ali drug izredni delavec obhajila ali vernik, kateremu, če je potreba, zaupamo to službo za ta primer;

b) kar morda ostane sv. Rešnje krvi, zaužije pri oltarju mašnik ali diakon, ali mašni pomočnik, ki je postavljen v to službo in je stregel s kelihom ter svete posode na običajen način očisti, obriše in pospravi.

Verniki, ki bi morda želeli prejeti obhajilo samo pod podobo kruha, naj bodo obhajani na ta način.

285. Za obhajilo pod obema podobama je treba pripraviti:

a) če bo obhajilo s pitjem iz keliha, dovolj velik kelih ali več kelihov; vedno pa je treba poskrbeti, da ne bo ostalo preveč sv. Rešnje krvi, ki jo bo treba na koncu zaužiti;

b) če bo s pomakanjem, naj hostije ne bodo pretanke in premajhne, ampak malo debelejše kot navadno, da jih bo mogoče deliti na lahek način, ko bodo nekoliko pomočene v sv. Rešnjo kri.

286. Če je obhajilo sv. Rešnje krvi s pitjem iz keliha, obhajanec najprej prejme sv. Rešnje telo, nato pa stopi pred strežnika s kelihom. Ta mu reče: »Kristusova kri«, obhajanec odgovori: »Amen«, ko mu strežnik ponudi kelih, si ga obhajanec sam z rokama nese k ustom, malo iz keliha popije, ga vrne strežniku, ta pa s purifikatorijem obriše rob keliha.

287. Če je obhajilo iz keliha s pomakanjem, si obhajanec pod usti drži obhajilno pateno, stopi k mašniku, ki drži kelih, ob njem pa stoji strežnik, ki drži posodico s svetimi hostijami. Mašnik vzame hostijo, jo del pomoči v kelih in ko jo pokaže, reče: »Kristusovo telo in kri«, obhajanec odgovori: »Amen«, sprejme v usta Najsvetejše, ko mu ga da mašnik, in nato odide.

Peto poglavje

UREDITEV IN OPREMA CERKVA ZA OBHAJANJE EVHARISTIJE

1. Splošna načela

288. Za obhajanje evharistije se božje ljudstvo zbira predvsem v cerkvi; kjer pa cerkve ni ali je premajhna, na drugem spodobnem kraju, ki je primeren za tolikšno skrivnost. Zato naj bodo cerkve ali drugi kraji urejeni za izvrševanje svetega opravila tako, da bodo verniki zares mogli dejavno sodelovati. Svete stavbe in predmeti za bogočastje naj pa bodo tudi zares dostojni in lepi, ter znamenja in simboli nadnaravnih stvari (prim. B 122–124; D 5; 1 Nv 90; Es 24; ZCP, kan. 932, 1).

289. Zato si Cerkev vedno prizadeva za plemenito pomoč umetnosti in dopušča umetnostne oblike vseh narodov in vseh dežel (prim. B 123). Ne teži samo za tem, da ohranja umetnine in zaklade, podedovane iz prejšnjih stoletij (prim. Es 24), in jih prilagaja novim potrebam, kolikor je potrebno, ampak si prizadeva pospeševati tudi nove stvaritve, prikladne razumevanju sodobnosti (prim. B 123, 129; 1 Nv 13c).

Pri odločanju o umetnikih in pri izbiranju del za uporabo v cerkvi je zato treba iskati resnično umetniško vrednost, ki krepi vero in pobožnost ter se dobro sklada z resnico, ki jo označuje, in s svojim namenom (prim. B 123).

290. Vse cerkve naj bodo posvečene ali vsaj blagoslovljene. Stolnice in župnijske cerkve naj bodo posvečene s slovesnim obredom.

291. Za pravilno graditev, prenavljanje in urejanje svetih stavb naj se vsi prizadeti posvetujejo s škofijskim liturgičnim in umetnostnim svetom. Škof naj v škofiji upošteva nasvet in pomoč tega sveta, kadar mora izdajati smernice o teh zadevah, odobravati načrte za nove stavbe in razsojati o važnejših vprašanjih te vrste (prim. B 126; I Nv 91).

292. Okras v cerkvi naj bolj podpira njeno plemenito preprostost kot pa razkošje. Pri izbiranju predmetov za okras pa je treba skrbeti za pristnost in si prizadevati, da podpirajo vzgojo vernikov in dostojanstvo celotnega svetega prostora.

293. Prikladna ureditev cerkve in stranskih prostorov naj na primeren način ustreza potrebam naše dobe; zato je prav, da ne poskrbimo samo za stvari, ki so naravnost v zvezi z obhajanjem svetih obredov, ampak tudi za tiste, ki vernikom omogočajo primerno udobnost, za kakršno je navadno poskrbljeno v prostorih, kjer se ljudje zbirajo.

294. Božje ljudstvo, ki se zbere k maši, je skladno in po stopnjah urejeno, kar izražajo različne službe in različna opravila v posameznih delih obreda. Zato mora biti sveti prostor na splošno tako urejen, da nekako razodeva podobo zbranega občestva, omogoča primerno razporeditev vseh in vsakemu članu pomaga, da lahko pravilno izvršuje svoje opravilo.

Za vernike in za pevski zbor naj bo prostor tak, da jim olajšuje dejavno sodelovanje (prim. I Nv 97–98).

Mašnik, diakon in drugi strežniki naj imajo prostor v prezbiteriju. Tam je treba pripraviti sedeže za somašnike, če pa jih je veliko, naj bodo sedeži drugod v cerkvi, vendar blizu oltarja.

Čeprav mora vse to izražati hierarhično ureditev in različnost služb, pa naj ustvarja tesno in skladno enotnost, po kateri se jasno razodeva edinost vsega svetega ljudstva. Narava in lepota prostora ter vse opreme pa

naj spodbujata pobožnost in naj razodevata svetost skrivnosti, ki se v njem opravljajo.

2. Ureditev prezbiterija za sveti obred

295. Prezbitarij je kraj, kjer stoji oltar, se oznanja božja beseda in mašnik, diakon in drugi strežniki opravljajo svojo službo. Naj bo primerno ločen od cerkvene ladje s tem, da je nekoliko dvignjen ali pa na poseben način urejen in okrašen. Naj bo tako prostoren, da je svete obrede mogoče primerno opravljati in videti (prim. 1 Nv 91).

Oltar in njegova oprema

296. Oltar, na katerem postane pod zakramentalnimi znamenji navzoča daritev na križu, je obenem Gospodova miza, ob kateri se božje ljudstvo zbira, da bi je bilo deležno; oltar je tudi središče zahvaljevanja, ki se opravlja po evharistiji.

297. V svetem prostoru naj se evharistično opravilo obhaja na oltarju, zunaj svetega prostora pa se lahko opravi tudi na primerni mizi, na kateri morajo biti vselej prt in korporal, križ in svečniki.

298. Prav je, da je v vsaki cerkvi nepremičen oltar, ki jasneje in stalno ponazarja Kristusa, živi kamen (1 Pet 2,4; Ef 2,20); v dugih krajih, ki so namenjeni za sveta opravila, pa je oltar lahko premičen. Oltar je nepremičen, če je postavljen tako, da je trdno povezan s tlemi in ga zato ni mogoče premikati; premičen pa je, če ga lahko prenašamo.

299. Veliki oltar naj bo tako postavljen stran od stene, da je mogoče brez težave hoditi okoli njega in da lahko na njem mašujemo obrnjeni k ljudem, prav je, da je tako povsod, kjer je mogoče. Oltar bo na takem mestu

zares središče, h kateremu bo sama od sebe težila pozornost vernikov (prim. 1 Nv 91). Redno naj bo nepremičen in posvečen.

300. Oltar, nepremičen in premičen, naj bo posvečen po obredu v Rimskem pontifikalu; premičen oltar pa je lahko tudi samo blagoslovljen.

301. Po običaju in pomenu, ki ga čuva izročilo v Cerкви, naj bo miza nepremičnega oltarja iz kamna, in to iz naravnega kamna. Po sodbi škofovske konference pa se lahko uporablja tudi druga snov, ki je dostojna, trdna in umetniško obdelana. Noga ali podstavek, ki nosi mizo, pa je lahko narejen iz kakršne koli snovi, da je le primer-na in trdna.

Premični oltar je lahko narejen iz kakršnihkoli snovi, ki so plemenite in trdne ter po izročilu in običajih posameznih dežel primerne za bogoslužno rabo.

302. Ohranja naj se običaj, da denemo pod oltar, ki ga posvečujemo, relikvije svetnikov, čeprav niso mučenci. Poskrbeti pa je treba, da je pristnost takih relikvij zanesljivo izpričana.

303. V novozgrajenih cerkvah je bolje, da je en sam oltar, ki v zboru vernikov predstavlja enega Kristusa in eno evharistijo Cerkve.

V že zgrajenih cerkvah, kjer je stari oltar tako postavljen, da otežuje udeleževanje ljudstva in ga ni mogoče prestaviti brez umetnostne škode, naj se postavi drug nepremičen oltar, lepo narejen in posvečen. Samo na njem naj se opravljajo sveta opravila. Stari oltar naj ne bo posebej okrašen, da ne bo ljudi odvrčal od pozornosti k novemu oltarju.

304. Iz spoštljivosti do obhajanja Gospodovega spomina in do obeda, pri katerem se podeljuje Gospodovo telo in kri, naj bo na oltarju, na katerem mašujemo, vsaj en bel prt, ki naj se glede svoje oblike, mere in okrasa sklada z značajem tistega oltarja.

305. Okrasitev oltarja naj bo zmerna.

V adventnem času naj bo oltar okrašen s cvetjem tako zmerno, kakor je primerno značaju tega časa, da bo pripravljala polnost veselja ob Gospodovem rojstvu – božiču. V postnem času je krašenje oltarja s cvetjem prepovedano. Izjema so le 4. postna nedelja, slovesni prazniki in prazniki.

Cvetlični okras naj bo vedno umerjen, raje razpostavljen ob oltarju, kot na njem.

306. Na oltarno mizo se lahko postavi samo tisto, kar je potrebno za mašno opravilo, to je evangeljska knjiga od začetka do oznanila evangelija; od pripravljanja darov do očiščenja posod kelih s pateno, ciborij, če je potreben, ter korporal, rutica in misal.

Na nevsiljiv način naj bo postavljeno tudi vse, kar je morda potrebno za ojačanje mašnikovega glasu.

307. Svečniki, ki so za posamezna bogoslužna opravila potrebni iz spoštovanja ali zaradi slovesnosti (gl. št. 117), naj bodo primerno postavljeni na oltarju ali ob njem v skladu s slogom oltarja in prezbiterija tako, da bo celota lepo uglašena in da vernikov ne bodo ovirali pri gledanju tega, kar se na oltarju dogaja ali nanj postavlja.

308. Prav tako naj bo na oltarju ali blizu njega križ s podobo Kristusa, ki naj bo dobro viden zbranemu ljudstvu. Prav je, da tak križ ostane pri oltarju tudi zunaj bogoslužnih opravil, da v zavesti vernikov ohranja misel na zveličavno Gospodovo trpljenje.

Ambon

309. Dostojanstvo božje besede terja, da je v Cerkvi poseben prostor, kjer se oznanja, in h kateremu se med besednim bogoslužjem sama od sebe obrača pozornost vernikov (prim. 1 Nv 96).

Primerno je, da je ta prostor redno nepremičen ambon in ne samo preprosto premično stojalo. V vsaki cerkvi mora biti v skladu z njenim slogom ambon tako postavljen, da posvečene služabnike in bravec verniki lahko dobro vidijo in slišijo.

Na ambonu opravljamo samo branja, psalm z odpevom in velikonočno hvalnico, lahko pa je tam tudi pridiga in prošnje za vse potrebe. Čast ambona terja, da nanj stopa samo služabnik besede.

Primerno je, da nov ambon blagoslovimo, preden ga izročimo v službo bogoslužja, po obredu, ki je v Rimskem obredniku (prim. Blagoslovi, št. 1265–1288).

Sedež za mašnika in drugi sedeži

310. Sedež za mašnika mora označevati njegovo službo, po kateri predseduje svetemu zboru ter vodi molitev. Zato je zanj najbolj prikladno mesto na vrhu prezbiterja in sicer tako, da je obrnjen k ljudem, razen če to ni mogoče zaradi sloga stavbe ali drugih okoliščin, npr. zaradi prevelike razdalje, ki otežuje stik med mašnikom in zbranimi verniki ali če je tabernakelj v sredi za oltarjem. Izogibati se je treba vsakega videza prestola (1 Nv 92). Primerno je, da sedež blagoslovimo, preden ga izročimo v službo bogoslužju, po obredu, ki je v Rimskem obredniku (latinski, št. 880–899; v slovenskem ni).

V prezbiteriju naj bodo postavljeni tudi sedeži za somašnike in za duhovnike, ki so oblečeni v korno obleko in sodelujejo pri opravi, ne da bi somaševali.

Sedež za diakona naj bo ob mašnikovem sedežu. Za druge strežnike, naj bodo sedeži tako postavljeni, da se jasno razlikujejo od duhovniških in da bodo mogli svojo službo lahko opravljati (1 Nv 92).

3. Ureditev cerkve

Prostori za vernike

311. Prostori za vernike naj bodo dovolj skrbno razporejeni, da bodo mogli z gledanjem in s srcem pravilno sodelovati pri svetih obredih. Prav je, da se po običaju zanje postavijo klopi ali sedeži. Zavreči pa je treba navado, nekaterim zasebnikom prihranjevati določene sedeže (prim. B 32). Sedeži ali klopi naj bodo zlasti v novo zgrajenih cerkvah tako postavljeni, da bodo verniki zlahka zavzeli telesno držo, ki jo terjajo različni deli obreda, in da bodo lahko brez ovir prihajali k sv. obhajilu.

Poskrbeti je treba, da bodo verniki mašnika, diakona in bravce ne samo videli, ampak s pomočjo današnjih tehničnih sredstev tudi dobro slišali.

Prostor za pevski zbor in orgle ter druga glasbila

312. Pevski zbor je del zbranega občestva vernikov in mu je zaupana posebna naloga. Zato naj bo v skladu z ureditvijo cerkve tako postavljen, da bo jasno viden ta njegov značaj: naj mu bo olajšano opravljanje njegove službe; vsem članom zbora naj bo omogočeno pri maši brez težav sodelovati na polni način, to je zakramentalno (prim. G1 23).

313. Orgle in druga pravilno sprejeta glasbila naj bodo na primernem kraju, da bodo zares v pomoč pevskega zboru in ljudstvu pri petju in jih bodo zlahka vsi slišali, kadar nanje samo igrajo. Primerno je, da orgle blagoslovimo, preden jih izročimo v službo bogoslužja, po obredu, ki je v Rimskem obredniku (prim. Blagoslovi, št. 1480–1501).

V adventnem času naj orgle in druga glasbila uporabljamo s tako zmernostjo, kakor pristoji značaju tistega časa, da ne bi vnaprej označevali polnega veselja Gospodovega rojstva.

V postnem času se smejo orgle in druga glasbila oglašati samo za podporo petju. Izjema pa so 4. postna nedelja (Laetare), slovesni prazniki in prazniki.

Prostor za shranjevanje presvete evharistije

314. V skladu z zgradbo cerkve in zakonitimi krajevnimi običaji, naj se Najsvetejši zakrament shranjuje v tabernaklju, ki je na zares častnem, vidnem in lepo okrašenem mestu v cerkvi, pa tudi pripraven za molitev (prim. Es 54; 1 Nv 95).

Tabernakelj naj bo redno en sam, nepremičen, narejen iz trdne in neprozorne snovi in tako zaprt, da je kar najbolj preprečena nevarnost oskrunjenja (Es 52; 1 Nv 95; Nav. kongr. sv. obredov iz leta 1938, št. 4; Rimski obrednik, Sveto ohajilo št.10–11). Primerno je, da ga blagoslovimo, preden ga izročimo v službo bogoslužja, po obredu, ki je v Rimskem obredniku (prim. Blagoslovi, št. 1289–1305).

315. Zaradi pomena znamenja je bolj prav, da na oltarju, pri katerem se mašuje, ni tabernaklja, v katerem bi bilo shranjeno Najsvetejše (prim. Es 55).

Primerneje je, po sodbi škofa škofije, da je tabernakelj postavljen:

a) ali v prezbiteriju, zunaj oltarja, pri katerem se mašuje, v ustrezni obliki in prostoru, ne da bi bil izključen stari oltar, pri katerem več ne opravljamo bogoslužja (št. 306);

b) ali morda v kakšni kapeli, ki je pripravna za zasebno češčenje in molitev vernikov (prim. Es 53; Rimski obrednik, Sveto ohajilo, št. 9; ZCP, kan. 938, 2; Janez Pavel II., Pismo za veliki četrtek 1980, št. 3) in je s cerkvijo v organski zvezi in vidna vernikom.

316. Po izročeni navadi naj ob tabernaklju vedno gori posebna luč, oljenka ali sveča, s katero je označena in počeščena Kristusova navzočnost (prim. ZCP, kan 940; Es 57; Rimski obrednik, Sveto ohajilo, št. 11).

317. Nikakor se ne sme opustiti vse drugo, kar je glede shranjevanja Najsvetejšega v pravnih določbah (prim. zlasti navodilo iz leta 1938; ZCP, kan. 934–944).

Svete podobe

318. V zemeljskem bogoslužju Cerkev vnaprej okuša tisto nebeško, ki se obhaja v svetem mestu Jeruzalemu, h kateremu roma in kjer na božji desnici sedi Kristus; ko časti spomin svetnikov, pa upa na kak delež in družbo z njimi (prim. B 8).

Tako po zelo starem izročilu Cerkve postavljamo v svetih stavbah podobe Gospoda, Marije Device in svetnikov, da jih verniki častijo (prim. latinski Rimski pontifikal za posvetitev cerkve in oltarja, 4. pogl. št. 10; Rimski obrednik, Blagoslovi št. 1392–1443). V sveti stavbi pa naj bodo tako razporejene, da bodo vernike usmerjale k skrivnostim vere, ki se tam obhajajo. Zato je treba skrbeti, da ne bodo preko mere številne, da bodo v pravem redu postavljene in da pozornosti vernikov ne odvrtačajo od svetega opravila (prim. B 125). Isti svetnik naj redno nima več kot le eno podobo. Splošno mora okras in ureditev cerkve glede svetniških podob ustrezati pobožnosti celotnega občestva, pa tudi lepoti in odličnosti podob.

Šesto poglavje

ZA MAŠEVANJE POTREBNE STVARI

1. Kruh in vino za obhajanje evharistije

319. Po Kristusovem zgledu je Cerkev za obhajanje Gospodove večerje vedno uporabljala kruh in vino z vodo.

320. Kruh za mašo mora biti čisto pšeničen, svež, opresen pa po starem izročilu latinske Cerkve.

321. Glede na znamenje mora imeti snov za evharistično opravilo zares podobo hrane. Prav je, če tudi opresni evharistični kruh v doslej običajni obliki pripravimo tako, da lahko mašnik pri maši z ljudstvom hostijo res zlomi na več koščkov in jih razdeli vsaj nekaterim vernikom. Seveda smemo uporabljati še naprej tudi male hostije, kadar so potrebne zaradi števila ljudi, ki prejmejo obhajilo, ali iz kakih drugih pastoralnih razlogov. A kretnja lomljenja kruha, kakor so v apostolskih časih preprosto imenovali evharistijo, bo zaradi razdelitve enega kruha med brate bolj vidno označevala moč in pomen znamenja edinosti vseh v istem kruhu ter njihove medsebojne ljubezni.

322. Vino za mašo mora biti iz sadu vinske trte (prim. Lk 22,18), naravno in čisto, to je brez primesi tujih snovi.

323. Skrbno je treba paziti, da kruh in vino, ki sta namenjena za evharistijo, hranimo v dobrem stanju, to je, da se vino ne skisa, kruh pa ne pokvari ali tako posuši, da bi ga bilo težko lomiti.

324. Če po posvetitvi ali pri obhajilu mašnik opazi, da v kelihu ni bilo vino, ampak voda, zlije vodo v kakšno posodo, nalije v kelih vino z vodo, ga posveti tako, da izgovori tisti del besedila, ki je za posvetitev keliha, ne da bi moral še enkrat posvetiti kruh.

2. O cerkveni opremi na splošno

325. Kakor za postavljanje cerkva tako tudi za vso cerkveno opremo Cerkev dopušča raznovrstno umetnost vsake pokrajine in sprejema tiste prilagoditve, ki so v skladu z značajem in izročili posameznih narodov, da le vse primerno ustreza rabi, za katero je cerkvena oprema namenjena (prim. B 128).

Tudi glede tega si je treba skrbno prizadevati za tisto preprostost, ki se tako dobro sklada s pravo umetnostjo.

326. Pri izbiranju snovi za cerkveno opremo se razen tistih, ki so že običajne, lahko dopustijo tudi tiste, ki so po mnenju naše dobe plemenite, obstojne in se dobro prilegajo bogoslužni rabi. O tem za vsako pokrajino sodi škofovska konferenca.

3. Svete posode

327. Med predmeti, ki so za obhajanje maše potrebni, so v posebni časti svete posode, med njimi zlasti kelih in patena, v katerih vino in kruh darujemo, posvečujemo in zauživamo.

328. Svete posode naj bodo izdelane iz plemenite kovine. Če so iz kovine, ki je podvržena oksidaciji ali je manj plemenita kot je zlato, naj bodo znotraj večinoma pozlačene.

329. Po presoji škofovske konference, katerih odloke potrdi apostolski sedež, so svete posode lahko narejene

tudi iz drugih, trdnih snovi, ki so po splošnem mnenju v tisti pokrajini plemenite, npr. iz slonove kosti ali iz kakšnega trdega lesa, če so le prikladne za sveto rabo. V tem primeru pa imajo prednost snovi, ki niso lahko lomljive niti pokvarljive. To velja za vse posode, ki so namenjene za hostije, kot so patena, ciborij, posodica (za posvečeno hostijo), monštranca in druge podobne.

330. Kelihi in druge posode, ki so namenjene za Gospodovo kri, naj imajo čašo narejeno iz take snovi, ki ne vpija tekočine. Noga pa je lahko narejena iz drugih trdnih in primernih snovi.

331. Za posvečevanje hostij je primerno uporabljati eno samo večjo pateno, v kateri je kruh za mašnika, diakona, druge strežnike in vernike.

332. Glede oblike svetih posod je naloga umetnika, da jih izdelata tako, da čim bolj ustreza značaju posameznih pokrajin. Posamezne posode naj bodo primerne za bogoslužno rabo, kateri so namenjene in naj se jasno razlikujejo od tistih, ki so namenjene za vsakdanjo rabo.

333. Glede blagoslavljanja svetih posod se je treba držati obredov, ki so predpisani v liturgičnih knjigah (prim. Rimski pontifikal, Obred posvetitve cerkve in oltarja; obred blagoslovitve keliha in patene: Posvetitve, str. 79–166; Rimski obrednik, Blagoslovi, št. 1263–1264).

334. Ohrani naj se navada v zakristiji urediti sakrarij, v katerega vlivamo vodo, s katero smo čistili svete posode in prali blago (gl. št. 280).

4. Bogoslužna obleka

335. V Cerkvi, ki je Kristusovo telo, ne opravljajo vsi udje iste službe. To različnost služb pri opravljanju bogočastja razodeva različna bogoslužna obleka; biti mora zato znamenje službe, ki je vsakemu služabniku

lastna. Bogoslužna obleka pa mora povečati tudi lepoto svetega opravila. Primerno je, da blagoslovimo obleko mašnikov, diakonov in strežnikov laikov (prim. Rimski obrednik, Blagoslovi, št. 1444–1453).

336. Skupna bogoslužna obleka za posvečene in v službo postavljene služabnike vseh stopenj je alba, ki naj bo v pasu prevezana s pasom, razen če je tako narejena, da se prilega telesu tudi brez pasu. Kadar alba ne zakrije popolnoma navadne obleke okrog vratu, si je treba nadeti amikt pod albo. Albe ni dovoljeno nadomestiti s koretljem, niti če ga oblečemo nad talar, takrat, kadar je treba obleči mašni plašč ali dalmatiko ali kadar je štola namesto mašnega plašča ali dalmatike.

337. Obleka za mašnika pri maši in pri drugih svetih obredih, ki so naravnost povezani z mašo, je mašni plašč ali kazula, kadar ni določeno drugače, in to nad albo in štolo.

338. Obleka lastna diakonu je dalmatika, ki si jo obleče nad albo in štolo; iz potrebe ali manjše stopnje slovesnosti, lahko dalmatiko opusti.

339. Mašni pomočniki, bravci in drugi strežniki laiki, so lahko oblečeni v albo ali v drugačno obleko, ki jo je v kaki pokrajini pravilno dovolila škofovska konferenca.

340. Mašnik nosi štolo okrog vratu in mu visi pred prsmi, diakon pa nosi štolo prek leve rame čez prsi na desno stran telesa, kjer je speta.

341. Duhovnik nosi pluvial ali večernični plašč pri sprevodih in drugih svetih opravilih, kakor je določeno v navodilih za tiste obrede.

342. Glede oblike bogoslužne obleke lahko škofovske konference določijo in apostolskemu sedežu predložijo prilagoditve, ki ustrezajo potrebam in navadam njihovih pokrajin (prim. B 128).

343. Za izdelovanje bogoslužne obleke je dovoljeno uporabljati razen doslej običajnih snovi naravna vlakna, ki so domača v tisti pokrajini, pa tudi nekatera umetna vlakna, ki ustrezajo dostojanstvu svetega opravila in osebe. Sodba o tem gre škofovski konferenci (prim. B 128).

344. Prav je, da ne iščemo lepote in plemenitosti kakšne obleke v obilju okraskov, ki jih nadevamo obleki, ampak v snovi, ki jo uporabljamo, in v obliki. Okrasi pa naj predstavljajo podobe ali slike in znamenja (simbole), ki razodevajo sveto rabo; odkloniti je treba tiste, ki se za bogoslužno rabo ne spodobijo.

345. Različnost barv bogoslužne obleke ima namen, da z njimi učinkovito tudi na zunaj izrazimo poseben značaj verskih skrivnosti, ki jih obhajamo, ter doživljanje in rast krščanskega življenja v teku cerkvenega leta.

346. Glede barve bogoslužne obleke naj se ohrani običajna raba:

a) Belo barvo uporabljamo pri obredih in mašah v velikonočnem in božičnem času; pa tudi na Gospodove praznike in godove, ki niso v zvezi z njegovim trpljenjem; na praznike in godove Marije, angelov, svetnikov, ki niso mučenci, na slovesni praznik vseh svetnikov (1. novembra) in sv. Janeza Krstnika (24. junija), na praznike sv. Janeza Evangelista (27. decembra), Sedeža apostola Petra (22. februarja) in Spreobrnitve apostola Pavla (25. januarja).

b) Rdečo barvo uporabljamo na cvetno nedeljo in na veliki petek, na binkošti, na praznike Gospodovega trpljenja, na praznike apostolov in evangelistov ter svetnikov mučencev.

c) Zeleno barvo uporabljamo pri obredih in mašah v času »med letom«.

d) Vijoličasto barvo uporabljamo v adventnem in postnem času. Lahko jo uporabljamo tudi pri obredih in mašah za rajne.

e) Črno barvo lahko uporabljamo, kjer je v navadi, pri mašah za rajne.

f) Rožnato barvo lahko uporabljamo, kjer je v navadi, na nedeljo Gaudete (3. adventno) in Laetare (4. postno).

Škofovske konference lahko glede bogoslužne barve določijo in apostolskemu sedežu predložijo prilagoditve, ki ustrezajo potrebam in značaju njihovih narodov.

347. Obredne maše so v lastni ali beli ali praznični barvi; maše za različne zadeve so v barvi dneva ali tistega časa ali v vijoličasti barvi, če so spokornega značaja, npr. št. 31, 33, 38; maše za različne pobožnosti so v lastni barvi ali barvi dneva ali časa.

5. Drugi predmeti v cerkveni rabi

348. Razen svetih posod in bogoslužne obleke, za katere je določena posebna snov, naj bo druga oprema, namenjena bogoslužni rabi ali kakršni koli uporabi v cerkvi, spodobna in ustrezna namenu, za katerega je določena.

349. Posebej je treba skrbeti, da bodo liturgične knjige, zlasti evangeliarij ali lekcionar, ki sta namenjena za oznanjevanje božje besede in sta zato predmet posebne počastitve, v bogoslužnem opraviu znamenje in simbol višjih reči, zato res vredne, krasne in lepe.

350. Z vso skrbnostjo je treba paziti na tisto, kar je naravnost v zvezi z oltarjem in evharističnim opraviom, kot sta npr. oltarni križ in križ, ki ga nosimo v sprevodu.

351. Skrbno si je treba prizadevati, da bi tudi manj važni predmeti imeli primerno umetniško vrednost; vedno naj bosta združena plemenita preprostost in čistoča.

Sedmo poglavje

IZBIRANJE MAŠE IN NJENIH DELOV

352. Pastoralna učinkovitost bogoslužnega opravila bo nedvomno večja, če bodo besedila beril, prošenj in spevov čim primerneje ustrezala potrebam, dušni pripravi in značaju udeležencev. To bomo dosegli, če bomo primerno uporabljali različne možnosti izbiranja, kakor so tu opisane.

Mašnik naj se zato pri ureditvi maše ozira bolj na skupno duhovno korist svetega zbora kakor pa nase. Naj ne pozabi, da mora to izbiro opraviti složno s svojimi pomočniki in z drugimi, ki imajo kak delež pri obhajanju svetega opravila; pri tem naj nikakor ne izključi vernikov glede tistega, kar jih bolj naravnost zadeva.

Ker je zelo veliko možnosti za izbiranje različnih delov maše, je potrebno, da pred svetim opravilom diakon, bravci, psalmist, pevec, razlagavec in pevski zbor vsak zase dobro vedo, kakšno bo njim zaupano besedilo, da ne bi nič nekako nastajalo sproti. Ubrana ureditev in izvedba obredov namreč zelo pomaga, da se verniki notranje uglašeni udeležijo evharistije.

1. Izbiranje maše

353. Na slovesne praznike se je mašnik dolžan ravnati po koledarju cerkve, kjer mašuje.

354. Ob nedeljah in delavnikih v adventnem, božičnem, postnem in velikonočnem času, na praznike in obvezne godove:

a) če je maša z ljudstvom, naj se mašnik ravna po koledarju cerkve, kjer mašuje;

b) če je maša brez ljudstva, mašnik lahko izbira med koledarjem cerkve in svojim koledarjem.

355. Neobvezne godove obhajamo takole:

a) V adventnih delavnikih od 17. do 24. decembra, med božično osmino in v postnih delavnikih, razen pepelnice in velikega tedna vzame mašnik delavniško mašo; če pa je v splošnem koledarju tisti dan vpisan god, lahko od godu moli glavno prošnjo, le na pepelnico in delavnike velikega tedna tega ne sme. V delavnikih velikonočnega časa svetniški god lahko v celoti obhaja.

b) V adventnih delavnikih pred 17. decembrom, božičnih od 2. januarja in velikonočnih lahko izbira med delavniško in svetniško mašo in to med svetniki, ki imajo obvezni god in tistimi, ki so ta dan vpisani v seznam svetnikov.

c) V navadnih delavnikih (med letom) lahko izbira med delavniško mašo, mašo svetnika, ki ima morda neobvezni god ali enega izmed svetnikov, ki so ta dan vpisani v seznam svetnikov, ali mašo za različne zadeve ali različne pobožnosti.

Če mašuje z ljudstvom, bo mašnik najprej poskrbel, da ne bo brez zadostnega vzroka opuščal beril, ki so za posamezne dneve določena v delavniškem lekcionarju; Cerkev namreč želi, naj bo vernikom bolj bogato pripravljena miza božje besede (prim. B 51).

Iz istega razloga bo zmeren glede maš za rajne: vsaka maša se namreč daruje tako za žive kakor za rajne in v vsaki evharistični molitvi je tudi spomin rajnih.

Kjer pa so vernikom zelo pri srcu Marijini ali svetniški neobvezni godovi, naj ustreže utemeljeni pobožnosti vernikov.

Kadar sta na izbiro god, ki je vpisan v splošnem koledarju, in god v škofijskem ali redovnem koledarju, ima ob enakih pogojih in v skladu z izročilom prednost posebni god.

2. Izbiranje mašnih delov

356. Pri izbiranju besedil za posamezne mašne dele svetih časov in svetnikov veljajo naslednja pravila.

Branje

357. Za nedelje in slovesne praznike je določeno trojno branje, namreč prerok, apostol in evangelij. S tem se krščansko ljudstvo uvaja v trajnost dela odrešenja po čudoviti božji ureditvi. Ta berila je treba dosledno brati.

Za praznike je določeno dvojno branje. Kadar pa je praznik povišan v slovesni praznik, je treba dodati tretji odlomek, ki ga vzamemo iz skupnih beril.

Na godove svetnikov naj se navadno berejo delavniški odlomki razen če so določeni posebni. V nekaterih primerih so na voljo prilagojena berila, ki osvetljujejo poseben vidik svetnikove duhovnosti ali delovanja. Uporaba teh beril ni nujna, razen, če bi pastoralni razlog to svetoval.

358. V delavniškem lekcionarju je za vsak dan vsakega tedna celega leta pripravljeno dvojno branje, zato naj bi brali navadno ta berila na dneve, za katere so določena, razen če je tisti dan slovesni ali navadni praznik ali god, ki ima prilagojena berila iz Nove zaveze, v katerih je ta svetnik omenjen.

Kadar to zaporedno branje med tednom prekinemo zaradi kakšnega slovesenga praznika, praznika ali posebnega svetega opravila, sme mašnik v skladu z ureditvijo beril vsega tedna združiti odlomke, ki bi odpadli, z drugimi odlomki, ali pa določiti, katera besedila imajo prednost pred drugimi.

Pri mašah za posebne skupnosti mašnik lahko izbere berila, ki so bolj primerna za posebno opravilo, vzeti pa jih mora iz odobrenih knjig beril in evangelijev.

359. Poseben izbor svetopisemskih besedil je v lekcionarju za obredne maše, med katerimi delimo nekatere

zakramente in zakramentale, in za maše, ki jih obhajamo ob nekaterih posebnih potrebah.

Ta izbor beril je sestavljen zato, da bi prikladnejše poslušanje božje besede vodilo vernike do popolnejšega dojetanja skrivnosti, katere se udeležujejo in da bi jih vžgalo v bolj goreči ljubezni do božje besede.

Besedila, ki jih beremo pri svetem opravilu, je treba torej določati s primernega pastoralnega vidika in v skladu z danimi možnostmi izbiranja.

360. Včasih je na voljo daljša ali krajša oblika istega besedila. Pri izbiranju med njima je treba upoštevati pastoralni vidik. Treba je misliti na to, ali bo vernikom bolj koristno poslušati daljše ali krajše besedilo, ali bodo mogli poslušati bolj popolno besedilo, ki ga bo treba razložiti v homilji.

361. Kadar je dano na izbiro eno ali drugo že določeno besedilo, ali pa je dano na voljo, bo treba upoštevati korist udeležencev, če gre za branje besedila, ki je lažje in zbranemu občestvu bolj ustrezno, ali če gre za besedilo, ki ga je treba ponoviti ali umakniti, ker je za kakšno opravilo določeno kot lastno, za drugo pa dano na izbiro, kadar ga pastoralna korist svetuje.

To se lahko zgodi takrat, kadar bi bilo treba brati isto besedilo v bližnjih dneh, npr. v nedeljo ali naslednji dan, ali pa se je treba bati, da bi v določeni skupnosti vernikov kako besedilo povzročilo težave. Varovati pa se je treba, da ne bi pri izbiranju besedil Svetega pisma izpuščali vedno iste odlomke.

362. Razen zgoraj naštetih možnosti izbiranja bolj prikladnih besedil, lahko škofovske konference v posebnih okoliščinah označijo nekatere prilagoditve glede beril, vendar tako, da so berila izbrana iz pravilno odobrenega lekcionarja.

Prošnje

363. Pri vsaki maši molimo prošnje, ki so njej lastne, razen kadar je drugače določeno.

Pri maši na godove svetnikov je glavna prošnja lastna ali, če je ni, iz ustrezne skupne maše; če prošnji nad darovi in po obhajilu nista lastni, ju lahko vzamemo iz skupne maše ali iz katere izmed delavniških maš tistega časa.

Ob delavnikih med letom lahko molimo prošnje prejšnje nedelje, lahko tudi prošnje kake druge nedelje med letom ali pa katero izmed prošenj za različne zadeve, kakor so v misalu. Vedno pa lahko iz teh maš vzamemo tudi samo glavno prošnjo.

Na ta način je na voljo večja izbira besedil, s katerimi obilneje hranimo molitev vernih.

Evharistična molitev

364. Večje število hvalospevov, uvedenih v rimski misal, ima namen, da bi bil nagib zahvale v evharistični molitvi izražen na različne načine in da bi jasneje razodevali mnogovrstno vsebino skrivnosti odrešenja.

365. Izbor med različnimi evharističnimi molitvami, ki so v Redu svete maše, primerno urejajo naslednja pravila:

a) Za prvo evharistično molitev ali rimski kánon, ki jo lahko vedno uporabljamo, je bolj prikladno, da jo uporabljamo tiste dni, ki imajo lasten »V občestvu z vso Cerkvijo«, in pri mašah, ki imajo lasten »Sprejmi torej milostno«; dalje na praznike apostolov in tistih svetnikov, ki so imenovani v kanonu; prav tako ob nedeljah, razen če iz pastoralnih razlogov raje vzamemo tretjo evharistično molitev.

b) Za drugo evharistično molitev je primernejše, da jo zaradi njenih posebnosti uporabljamo ob delavnikih ali ob posebnih priložnostih. Čeprav ima lasten hvalospev,

lahko namesto tega molimo tudi druge hvalospeve, predvsem tiste, ki obširneje govorijo o skrivnostih odrešenja, npr. navadne hvalospeve. Če je maša za rajnega, lahko vstavimo posebno molitev pred »Spomni se tudi«.

c) Tretjo evharistično molitev lahko molimo v zvezi s katerim koli hvalospevom. To molitev naj bi uporabljali predvsem ob nedeljah in praznikih. Če jo molimo pri maši za rajne, lahko za rajnega molimo posebno besedilo, ki ga vstavimo na določenem mestu, namreč po besedah »Privedi k sebi tudi vse svoje razkropljene otroke«.

d) Četrta evharistična molitev ima nespremenljiv hvalospev; podaja nam popolnejši povzetek zgodovine odrešenja. Lahko jo vzamemo takrat, kadar maša nima lastnega hvalospeva in ob navadnih nedeljah (med letom). Zaradi zgradbe te molitve vanjo ne smemo vstavljati posebnega besedila za rajne.

Petje

366. Spevov v Redu svete maše npr. »Jagnje božje«, ni dovoljeno nadomestiti z drugimi pesmimi.

367. Glede izbiranja spevov med berili ter petja med vstopom, pripravljanjem darov in obhajilom se je treba ravnati po pravilih, ki so na določenih mestih (gl. št. 40–41, 47–48, 61–64, 74, 87–88).

Osmo poglavje

MAŠE IN PROŠNJE ZA RAZLIČNE PRILOŽNOSTI IN ZA RAJNE

1. Maše in prošnje za različne priložnosti

368. Ker liturgija zakramentov in zakramentalov stori, da pri dobro pripravljenih vernikih skoraj vse dogodke v življenju posvečuje božja milost, ki izvira iz velikonočne skrivnosti (B 61), in ker je evharistija zakrament nad zakramenti, so v misalu tudi maše in prošnje ki jih lahko uporabimo ob različnih priložnostih krščanskega življenja za potrebe vsega sveta, celotne ali krajevne Cerkve.

369. Glede na večje možnosti pri izbiranju beril in prošenj je prav, če uporabljamo maše za različne priložnosti zmerno, to je takrat, kadar je to zares primerno.

370. Pri vseh mašah za različne priložnosti lahko beremo delavniška berila in speve med temi berili, če se skladajo s tem opraviлом, razen kadar je izrecno določeno drugače.

371. Med temi mašami so obredne maše, maše za različne priložnosti in različne zadeve ter za različne pobožnosti.

372. Obredne maše so v zvezi z delitvijo nekaterih zakramentov in zakramentalov. Ne smemo jih imeti na adventne, postne in velikonočne nedelje, na slovesne praznike, med velikonočno osmino, na spomin vseh vernih rajnih, na pepelnico in na delavnike velikega tedna. Razen tega se je treba ravnati po pravilih, ki so v obrednih knjigah ali pri tistih mašah.

373. Maše za različne priložnosti in zadeve vzamemo v različnih okoliščinah, in to takih, ki nastopijo od časa do časa ali ob določenih časih. Izmed njih lahko pristojna oblast izbere maše za prošnjje pobožnosti, ki jih škofovska konferenca določi v teku leta.

374. V kakšni hudi potrebi ali pastoralni koristi je lahko primerna maša po naročilu ali z dovoljenjem škofa škofije kateri koli dan, razen na slovesne praznike, na adventne, postne in velikonočne nedelje, med velikonočno osmino, na spomin vseh vernih rajnih, na pepelnico in na delavnike velikega tedna.

375. Maše za različne pobožnosti, o Gospodovih skrivnostih ali v čast Device Marije, angelov, kakega svetnika ali vseh svetnikov, imamo lahko zaradi pobožnosti vernikov na navadne delavnike (med letom) tudi če je takrat neobvezni god. Iz pobožnosti pa ne smemo vzeti maše, ki imajo za vsebino skrivnosti Gospodovega in Marijinega življenja, razen maše Marijinega brezmadežnega spočetja, ker so te maše v zvezi s tekom cerkvenega leta.

376. Na dneve obveznih godov, na adventne (do 16. decembra), božične (po 2. januarju) in velikonočne (po osmini) delavnike so maše za različne zadeve in pobožnosti sicer prepovedane, če pa je resnična potreba ali pastoralna korist, so maše z ljudstvom lahko take, ki ustrezajo tej potrebi ali koristi po sodbi rektorja cerkve ali mašnika samega.

377. Na bogoslužne delavnike med letom, ko so neobvezni godovi ali je delavniško opravilo, lahko opravimo katero koli mašo ali molimo katero koli prošnjo za različne priložnosti, razen obrednih maš.

378. Prav posebej je priporočen spomin Device Marije ob sobotah, ker gre Odrešenikovi materi v bogoslužju Cerkve češčenje najprej in nad vsemi svetimi (prim. C 54; Pavel VI., O Marijinem češčenju 2. 2. 1974, št. 9).

2. Maše za rajne

379. Evharistično daritev Kristusove smrti in vstajenja daruje Cerkev za rajne, da bi v medsebojni povezanosti vseh Kristusovih udov to, kar nekaterim naklanja duhovno pomoč, drugim prinašalo tolažbo upanja.

380. Izmed maš za rajne je na prvem mestu pogrebna maša, ki je lahko vsak dan razen na zapovedane praznike, veliki četrtek, velikonočno tridnevje in na adventne, postne in velikonočne nedelje. Ravnati pa se je treba tudi po pravnih določbah (prim. ZCP, kan. 1176–1185; Rimski obrednik, Krščanski pogreb).

381. Maše za rajne po prejemu vesti o smrti, za dokončni pokop in ob prvi obletnici so lahko tudi med božično osmino in tiste dni, ko je obvezni god ali bogoslužni delavnik, razen na pepelnico in na delavnike velikega tedna.

Druge maše za rajne ali »vsakdanje« maše so lahko na navadne delavnike (med letom), ko je neobvezni god ali delavniško opravilo, če se le res darujejo za rajne.

382. Pri pogrebnih mašah naj bo navadno kratka homilija, vendar nikakor ne v obliki kakršne koli hvale rajnemu.

383. Spodbujati je treba, naj se obhajanja evharistične daritve za rajnega verniki, zlasti njegovi domači, udeležijo s sv. obhajilom.

384. Če je pogrebna maša neposredno povezana s pogrebnim obredom, tedaj po prošnji po obhajilu odpade sklepni obred in je takoj obred zadnjega priporočanja in slovesa; ta obred pa sme biti samo, če je truplo navzoče.

385. Urejanje in izbiranje tistih delov maš za rajne, zlasti pogrebne maše, ki jih lahko menjavamo (npr. prošnje, berila, prošnje za vse potrebe), naj primemo vodijo pastoralni razlogi glede rajnega, njegovih domačih in

navzočih. Dušni pastirji naj bodo razen tega posebej pozorni na tiste, ki se ob pogrebu udeležujejo bogoslužnih obredov ali poslušajo evangelij, pa niso katoličani, ali pa so katoličani, ki se nikoli ali le redkokdaj udeležujejo evharistije, ali se celo zdi, da so vero izgubili: duhovniki so namreč služabniki Kristusovega evangelija za vse.

Deveto poglavje

PRILAGODITVE, KI SO V DOMENI ŠKOFOV IN NJIHOVIH KONFERENC

386. Obnova rimskega misala, opravljena po pravilih odlokov 2. vatikanskega cerkvenega zbora, je zavzeto poskrbela, da bo vsem vernikom v evharističnem opravilu na voljo tisto polno, zavestno in dejavno sodelovanje, ki ga zahteva bistvo bogoslužja in do katerega imajo verniki v moči tega, da so verni, pravico in dolžnost (prim. B 14).

Da bo opravilo bolj polno ustrezalo pravilom in duhu svetega bogoslužja, predlaga Splošna ureditev in Red svete maše nekatere večje prilagoditve in priličenja, ki so zaupana presoji škofa škofije in škofovskim konferencam.

387. Škof škofije, v katerem je treba gledati velikega duhovnika njegove črede, od katerega nekako izvira in je odvisno krščansko življenje njegovih vernikov (prim. B 41), mora v svoji škofiji spodbujati, urejati in nadzorovati bogoslužno življenje. Po splošni ureditvi mu je zaupano urejati disciplino somaševanja (št. 107), delitev obhajila pod obema podobama (št. 284), graditev in urejanje cerkvenih stavb (št. 291–294). On mora v prvi vrsti spodbujati duha svetega bogoslužja v duhovnikih, diakonih in vernikih.

388. V nadaljevanju našete prilagoditve, ki zahtevajo širše usklajevanje, je treba po pravnih pravilih določiti v škofovski konferenci.

389. Dolžnost škofovske konference je najprej ta, da pripravi in odobri izdajo tega rimskega misala v odobrenih domačih jezikih, da jo bodo uporabljali v njihovih deželah, potem ko bo odločitev potrdil apostolski sedež.

Rimski misal je treba izdati v celoti tako glede latinškega besedila kot glede pravilno potrjenih prevodov v domače jezike.

390. Škofovske konference morajo določiti prilagoditve in jih po potrditvi apostolskega sedeža vključiti v misalu tam, kjer je to naročeno v Splošni ureditvi in v Redu svete maše:

- kretnje in drže telesa vernikov (zgoraj št. 24, 43),
- kretnje počastitve oltarja in evangeljske knjige (št. 273),
- besedila pesmi za vstop, pripravljanje darov in pri delitvi obhajila (št. 48, 74, 87),
- svetopisemska berila za posebne priložnosti (št. 362),
- oblika obreda miru in sprave (št. 82),
- način prejetanja sv. obhajila (št. 160–161, 284),
- snov za oltar in cerkveno opremo, zlasti svetih posod, in snov, oblika in barve bogoslužne obleke (št. 301, 329, 332, 342, 345–346, 349).

Navodila ali pastoralne instrukcije, za katere bi škofovska konferenca presodila, da bi bile koristne, bo mogoče na primernem mestu vključiti v rimski misal potem, ko jih bo prej potrdil apostolski sedež.

391. Iste škofovske konference morajo posebej skrbno spremljati prevode svetopisemskih besedil, ki so v opravi maše. Iz Svetega pisma se namreč bero berila in se v homiliji razlagajo, iz njega se pojejo psalmi, po njegovem navdihu in pobudi so nastale prošnje, molitve in liturgični spevi, iz njega dobivajo svojo pomenljivost dejanja in znamenja (prim. B 24). Uporabiti je treba govorico, ki naj ustreza sposobnosti vernikov in bo primerna za javno govorjenje, seveda ob upoštevanju značilnosti različnih vrst govora, uporabljenega v svetopisemskih knjigah.

392. Škofovske konference morajo zelo skrbno pripraviti tudi prevod drugih besedil, da bo ob upoštevanju

značaja vsakega jezika v polni meri in zvesto prišel do veljave smisel prvotnega latinskega besedila. Pri tem delu je treba upoštevati različne literarne vrste, ki pridejo na vrsto v misalu, kakor so predstojniške molitve, odpevi, vzkliki, odgovori, litanjske prošnje itd.

Upoštevati je treba, da prevedeno besedilo ni predvsem namenjeno premišljevanju, ampak glasnemu govorjenju oziroma petju v svetem opravilu.

Uporabljati je treba govornico, prilagojeno vernikom pokrajine, vendar plemenito in knjižne veljave, ob stalni potrebi, da bo še vedno potrebno razlagati biblični in krščanski pomen nekaterih besed in stavkov.

Bolj prav je, da je v pokrajinah, ki imajo isti jezik, kolikor je le mogoče, za bogoslužna besedila v uporabi le en prevod, zlasti to velja za svetopisemska besedila in Red svete maše (prim. B 36, 3).

393. Ob upoštevanju odličnega mesta, ki ga ima v svetem opravilu petje kot nujni in neločljivi del bogoslužja (prim. B 112), morajo škofovske konference potrditi primerne napeve zlasti za besedila Reda svete maše, za odgovore in vzklike ljudstva in za posebne obrede v cerkvenem letu.

Prav tako morajo presoditi, katere glasbene oblike, napeve in glasbila je dovoljeno uporabljati za božjo službo, kolikor so zares sposobna ali jih je mogoče prilagoditi za sveto rabo.

394. Potrebno je, da ima vsaka škofija svoj koledar in zbirko lastnih maš (proprij) (Splošne določbe o cerkvenem letu in koledarju, št. 48–51 = v slovenskem misalu na str. 52*–53* in Navodila o posebnih koledarjih 24. 6. 1970, št. 4, 8, slovensko: Prenovljeno bogoslužje, 50 – le povzeto). Škofovska konferenca pa naj zase pripravi posebni koledar naroda (države), ali skupaj z drugimi konferencami koledar večjega ozemlja. Apostolski sedež mora to potrditi.

Pri tem delu je treba kar najbolje varovati nedeljo, da bo res prvi in glavni praznični dan, ki naj ga druga sveta opravila, če res niso izredno pomembna, ne preglasijo (B 106). Prav tako je treba skrbeti, da drugotne sestavine ne bodo zatemnile cerkvenega leta, prenovljenega po naročilu 2. vatikanskega cerkvenega zbora.

Ob sestavljanju koledarja naroda (države), naj bodo označeni prošnji in kvatrni dnevi, način in besedila za njihovo obhajanje (prim. Splošne odločbe o cerkvenemu letu in koledarju, št. 38).

Prav je, da so v izdaji misala na ustreznih mestih v splošnem koledarju vključena sveta opravila, ki so lastna vsemu narodu ali vsej pokrajini, tista, ki pa so samo za kakšno pokrajino ali škofijo, pa naj dobijo prostor v posebnem dodatku.

395. Če udeleževanje vernikov in njihovo duhovno dobro končno zahteva različne globlje prilagoditve, da bo tako sveto opravilo ustrezalo duhu in izročilom različnih narodov, bodo škofovske konference po določilu št. 40 konstitucije o svetem bogoslužju to lahko predlagale apostolskemu sedežu, da bo uvedeno z njegovim soglasjem, zlasti pri narodih, katerim je bil evangelij oznanjen šele v novejšem času (B 37–40). Pazljivo je treba upoštevati posebna navodila, ki so v Navodilu o Rimskem bogoslužju in inkulturaciji (25. 1. 1994, št. 54, 62–69).

Način postopka glede tega, mora biti naslednji:

Najprej je treba predhodno podrobno razložiti predlog, in ko je dana potrebna privolitev, se začne izdelava posameznih prilagoditev.

Potem ko Sveti sedež odobri te predloge, je treba opraviti preskušanje v določenih krajih in časih. Po opravljenem preskušanju, če bo treba, bo škofovska konferenca določila izvajanje prilagoditev in v zreli obliki to predložila v presojo apostolskemu sedežu (isto navodilo, št. 66–68).

396. Preden pa bo prišlo do novih prilagojenih obredov, zlasti temeljitejših, bo treba skrbno zagotoviti da bodo kleriki in verniki modro in urejeno o tem poučeni, predvidene možnosti uresničene, in da bodo pastoralna pravila, ustrezajoča duhu svetih opravil, v celoti uporabljena.

397. Ohraniti je treba tudi načelo, da se mora vsaka krajevna Cerkev skladati z vesoljno Cerkvijo ne samo glede nauka vere in zakramentalnih znamenj ampak tudi glede običajev, ki jih je splošno sprejela od apostolskega in stalnega izročila. Te je treba ohranjati ne samo zato, da preprečimo zmote, ampak tudi za izročanje neokrnjene vere, ker naj cerkveno pravilo molitve ustreza tudi pravilu verovanja (isto navodilo, št. 26–27).

Rimski obred predstavlja pomemben in odličen del liturgičnega zaklada in dediščine katoliške Cerkve, njegovo bogastvo bogati vesoljno Cerkev; če bi propadel, bi to pomenilo veliko škodo.

Ta obred v teku stoletij ni ohranil samo liturgične navade, ki so nastale v mestu Rimu, ampak je na globok, organičen in harmoničen način vključil vase tudi nekatere druge, ki so izšle iz navad in sposobnosti različnih narodov in raznih posameznih zahodnih in vzhodnih Cerkva. Tako je dobil nekakšen nadpokrajinski značaj. V naših časih je enotna identiteta in izraz tega obreda ohranjena v temeljnih izdajah liturgičnih knjig, ki so bile izdane z avtoriteto papežev in v tistih tem ustreznih knjigah, ki so jih odobrile škofovske konference in jih je potrdil apostolski sedež (prim. Janez Pavel II. pismo 4. 12. 1989, št. 16; Navodilo kongregacije 25. 1. 1994, št. 2, 36).

398. Pravilo, ki ga je postavil 2. vatikanski cerkveni zbor, naj novosti v liturgični prenovi nastajajo samo, če jih zahteva resnična in nedvomna korist Cerkve in ob upoštevanju načela, da nove oblike nekako organsko nastajajo iz dosedanjih oblik (prim. B 23), je teba upoštevati tudi pri izvrševanju inkulturacije rimskega obreda (navo-

dilo 25. 1. 1994, št. 46). Inkulturacija pa zahteva tudi potrebno dolgo časa, da z naglico in neprevidnostjo ne bi poškodovali izvirno liturgično izročilo.

Iskanje inkulturacije pa nikakor ne teži za ustvarjanjem novih liturgičnih družin, ampak naj se zahteve dane kulture upoštevajo na tak način, da v misal in druge liturgične knjige uvedene prilagoditve ne bodo škodovale lastnemu značaju rimskega obreda (prim. prav tam, št. 36).

399. Tako bo treba ohraniti Rimski misal tudi ob različnosti jezikov in neki raznolikosti običajev (prim. prav tam, št. 54), v prihodnosti kot pripomoček in prelepomenje bistvene enotnosti rimskega obreda (B 38).

SEZNAM KRATIC

1. Drugi vatikanski cerkveni zbor

- B – Konstitucija o svetem bogoslužju (1963).
- C – Dogmatična konstitucija o Cerkvi (1964).
- D – Odlok o službi in življenju duhovnikov (1965).
- E – Odlok o ekumenizmu (1964).
- R – Odlok o času primerni prenovi redovniškega življenja (1965).
- Š – Odlok o pastirski službi škofov v Cerkvi (1965).

2. Drugi dokumenti

- DS – Denzinger-Schönmetzer, Enchiridion symbolorum (1976, slovenski prevod: A. Strle, Vera Cerkve 1997).
- Es – Navodilo o češčenju evharistične skrivnosti (1967).
- G1 – Navodilo o glasbi pri svetem bogoslužju (1967).
- kan – kánon = člen v Zakoniku cerkvenega prava (1983).
- Nv 1., 2., 3. – Navodilo o izvajanju konstitucije o svetem bogoslužju (1964, 1967, 1970).
- PL – Migne, Patrologia latina.
- RMu – Splošna ureditev Rimskega misala.
- ZCP – Zakonik cerkvenega prava (1983).

STVARNO KAZALO

- Advent** 305, 355, 376
Akolit 98
Alba 336
»Aleluja« 62–63, 131
Ambon 58, 133–136, 309
Anamneza 79
- Besede postavitve** 79, 218
Besedno bogoslužje 55–71,
128–138, 175–177, 196–
198, 212–213, 260–264
Bogoslužne barve 345–347
Bogoslužna obleka 119,
335–347
Branje 59, 60, 357–362
Bravec 99, 128, 194–198
- Cerkvena oprema** 325–326
- Darovi vernikov** 140
Delavniki 354, 358
Diakon 94, 116, 171–186
Duhovnik 24, 93
- Epikleza** 79
Evangelijarij 349
Evangeljska knjiga 117,
120, 175, 349
Evharistična molitev 30,
78–79, 149, 216–236,
364–365
- Evharistično bogoslužje**
72–89, 139–165, 178–
183, 190–193, 214–249,
265–271
- Glasbila** 313, 393
Glavna prošnja 54
Godovi 355
»Gospod, usmili se« 52
- Homilija** 29, 65–66, 136
Hvalospev 79, 364
- Inkulturacija** 398
Izbiranje maše 352
Izbiranje mašnih delov
356–362
Izbor beril 359–361
Izgovarjanje besedil 38
Izpoved vere 67–68, 137
Izredni delivec obhajila 162
- Kanoniki** 114
Kelih 118, 330
Koledar 354, 394
Konventna maša 114
Kretnje 42–44, 390
Križ s podobo Križanega
117, 308
Kruh 320–321, 323

Lekcionar 349
Lomljenje kruha 80, 83, 155
Marijine maše 375, 378
Maše za rajne 355, 379–385
Mašni pomočnik 98, 162, 187–193
Molitev vernikov 69–71
Nedelja 354
Občestvo 27
Obhajilni obred 80, 84–89, 158–163, 237–249
Obhajilo pod obema podobama 281–287
Obleka 335–367
Obred miru in sprave 82, 154, 239
Obredne maše 347, 371–372
Očenaš 81
Odslovitev 90
Ohranitev enotnosti 398
Ojačenje glasu 306
Okrasitev oltarja 305
Okraski 344
Oltar 117, 296–308
Oltarni prt 304
Opozorila 31
Organist 103
Orgle 313
Oznanila 166
Padec hostije na tla 280
Patena 331
Petje 39–41, 366–367, 393
Pevski zbor 103, 312
Pluvial 341
Počastitev oltarja 123, 173, 211, 273
Pokaditev oltarja 123, 144, 276–277
Poklek 274
Pokrižanje 50, 124
Pokropitev v spomin krsta 51
Poljub oltarja 49, 89, 123, 273
Pospravljanje 278–280
Postni čas 305
Posvetitev 79
Pozdrav oltarja 49
Predstojniški deli 32
Prevodi 391–392
Prezbiterij 295–310
Pridiga 213
Priklon 275
Prilagoditve 25, 26, 390, 395
Priprava opravila 111
Pripravljanje darov 73, 76
Prostori za vernike 311
Prošnja nad darovi 77, 146
Prošnja po obhajilu 89
Prošnje 30, 33, 363
Prošnje za vse potrebe 69–71, 138
Prt na oltarju 117
Psalm z odpevom 61
Psalmist 102, 129

- Razdelitev opravil** 109
Razlagavec 105
Različne priložnosti 368–378
Relikvije svetnikov 302
- Sakrarij** 280, 334
Sedež 310
Sekvenca 64
Sklepni obred odpade 170
Sklepni obredi 90, 166–170, 184–186, 250–251, 272
Sklepni slavospev 79, 236
Skupno kesanje 51
 »Slava« 53, 126
Službe 91–111
Somaševanje 199–251
Spomini 79, 223, 228, 231, 234
Stolnica 106
Strežnik 110, 115, 252–272
Svečniki 117, 307
 »Svet« 79
Svete podobe 318
Svete posode 327–334
Sveto pismo 29
Svetopisemska berila 57
- Škof** 22, 92, 112, 149, 167, 202–204, 386–387
- Škofovska konferenca** 386–399
- Tabernakelj** 314–317
Telesna drža 42–44, 390
Tihota 45, 56
- Umivanje rok** 145
Ureditev cerkve 288–294, 311–318
- Večernični plašč** 341
Večna luč 316
Vino 322, 324
Voditelj obredov 106
Vstopni spev 47–48, 121, 390
Vzklik pred evangelijem 62–63
Vzkliki 34, 35
- Začetni obredi** 46–54, 120–127, 172–174, 168–189, 194–195, 210–211, 256–259
Zadnja večerja 72
Zakristan 105
Zborovodja 104
Zlitje sv. Rešnje krvi 280
Zvonec 150
- Župnijsko občestvo** 113

KAZALO

Marijan Smolik, Tretja izdaja Rimskega misala 5

**Kongregacija za bogoslužje
in disciplino zakramentov,
SPLOŠNA UREDITEV RIMSKEGA MISALA 11**

PREDGOVOR 11

Priča nespremenjene vere 12

Priča nepretrganega izročila 14

Prilagoditev novim razmeram 15

1. poglavje,
POMEN IN VZVIŠENOST
OBHAJANJA EVHARISTIJE 19

2. poglavje
ZGRADBA MAŠE, NJENE SESTAVINE IN DELI 23

1. Splošna zgradba maše 23

2. Različne sestavine maše 24

Branje in razlaganje božje besede 24

Prošnje in drugi deli, ki jih opravlja duhovnik 24

Druge besedila v mašnem obredu 25

Načini izgovarjanja različnih besedil 26

Pomen petja 26

Kretnje in telesna drža 27

3. Posamezni deli maše 29

A. Začetni obredi 29

Vstop 29

Pozdrav oltarja in zbranega ljudstva 29

Skupno kesanje 30

Gospod, usmili se 30

Slava 30

Glavna prošnja	31
B. Besedno bogoslužje	31
Tihota	32
Svetopisemska berila	32
Psalm z odpevom	33
Vzklik pred evangelijem	34
Homilija	34
Izpoved vere	35
Prošnje za vse potrebe	35
C. Evharistično bogoslužje	36
Pripravljanje darov	37
Prošnja nad darovi	38
Evharistična molitev	38
Obhajilni obred	39
Gospodova molitev	40
Obred miru in sprave	40
Lomljenje kruha	40
Obhajilo	41
D. Sklepni obredi	
3. poglavje	
OPRAVILA IN SLUŽBE PRI MAŠI	43
1. Opravila in službe svetega reda	43
Opravila božjega ljudstva	44
2. Posebne službe	45
Služba mašnega pomočnika in bravca	45
Druga opravila	45
Razdeliltev opravi in priprava svetega opravila ...	47
4. poglavje,	
RAZLIČNE OBLIKE MAŠEVANJA	49
I. MAŠA Z LJUDSTVOM	50
Stvari, ki jih je treba pripraviti	50
A. Maša brez diakona	51
Začetni obredi	51
Besedno bogoslužje	53
Evharistično bogoslužje	54

Sklepni obredi	59
B. Maša z diakonom	60
Začetni obredi	60
Besedno bogoslužje	61
Evharistično bogoslužje	62
Sklepni obredi	63
C. Opravila mašnega pomočnika (akolita).....	63
Začetni obredi	64
Evharistično bogoslužje	64
D. Opravila bravca	65
Začetni obredi	65
Besedno bogoslužje	65
II. SOMAŠEVANJE	65
Začetni obredi	68
Besedno bogoslužje	68
Evharistično bogoslužje	68
Način, kako opravimo evharistično molitev	69
a) Prva evharistična molitev ali rimski kánon	69
b) Druga evharistična molitev	70
c) Tretja evharistična molitev	71
d) Četrta evharistična molitev	71
Obhajilni obredi	72
Sklepni obredi	75
III. MAŠA, PRI KATERI JE EN SAM STREŽNIK	75
Začetni obredi	76
Besedno bogoslužje	76
Evharistično bogoslužje	77
Sklepni obredi	78
IV. NEKAJ SPLOŠNIH SMERNIC	78
Počastitev oltarja in evangeljske knjige	78
Poklek in priklon	78
Pokaditev	79
Pospravljanje	80
Obhajilo pod obema podobama	80

5. poglavje	
UREDITEV IN OPREMA CERKVA	
ZA OBHAJANJE EVHARISTIJE	83
1. Splošna načela	83
2. Ureditev prezbiterja za sveti obred	85
Oltar in njegova oprema	85
Ambon	87
Sedež za mašnika in drugi sedeži	88
3. Ureditev cerkve	89
Prostori za vernike	89
Prostor za pevski zbor in orgle ter druga glasbila	89
Prostor za shranjevanje presvete evharistije	90
Svete podobe	91

6. poglavje	
ZA MAŠEVANJE POTREBNE STVARI	93
1. Kruh in vino za obhajanje evharistije	93
2. O cerkveni opremi na splošno	94
3. Svete posode	94
4. Bogoslužna obleka	95
5. Drugi predmeti v cerkveni rabi	98

7. poglavje	
IZBIRANJE MAŠE IN NJENIH DELOV	99
1. Izbiranje maše	99
2. Izbiranje mašnih delov	101
Branje	101
Prošnje	103
Evharistična molitev	103
Petje	104

8. poglavje	
MAŠE IN PROŠNJE ZA RAZLIČNE PRILOŽNOSTI	
IN ZA RAJNE	105
1. Maše in prošnje za različne priložnosti	105
2. Maše za rajne	107

9. poglavje	
PRILAGODITVE, KI SO V DOMENI ŠKOFOV	
IN NJIHOVIH KONFERENC	109
Seznam kratic	115
Stvarno kazalo	117
Kazalo	121

Zbirka CERKVENI DOKUMENTI

1. Papeški govori v Mehiki. Poslanica škofov iz Pueble (1979)
2. Janez Pavel II., Okrožnica Človekov Odrešenik (1979)
3. Papež Janez Pavel II., Na Poljskem (1979)
4. Veselje in veličina življenja (1980)
5. Janez Pavel II., Apostolska spodbuda o katehezi (1980)
6. Janez Pavel II., Na Irskem in v ZDA (1980)
7. Janez Pavel II., Afriški govori (1980)
8. Janez Pavel II., Govor v UNESCO (1980)
9. Janez Pavel II., Sveti Benedikt (1981)
10. Janez Pavel II., Okrožnica o božjem usmiljenju (1981)
11. Janez Pavel II., V ZR Nemčiji (1981)
12. Janez Pavel II., Na daljnem Vzhodu (1981)
13. Janez Pavel II., Okrožnica o človeškem delu (1981)
14. Mednarodno leto prizadetih (1982)
15. Redovniki v Cerkvi (1982)
16. Janez Pavel II., Apostolsko pismo o družini (1982)
17. Janez Pavel II., Sveto leto odrešenja (1983)
18. Duhovni poklici (1983)
19. Nemški in francoski škofje o miru (1984)
20. Janez Pavel II., V Avstriji (1984)
21. Janez Pavel II., Apostolsko pismo o odrešenjskem trpljenju (1984)
22. Smernice za vzgojo človeške ljubezni (1984)
23. Janez Pavel II., Apostolska spodbuda o redovništvu (1984)
24. Navodilo o teologiji osvoboditve (1984)
25. Janez Pavel II., Apostolska spodbuda o pokori in spravi (1985)
26. Janez Pavel II., Apostolsko pismo vsem mladim sveta (1985)
27. Janez Pavel II., Okrožnica apostola Slovanov (1985)
28. Dostojanstvo človeka, Bioetika (1985)
29. VI. simpozij evropskih škofov (1986)
30. Škofovska sinoda: 20 let koncila (1986)
31. Navodila o krščanski svobodi in osvoboditvi (1986)
32. Janez Pavel II., Okrožnica o Svetem Duhu (1986)
33. Kristološka vprašanja (1987)
34. Janez Pavel II., Okrožnica o Odrešenikovi Materi (1987)
35. Ekleziološka vprašanja (1987)
36. Navodilo o daru življenja (1987)
37. Janez Pavel II., Okrožnica o skrbi za socialno vprašanje (1988)
38. Tisoč let krščanstva v Rusiji (1988)
39. Veselo oznanilo evangelija in vzgoja v veri (1989)
40. Janez Pavel II., Apostolsko pismo o dostojanstvu žene (1989)
41. Janez Pavel II., Apostolska spodbuda o krščanskih laikih (1989)
42. Mir v pravičnosti (1989)
43. Škofje ZDA - Papeški svet: AIDS (1990)
44. O meditaciji: Študij cerkvenih očetov (1990)

45. Janez Pavel II., Okrožnica Ob stoletnici (1991)
46. Janez Pavel II., Okrožnica Odrašenikovo poslanstvo (1991)
47. MSK: Kateheza odraslih v krščanski skupnosti (1991)
48. Janez Pavel II., Apostolska spodbuda Dal vam bom pastirjev (1992)
49. Škofovska sinoda o Evropi: Katoličani v Evropi (1992)
50. Papeški svet za družbeno obveščanje: Na pragu novih časov (1992)
51. Mednarodna teološka komisija: Eshatološka vprašanja (1993)
52. Janez Pavel II., Okrožnica Sijaj resnice (1994)
53. Ekumenski pravilnik (1994)
54. Janez Pavel II., Pismo družinam (1994)
55. Carlo Maria Martini, Cerkev in javna glasila (1994)
56. Direktorij za službo in življenje duhovnikov (1994)
57. Bratsko življenje v skupnosti (1994)
58. Janez Pavel II., Apostolsko pismo V zarji tretjega tisočletja (1995)
59. Cerkev in kultura (1995)
60. Janez Pavel II., Okrožnica Evangelij življenja (1995)
61. Komisija Pravičnost in mir pri SŠK, Izjave (1995)
62. Mednarodno leto žensk (1996)
63. Janez Pavel II., Okrožnica Da bi bili eno (1996)
64. Janez Pavel II., Govori v Sloveniji (1996)
65. Janez Pavel II., Posinodalna apost. spodbuda Posvečeno življenje (1996)
66. Papeški svet za družino, Človeška spolnost - resnica in pomen (1996)
67. Janez Pavel II., Govor na 50. generalni skupščini OZN (1996)
68. Janez Pavel II., Apostolsko pismo Luč z Vzhoda (1996)
69. Papeški odbor za medn. evhar. kongrese: Evharistija in svoboda (1997)
70. Janez Pavel II., Papeški svet za družino, Zakrament sprave (1997)
71. Papeški svet za družino, Priprava na zakon (1997)
72. Papeški svet za družbeno obveščanje, Etika oglaševanja (1997)
73. CEI, Direktorij družinske pastorale za Cerkev v Italiji (1997)
74. Navodilo o sodelovanju laikov pri službi duhovnikov (1998)
75. Splošni pravilnik za katehezo (1998)
76. Novi duhovni poklici za novo Evropo (1998)
77. Spominjamo se: Premišljevanje o holokavstu (1998)
78. Janez Pavel II., Apostolsko pismo Gospodov dan (1998)
79. Janez Pavel II., Skrivnost učlovečenja (1999)
80. Janez Pavel II., Okrožnica Vera in razum (1999)
81. CEI, Načrtovanje novih cerkva in Preureditev cerkva (1999)
82. Janez Pavel II., Pismo umetnikom (1999)
83. Papeški svet za laike, Dostojanstvo starejših ljudi (1999)
84. Janez Pavel II., Pismo starejšim (1999)
85. Papeški svet za kulturo, Za pastoralo kulture (2000)
86. Kongregacija za duhovščino, Duhovnik za tretje tisočletje (2000)
87. Papeška bilična komisija, Interpretacija Svetega pisma v Cerkvi (2000)
88. Papeški svet za past. zdrav. delavcev, Listina zdravstvenih delavcev (2000)
89. Papeški svet za družbeno obveščanje, Etika v družbenem obveščanju (2000)
90. Izjava socialne komisije francoskih škofov, Rehabilitirati politiko (2001)

91. Janez Pavel II., Apostolsko pismo Ob začetku novega tisočletja (2001)
92. Kongregacija za nauk vere, Navodilo o molitvi za ozdravljenje (2001)
93. Papeški svet za družino, Zakon, družina in zunajzakonske skupnosti (2001)
94. Kongregacija za bogoslužje, Splošna ureditev Rimskega misala (2002)